

KIUSATAANKO MEIDÄN KOULUSSAMME?

Selvitys kiusaamisen esiintyvyydestä ja olemassaolevien tukimuotojen riittävydestä opiskelijahyvinvoinnin kehittämiseksi Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden keskuudessa

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö
Opinnäytetyö
Syksy 2015
Henna Selin

SELIN, HENNA:

Kiusataanko meidän koulussamme?
Selvitys kiusaamisen esiintyvyydestä
ja olemassaolevien tukimuotojen riit-
tävydestä opiskelijahyvinvoinnin ke-
hittämiseksi Lahden ammattikorkea-
koulun sosiaali- ja terveysalan opis-
kelijoiden keskuudessa

Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö, 74 sivua, 10 liitesivua

Syksy 2015

TIIVISTELMÄ

Tässä opinnäytetyössä selvitetään koulukiusaamisen esiintyvyyttä, kiusaamisen ilmenemismuotoja sekä olemassa olevien oppilaitoksen tarjoamien tukimuotojen riittävyyttä Lahden ammattikorkeakoulun (Lamk) sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden keskuudessa. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa kartoitus koulukoulukiusaamisen esiintyvyydestä ja tarjota kehitysideoita kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi Lahden ammattikorkeakoulun käyttöön. Tarkoituksena on tuotetun tiedon avulla kehittää opiskelijaviihtyvyyttä ja opiskelijahyvinvointia Lamkin sosiaali- ja terveysalan yksikössä.

Opinnäytetyö on toteutettu määrällisin menetelmin ja kiusaamisen esiintyvyyttä on selvitetty kiusaamiskyselyn avulla. Kysely on toteutettu keväällä 2015 ja aineistonkeruumenetelmänä on käytetty strukturoitua kyselylomaketta. Kysely on rajattu koskemaan nuorisopuolen suomenkielisiä opiskelijoita. Kohderyhmäksi on valittu oppilasryhmiä eri vuosikursseilta sairaanhoidon, fysioterapian ja sosiaalialan koulutusohjelmista.

Kyselylomakkeeseen vastasi yhteensä 56 opiskelijaa, joka on noin 7 % kevään 2015 nuorisopuolen kokonaisopiskelijamäärästä. Kyselyyn vastanneista noin 60 % ilmoitti kiusaamista esiintyvän. Sanallinen ja sosiaalinen kiusaaminen olivat tulosten perusteella yleisimmät kiusaamismuodot. Suurin osa kyselyyn vastanneista opiskelijoista oli sitä mieltä, ettei oppilaitos tarjoa riittävästi tukea kiusatuille tai he eivät ole tietoisia mistä tukea on saatavilla. Ystäviltä ja perheenjäseniltä saatua tukea pidetään merkittävimpänä.

Kyselystä saadut tulokset vahvistavat aiempia tutkimuksia koulukiusaamisen esiintyvyydestä korkeakouluasteilla. Kiusaamisen puheeksi ottaminen on tärkeää kiusaamisen ennaltaehkäisemisessä.

Asiasanat: kiusaamisilmiö, koulukiusaaminen, kiusa, kiusattu, kiusaaja

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

SELIN, HENNA:

Is there bullying in our school?
Research on the prevalence of bullying and existing forms of support to improve students' wellbeing at the Social- and health care faculty in Lahti University of Applied Sciences

Bachelor's Thesis in Social pedagogy for Work with Children and Young people. 74 pages, 10 pages of appendices

Autumn 2015

ABSTRACT

This Bachelor's thesis aims to study the prevalence of bullying, bullying manifestations and the adequacy of existing forms of support provided at the faculty of social- and health care in Lahti University of Applied Sciences (LUAS). The goal of the thesis is to produce a survey of the incidents of bullying and offer development ideas on how to prevent bullying at LUAS. The objective of the thesis is to use the information gathered in the research to improve students' wellbeing at the faculty of social- and health care.

This thesis is done by using quantitative methods and the research material was collected with structured questionnaires. The material was collected in spring 2015. The focus groups of the research were chosen among Finnish speaking students. The chosen focus groups of the research were from different classes of nursing, physical therapy and social service studies.

The questionnaire was answered by 56 students, which is about 7 % of the total number of students in spring 2015. About 60 % of the students who answered the questionnaire admitted that bullying existed. According to the results the most common manifestations are verbal and social bullying. Most of the students were of the opinion that the educational institution did not offer enough support to those who were bullied or they were not aware where they could get support when needed. Support from friends and family members are considered the most significant.

The results of the research are quite similar to those of previous studies that bullying takes place at the level of University of Applied Sciences. To prevent bullying it is important to speak out about it.

Key words: harassment, bullying, bully and bullied

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	KOULUKIUSAAMINEN ILMIÖNÄ JA SEN MERKITYS OPISKELIJAHYVINVOINTIIN	3
2.1	Koulukiusaaminen	3
2.2	Kiusaamisen eri osapuolet ja sen eri muodot	4
2.3	Kiusaamisen esiintyvyys ja vaikutukset	8
2.4	Koulukiusaamisen ennaltaehkäiseminen ja kiusaamiseen puuttuminen	11
2.5	Koulukiusaamisen ennaltaehkäiseminen ja kiusaamiseen puuttumisen toimintamalli Lahden ammattikorkeakoulussa	16
2.6	Opiskelijahyvinvointi	18
3	TARKOITUS JA TAVOITTEET	20
3.1	Tarkoitus	20
3.2	Tavoitteet	20
4	TUTKIMUSONGELMA JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	21
5	TOTEUTUS	22
5.1	Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmä	22
5.2	Tutkimuksen rajausta ja otosryhmän valinta	23
5.3	Tiedonhaku	25
5.4	Aikataulu	26
5.5	Aineiston analysointi	27
6	TULOKSET	29
6.1	Kyselyyn vastanneiden taustatiedot	29
6.2	Kiusaamisen esiintyvyys Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden yksikössä	31
6.3	Kiusaamisen laatu ja kohdistuminen Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden yksikössä	39
6.4	Tuen tarjoaminen ja kiusaamiseen reagointi Lahden ammattikorkeakoulussa	42
6.5	Kyselyn tulosten arviointia	51
7	LUOTETTAVUUS JA EETTISET KYSYMYKSET	55
7.1	Opinnäytetyön validiteetti ja reliabiliteetti	55
7.2	Eettiset kysymykset	58

8	POHDINTA	60
8.1	Johtopäätökset	60
8.2	Kehittämisen- ja jatkotutkimusesitykset	64
8.3	Oma ammatillinen kehittyminen	66
	LÄHTEET	69
LIITTEET	LIITE 1.	
	LIITE 2.	
	LIITE 3.	

1 JOHDANTO

Kiusaamista esiintyy kaikissa eri koulutusasteissa ja Salmivallin (2010, 17) esiin tuomien tulosten mukaan valitettavasti sellaista koulua ei olekaan, jossa kiusaamista ei esiintyisi. Kiusaaminen on yleisintä ala-aste-ikäisten keskuudessa, mutta sen esiintyvyydestä myös ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa on selkeää näyttöä aikaisempien tutkimustulosten mukaan (Pörhölä 2010, 3). Iän kasvaessa kiusaaminen muuttaa muotoaan enemmän epäsuoraksi ja näkymättömäksi, tästä syystä kiusaaminen jää usein ulkopuolisilta huomaamatta. Aikuiset myös tuovat kokemuksensa kiusaamisen kohteeksi joutumisestaan harvemmin julki kuin lapset ja siksi kiusaamiseen puuttuminen voi olla hankalaa. (Salmivalli 2010, 17.)

Koulukiusaaminen on ajankohtainen ja yhteiskunnallisesti puhuttava aihe ja sen ilmeneminen korkeakouluasteella saattaa helposti jäädä liian vähäiselle huomiolle. Kiusaamisen ja häirinnän kohteeksi joutuminen on aina subjektiivinen kokemus ja sen ennaltaehkäisemisellä on kauaskantoiset vaikutukset niin yksilön kuin yhteisönkin hyvinvoinnin kannalta. (Havanka 2011, 7.)

Koulukiusaamisen esiintyvyyttä korkeakouluissa on aikaisemmin tutkittu jonkin verran muissa ammattikorkeakouluissa, kuten esimerkiksi Kajaanissa, Saimaassa, Satakunnassa ja Diakonia ammattikorkeakouluissa. Opinnäytetöiden mukaan kaikissa tutkituissa ammattikorkeakouluissa esiintyi kiusaamista. (Kukkula 2010, Havanka 2011, Kautonen & Laine 2011, Haikala & Korvinen 2014.) Vastaavanlaista tutkimusta ei ole aikaisemmin tehty Lahden ammattikorkeakoulussa. Aikaisempiin tutkimustuloksiin nojaten oletusarvona voidaan pitää sitä, että myös Lahden ammattikorkeakoulussa esiintyy koulukiusaamista. Opinnäytetyön kautta pyrin löytämään vastauksia siihen, minkälaisia kokemuksia opiskelijoilla koulukiusaamisesta on ja millä tavalla he kokevat oppilaitoksen puuttuvan kiusaamistapauksiin sekä kehitysideoita siihen, miten palveluja voitaisiin entisestään parantaa kiusatuksi tulleiden osalta.

Opinnäytetyö tuotetaan Lahden ammattikorkeakoululle ja tutkimus on rajoitettu koskemaan Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoita. Opinnäytetyön tavoitteena on kvantitatiivisen tutkimuksen avulla tuottaa tietoa kiusaamisen esiintyvyydestä Lahden ammattikorkeakoululle. Tavoitteena on selvityksen avulla päästä kehittämään niitä menetelmiä, joilla kiusaamisen ennaltaehkäisemiseen voidaan paremmin vaikuttaa. Tuotetun tiedon avulla tarkoituksena on paremman opiskelijahyvinvoinnin kehittäminen Lahden ammattikorkeakoulun opiskelijoiden keskuudessa. Kysely toteutetaan kyselylomakkeen avulla ennakoon valitulle otosryhmälle.

2 KOULUKIUSAAMINEN ILMIÖNÄ JA SEN MERKITYS OPISKELIJAHYVINVOINTIIN

2.1 Koulukiusaaminen

Voidaan todeta, että lähes jokaisella meistä on kokemuksia kiusaamisesta. Joku on voinut tulla kiusatuksi, toinen ollut itse kiusaajana, joku on voinut seurata sivusta toisten kiusaamista tai kuullut muiden kiusaamiskokemuksia. Kiusaamisesta on alettu puhumaan paljon ääneen, mutta silti sitä tapahtuu. Erityinen ongelma on piilossa tapahtuva koulukiusaaminen, joka usein tapahtuu huomaamattomissa koulun henkilökunnalta. (Hamarus 2012, 9–10.)

Kiusaamisella tarkoitetaan tiettyyn ihmiseen toistuvasti kohdistuvaa systemaattista, tahallista ja tarkoituksellista vihamielistä käyttäytymistä. Omaista kiusaamiselle on osapuolten epätasaväkisyys valtasuhteissa, kiusaaja on jollakin tavalla kiusattua vahvempi ja roolijako on selkeästi havaittavissa ”alistajan” ja ”alistetun” välillä. (Salmivalli 2010, 12–13.) Kahden suunnilleen tasavahvan oppilaan riitelyä ei lasketa kiusaamiseksi (Haapasalo 2007, 3). Kiusaaminen voi ilmetä psyykkisenä, fyysisenä tai sosiaalisena käyttäytymisenä, esimerkiksi nimittelynä, mustamaalaamisena, huomiotta jättämisenä, ryhmistä pois sulkemisena, fyysisenä ilkivaltana ja toimintojen kannalta oleellisten tietojen kertomatta jättämisenä (Havanka 2011, 9). Huang, Hong ja Espelage (2012, 882) määrittelevät kiusaamisen ylimieliseksi ja kohtuuttomaksi kohteluksi, joka sisältää uhrin lyömistä, läpösimistä, uhkailua, kiristämistä, eristämistä ja loukkaamista. Kiusaamisen päämääränä on uhrin järkyttäminen tai satuttaminen.

Vuoden 2015 alussa päivitettyssä Lahden ammattikorkeakoulun opiskelijänäkökulmaisessa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa kiusaamiseksi määritellään toiseen henkilöön kohdistuva suora fyysinen tai verbaalinen satuttaminen, joka voi esiintyä esimerkiksi lyömisenä, tönimisenä tai potkimisena sekä omaisuuteen tai koulutöihin kohdistuvana ilkivaltana.

Verbaalinen satuttaminen pitää sisällään kaikenlaisen loukkaavan nimitte-
lyn, uhkailun, kiristämisen, pakottamisen ja pilkkaamisen. Kiusaaminen
voi tapahtua myös epäsuorasti vaikuttamalla kiusatun vuorovaikutussuh-
teisiin, sulkemalla hänet ulos ryhmistä, kohtelemalla häntä epätasapuoli-
sesti ja selän takana puhumisena. Kiusaamiseksi ei lasketa yhteisöongel-
mien esiin nostamista opiskeluyhteisössä, opettajan kurinpidollista tai
kurssin arviointiin liittyvää harkintavaltaa tai tahatonta vahingon aiheutta-
mista. Kiusaamisen selvittely tulee kuitenkin aina aloittaa, jos joku kokee
joutuneensa sellaisen kohteeksi. (Lahden ammattikorkeakoulun tasa-arvo
ja yhdenvertaisuussuunnitelman opiskelijanäkökulma 2015.)

Maailman terveysjärjestö WHO tutkii koulukiusaamista muutaman vuoden
välein noin 40 eri maassa. Vuonna 2002 kerätyn tiedon mukaan sen on to-
dettu olevan ilmiö, jota esiintyy lähestulkoon kaikissa tutkituissa maissa ja
eri ikäryhmissä. WHO:n kansainvälisessä vertailussa Suomen tilanne on
ollut hieman keskimääräistä parempi tutkituissa ikäryhmissä. Kiusattujen
oppilaiden määrä ei ole hälyttävän suuri, mutta erityisen alhaiset luvut ei-
vät silti ole. Kansainvälisessä tutkimuksessa todetaan kiusattujen luku-
määrän olevan pienempi niissä maissa, joissa koulukiusaamiseen on kiin-
nitetty enemmän huomiota ja ongelmaan puuttumiseen on pyritty löytä-
mään toimivia menetelmiä. (WHO 2002.)

Koulukiusaamista on tutkittu paljon peruskouluasteilla ja niin opettajille
kuin vanhemmillekin on olemassa paljon materiaalia kiusaamisen ehkäise-
miseksi ja siihen puuttumiseksi. Aikaisemmin tehdyissä tutkimuksissa on
tullut myös ilmi, että korkeakouluissa tapahtuu kiusaamista. Yliopistoissa
kiusattujen määrä on tutkimusten mukaan ollut pienempi kuin ammattikor-
keakouluissa. (Pörhölä 2010, 3.)

2.2 Kiusaamisen eri osapuolet ja sen eri muodot

Tutkimuksissa kiusaamiseen kohdistuvasta henkilöstä käytetään termiä
kiusattu tai uhri. Sana kiusattu voi kuitenkin olla helposti harhaanjohtava,

koska se tulee sanasta kiusa, jolla voidaan tarkoittaa kaverien välistä leikinpitoa, jota kiusaaminen ei ole. Uhri kuvaa paremmin kiusaamisilmiön vakavuutta ja väkivaltaisista, sekä henkisiä että ruumiillisia, piirteitä. (Koistinen 2012, 8.) Käytän opinnäytetyössäni termiä kiusattu, koska se on neutraalimpi ja yleisesti käytetympi ilmaisu kiusaamisen kohteeksi joutuneesta yksilöstä kuin uhri.

Kiusaamisen kohteeksi joutumisella ja alhaisella itsearvostuksella on useimmiten yhteys toisiinsa. Kiusatuksi valikoituu helposti sellainen yksilö joka on muita ahdistuneempi, turvattomampi, varovaisempi, herkempi ja hiljaisempi. Kiusatut pitävät monesti itseään epäonnistuneina ja heillä on alhainen itsetunto sekä negatiivinen minäkuva. Kiusattu voi myös olla menestyvä oppilas, joka aiheuttaa kateutta tai uhan tunnetta kiusaajan asemalle. (Keränen 2006, 11.) Rainivaaran (2004, 19) mukaan kiusaaja pyrkii osoittamaan kiusaamisen olevan oikeutettua jonkin kiusatun persoonassa tai toimintatavoissa olevan ominaisuuden takia. Kiusatuilla ei monesti ole hyviä ystäviä ympärillään, joten he kokevat itsensä hylätyiksi ja yksinäisiksi. Kavereilla on todettu olevan suojaava tekijä kiusaamista vastaan. (Keränen 2006, 11.)

Kiusaajalle tyypillisiä piirteitä ovat impulsiivisuus, aggressiivisuus ja tarve dominoida. Kiusaajalla voi olla ikäisiään huonommin kehittyneet taidot oikeudenmukaisuudessa ja empaattisuudessa. Käytöksessä korostuvat monesti itsekeskeisyys ja itsekontrolli. Myös asenne väkivaltaa ja sen käyttöä kohtaan ovat usein tavanomaista myönteisempää. (Keränen 2006, 12.) Kiusaajaa kuvataan yleensä itsevarmaksi johtajaksi, mutta kiusaaja voi olla myös kova, yksinäinen, muita heikompi tai kehittymättömämpi, itsetuhoinen tai vailla rajoja kasvanut. Hyvin useissa tapauksissa kiusaajan poikkeava sosiaalinen käyttäytyminen johtaa juurensa huonoista kotioloista. On toki huomioitavaa, että myös kiusaajissa voi olla lahjakkaita ja luokassaan menestyneitä oppilaita. Heidän kohdallaan kiusaaminen tapahtuu monesti henkisen satuttamisen ja latistamisen keinoin. (Laurila 2008, 28.)

Kiusaaminen voi tapahtua hyvin monella eri tavalla. Kiusaaminen voidaan jakaa psyykkiseen ja fyysiseen kiusaamiseen. Psyykkinen kiusaaminen voi olla joko suoraa tai epäsuoraa. Kiusaaminen voi olla myös sosiaalista poissulkemista ja nyky-yhteiskunnassa sosiaalisen median kautta tapahtuva kiusaaminen on yhä yleistävämpi kiusaamisen muoto. (Havanka 2011, 12–13; Haikala & Korvinen 2014, 4–6.)

Psyykkistä kiusaamista toteutetaan sanallisesti, esimerkiksi uhkailua, pilkkaamista, hännäämistä, kiristämistä tai nimittelemistä käyttämällä. Myös ilmeet, eleet ja ivallinen suhtautuminen ovat psyykkisen kiusaamisen välineitä. Epäsuoraa kiusaamista ovat ilkeiden juorujen levittäminen ja ryhmän ulkopuolelle jättäminen. (Mäkihalvari 2000, 11.) Suoralla kiusaamisella tarkoitetaan kaikkea yhteen tai useampaan henkilöön kohdistuvaa tietoista ja jatkuvaa kielteistä käytöstä, joka ilmentyy suoraan kiusatulle henkilölle negatiivisina tekoina, kuten esimerkiksi fyysisenä satuttamisena, haukkumisena tai huutamisena päin naamaa (Haikala & Korvinen 2014, 4). Tällöin hyökkääminen kiusatun kimppuun on suhteellisen avointa. Fyysistä kiusaamista ovat kaikenlainen lyöminen, töniminen, potkiminen, nipistäminen tai toisen pidätteleminen ruumiillista kontaktia käyttäen (Mäkihalvari 2000, 11). Se voi olla myös omaisuuteen kohdistuvaa, kuten esimerkiksi tavaroiden ottamista tai niiden tahallista rikkomista (Salmivalli 2010, 14).

Sosiaalinen kiusaaminen on sitä, että kiusattu suljetaan ulos ryhmästä tai yhteisöstä ilman perusteltua syytä. Kiusatulla voi olla kokemus, että hänet on suljettu lähes kaikesta luokan toiminnasta pois. Kukaan ei halua häntä omaan ryhmäänsä ja keskustelut katkeavat hänen tullessa paikalle. Kiusattua kohdellaan kuin näkymätöntä, aivan kuin hän ei olisi olemassakaan. Se voi olla myös kiusatun mustamaalaamista, johon muu ryhmä on helppo saada mukaan. (Havanka 2000, 11; Mäkihalvari 2000, 12.) Sosiaalinen kiusaaminen on epäsuoran kiusaamisen muoto ja siihen on helppo yhtyä mukaan sen näkymättömyyden takia. Näkymättömän piirteen takia myös opettajan voi olla hankala havaita ja puuttua tämän kaltaiseen kiusaamiseen. (Havanka 2000, 10.)

Sosiaalinen media on nykypäivänä lähes jokaisen ulottuvissa ja sen käyttäjäkunta on ikähaarukaltaan entistä laajempi. Internetissä kiusaamista voi tapahtua hyvin monella tavalla, esimerkiksi uhkaavia tai pilkkaavia viestejä lähettämällä, juorujen levittämällä, toisen nimellä esiintymällä, kuvien manipuloimisella ja niiden levittämällä tai sulkemalla kiusattu ryhmän tai keskustelun ulkopuolelle. (Hamarus 2008, 71–72.) Erityisen vaikean netti-kiusaamisesta tekee sen mahdollistaman nimettömänä pysymisen sekä siihen puuttumisen vaikeuden. Sähköisissä viestimissä lähetetyt viestit ovat usein paljon julmempia kuin kasvotusten kerrottuina. Koulukiusaamisen siirtyessä internettiin ei kiusattu pääse eroon kiusaajistaan edes vapaa-ajallaan. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2009.)

Myös opetushenkilökunta voi kokea voimattomuutta puuttua sosiaalisen median välityksellä tapahtuvaan kiusaamiseen. Siinä missä oppilaitoksen sisällä tapahtuvaan konkreettisen kiusaamiseen henkilöstö kokee omaavansa paremmat valmiudet puuttua opiskelijoiden välillä esiintyviin ristiriitaisiin tilanteisiin, ei samanlaisia valmiuksia koeta olevan suhteessa sähköisten viestimien välityksellä tapahtuvaan kiusaamiseen. (Dupper 2013, 28.) Dupper (2013, 28–29) on pyrkinyt löytämään uusia näkökulmia koulussa tapahtuvaan kiusaamiseen ja toteaa, että sähköiset viestimet ovat vieneet kiusaamisen aivan uudelle tasolle raakuudessaan ja jopa lähes puolet kouluissa työskentelevistä sosiaalityöntekijöistä kertoivat, että he eivät ole mielestään riittävän tietoisia sähköisesti tapahtuvasta kiusaamisesta. Sosiaalisen median kautta tapahtuva kiusaaminen vaatii myös kiusatuksi tulelta itseltään enemmän rohkeutta kertoa kiusatuksi tulemisestaan, sillä siihen puuttuminen ulkopuolisen tahon toimesta voi olla muutoin lähes mahdotonta. Muiden lailla myös Dupper (2013, 6, 27–31) korostaa kiusaamisilmiöstä puhumisen tärkeyttä kouluyhteisössä niin henkilökunnan kuin opiskelijoidenkin kesken ja sosiaalisen median käytön vastuullisuutta tulee erityisesti painottaa.

Yksi kiusaamisen muodoista on myös seksuaalinen häirintä, jota eri osapuolet voivat joissain tapauksissa käyttää jopa alistamisen välineenä.

Yleisesti seksuaalisen häirinnän aiheuttajina ajatellaan olevien miespuolisia henkilöitä, mutta myös yhtäläillä tytöt ja naiset voivat käyttää seksuaalisuuttaan hyväkseen ja käyttäytyä epäkunnioittavasti toisen osapuolen intimitiymien rajoja kohtaan. Myös eri seksuaalivähemmistöjä kohtaan suunnattu kiusaaminen voi aiheuttaa yleistä levottomuutta ja suvaitsemattomuutta yhteisön sisällä ja epäkunnioittavaan käytökseen tulisi puuttua jo varhaisessa vaiheessa, jotta syrjimisen uhka olisi mahdollista minimoida. (Dupper 2013, 56.)

2.3 Kiusaamisen esiintyvyys ja vaikutukset

Mäkihalvarin (2000, 12) mukaan niin pojat kuin tytöt kiusaavat, mutta pojilla on suurempi taipumus kiusaamiseen kuin tytöillä. Tyttöjen kohdalla toteutuvat enemmän epäsuora ja huomaamaton kiusaaminen kun taas pojilla kiusaaminen ilmenee useimmiten suorana fyysisen voimankäytön tekoina. On havaittu, että kiusaaminen on yleisintä ala-asteella ja iän myötä kiusaaminen vähenee. Tosin mitä vanhemmiksi oppilaat tulevat, sitä enemmän kiusaaminen muuttuu sanalliseksi ja epäsuoraksi kiusaamiseksi- nyrkit vaihtuvat sanoiksi. On myös todettu, että pojilla kiusaaminen on pysyvämpää kuin tytöillä ja samat kiusaajat usein jatkavat kiusaamistaan ylemmille vuosiluokille siirryttyään. Tyttöillä kiusaaminen on enemmän ohimenevä, usein kaveriporukasta johtuva asia. (Mäkihalvari 2000, 12.) Salmivalli (2010, 25) on havainnut tutkimuksissaan, että myös kiusatun rooli on melko pysyvä vuosiluokilta toisille siirryttäessä.

Pitkään kestänyt kiusaamisen kohteeksi joutuminen on riski yksilön terveydelle. Kiusaamisen välittömistä vaikutuksista masentuneisuus on kaikkein merkittävin ongelma ja sen esiintyvyyttä on todettu olevan molemmissa sukupuolissa, kaikissa ikäryhmissä ja kaikenlaisen kiusaamisen yhteydessä. Muita oireita ovat ahdistuneisuus, sosiaalinen ahdistuneisuus, huono itsetunto, kielteinen minäkuva, yksinäisyys ja itsetuhoiset ajatukset. Pahimmillaan seuraukset voivat olla koululaisten itsemurhissa tai koulusurmista, joista molemmista on uutisoituja tapauksia viime vuosikymmenen ajalta. Koulusurmien yhteydessä on kuitenkin muistettava, että kiusatuista

tulee helposti ajan myötä entistä arempia ja vetäytyneempiä ja harvemmin he itse muuttuvat aggressiivisiksi. (Salmivalli 2010, 25–29.)

Kiusaamisen välittömiä vaikutuksia voi olla vaikea todentaa, koska aina ei tiedetä aiheuttaako kiusaaminen huonon itsetunnon, vai onko yksilön huono itsetunto syy, miksi hän valikoituu helposti kiusaamisen kohteeksi. Erityisesti epävarmuus ja huono itsetunto näyttävät houkuttelevan kiusaajia. Selvää näyttöä kuitenkin on, että pitkään jatkunut kiusaaminen lisää psykososiaalisia ongelmia, jopa vielä senkin jälkeen kun kiusaaminen on jo loppunut. Kiusaamisen vaikutusten näkyminen vielä aikuisiällä on yleistä ja nuoruusiässä kiusaamista kokeneet henkilöt ovat kertoneet aikuisina kärsineensä masentuneisuudesta, huonosta itsetunnosta ja heidän on ollut vaikea luottaa muihin. (Salmivalli 2010, 28–29.)

Tutkimuksissa on myös todettu, että pahimmillaan lapsuudessa tapahtuneen pitkäkestoisen kiusaamisen seuraukset ovat olleet havaittavissa jopa vielä 50 vuoden iässä, jolloin tutkituilla henkilöillä ilmeni erityisesti puutteita sosiaalisissa suhteissa, taloudellisia vaikeuksia sekä heikompaa elämänlaatua verrattuna muihin ikäisiinsä. Tutkimukseen kiusaamisen pitkäaikaisista vaikutuksista oli osallistunut iältään 23 - 50 vuotiaita henkilöitä, joilla todettiin kiusaamistautan lisänneen masennusta, ahdistushäiriöitä ja itsemurhia. Erityisesti 45- vuoden ikäryhmässä todettiin myös edellä mainittujen seurausten lisäksi alkoholin väärinkäyttöä. Tutkimuksessa nuorimpien ja vanhimpien osallistujien keskuudessa kiusaamisen suurimpana vaikutuksena todettiin olevan psyykkiset ongelmat sekä yleinen heikentynyt terveydentila. (Arseneault, Maughan & Takizawa 2014, 777–784.)

Kuten esimerkiksi Salmivalli ja Hamarus ovat usein tuoneet esille, kiusaaminen on aina vakavasti otettava aihe ja sillä voi olla vakavat ja kauaskantoiset seuraukset niin yksilön kuin yhteisönkin hyvinvointiin. Siksi on tärkeää, että apua kiusatuille olisi helposti saatavissa ja kiusatuksi tulleet tietäisivät mistä apua voi hakea. Ilman ulkopuolisen tahon puuttumista koulu- kiusaamiseen, voi kiusaaminen pahimmassa tapauksessa jatkua hyvinkin

pitkäkestoisena ja jättää jälkensä kiusatun hyvinvointiin ja sosiaaliseen asemaan useiksi kymmeniksi vuosiksi.

Salmivalli (2010, 30) nostaa esiin, että kiusaamisen jatkuminen on riski myös kiusaajan kehitykselle. Jos kiusaamisen annetaan jatkua, on kiusaajalla riski kohdentaa aggressiivista ja toisia alistavaa käytöstä entistä laajempaan kohderyhmään ja jatkaa käytöstään myöhemminkin. Erityisesti monen koulukiusaajapojan vaarana on päätyä rikolliselle ja antisosiaaliselle polulle. Miehillä, jotka kouluaikana ovat kiusanneet ikätovereitaan, on lisääntynyt antisosiaalisten persoonallisuushäiriöiden riski. Tästä syystä sekä kiusatun että kiusaajan kannalta on tärkeää, että kiusaaminen lopetetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Salmivalli 2010, 30.)

Salmivallin lailla myös Moon, Hwang ja McCluskey (2011, 849–877) ovat tutkineet rikollisuuden ja koulukiusaamisen yhteyttä toisiinsa ja todenneet, että esimerkiksi kiusaajien rankaiseminen henkisiä ja fyysisiä rangaistusmenetelmiä käyttäen, on ollut lisäävä tekijä rikollisuuden pariin ajautumiselle. Tutkimuksessa myös todetaan, että jos kiusaamiseen ei olla puututtu millään tavalla, on se silloin lisännyt sekä kiusaajan että kiusatun riskiä rikollisten tekojen toteuttamiselle. Tutkimuksessa painotetaankin kiusaamiseen puuttumisen vakavuutta ja oikeanlaisten menetelmien käyttöä kiusaamiseen puuttumisessa.

Kuten on jo todettua, koulukiusaamista tapahtuu ja sen myös tiedetään vaikuttavan ihmisen persoonaan, aiheuttavan yhteiskunnasta syrjäytymistä ja tuottavan väkivaltaa ja aiheuttavan paljon keskustelua. Kiusaamisen kitkemiseen tuntuu kuitenkin liittyvän tietynlaista voimattomuutta.

Itkonen ja Talib (2013, 11) ovat tutkineet yhdenvertaisuutta kouluissa ja nostavat esille jäävuori- esimerkin koulukiusaamisesta, jossa havainnollistetaan, kuinka suurin osa kiusaamisesta tapahtuu ulkopuolisilta näkymättömissä (jäävuori-esimerkki Liiteessä 3.). Esimerkin mukaan vain jäävuoren huippu, 21 % kiusaamistapauksista tulevat ulkopuolisten tietoon ja ”pinnan alle jäävä osuus”, 79 % tapauksista jäävät koulun henkilökunnalta

ja muilta ulkopuolisilta tahoilta tiedostamatta. Jäävuoren pohjalla, painavimpana osuutena ovat pinnan alla piilossa kytevät kiusaamisen vaikutukset kuten, stressi, levottomuus, pelko ja heikko itsetunto. Samassa Itkosen ja Talibin (2013, 14) tutkimuksessa on myös tuotu esiin, että 50 % oppilaista ilmoitti, etteivät usko, että kiusaamista saadaan loppumaan eikä kiusaamisen lopettamiseksi ole olemassa riittävästi keinoja. Kiusaamisilmiössä on siis havaittavissa tietynlaista voimattomuutta opiskelijoiden keskuudessa.

2.4 Koulukiusaamisen ennaltaehkäiseminen ja kiusaamiseen puuttuminen

Kiusaamisen tapahtuessa epäsuorasti, oman ryhmän sisäisenä poissulkeamisena tai netissä tapahtuvana kirjoitteluna, voi ulkopuoliselle kiusaamisen havaitseminen ja siihen puuttuminen olla vaikeaa, ellei kiusattu itse tuo sitä esille (Havanka 2011, 17). Salmivallin (2010, 28) mukaan kiusaamistapauksien poistamiseksi ei riitä pelkkä opiskelijan itsetunnon- tai ryhmän yhteishengen tukeminen. Ennaltaehkäisemiseksi tarvitaan pitkäjänteistä työtä ja kiusaamisilmiöön ja -tapauksiin puuttumista.

Kiusaamisen ollessa niin sanotusti ”piiloilmiö”, se voi jopa alkaa salakavalasti ilman, että edes kiusattu itsekään aluksi tunnistaa sitä. Kiusaamisen koostuessa pienistä tilanteista voi vaikeuttaa siitä kertomista ulkopuoliselle ja kiusatuksi tullut voi itsekään aluksi vähätellä omia kokemuksiaan ja selitellä kiusatuksi tulemistaan syyttämällä itseään. Joskus kiusaamisesta kertomatta jättäminen voi kertoa luottamuspulasta sitä kohtaan, että kouluympäristössä muut opiskelijat ja opettajat ottaisivat kokemukset tosissaan ja haluaisivat puuttua siihen. Voi olla, että kiusatuksi tullut on jo aikaisemmin yrittänyt puhua kiusaamiskokemuksistaan, mutta asiaan ole puututtu riittävästi ja toiminta on saanut jatkua. On todettu, että opiskeluympäristössä muiden opiskelijoiden puuttuessa kiusaamistilanteeseen ja puolustaessa kiusattua, on todennäköisempää saada kiusaaminen loppumaan. Opetushenkilökunnalla on kuitenkin aina lainsäädännön mukaan vastuu puuttua kiusaamiseen. (Hamarus 2012, 27-

29.)

Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta velvoittaa koulutuksen järjestäjän laatimaan suunnitelman opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna ja valvoa suunnitelman toteutusta. Koulutuksen järjestäjällä tulee myös olla laadittuna suunnitelma kurinpidollisista menettelytavoista. Oppilaitoksen tulee hyväksyä yhteiset järjestyssäännöt, joilla edistetään oppilaitoksen sisäistä järjestystä, varmistetaan opiskelun esteetön sujuminen sekä taataan oppilaitosyhteisön turvallisuus ja viihtyisyys. (Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta 639/1998.)

Perusopetuslaki edellyttää opetuksen järjestäjältä selkeitä toimenpiteitä, kuten toimivia ohjeistuksia ja käytännön linjauksia siitä, miten kiusaamista ennaltaehkäistään, miten siihen puututaan sekä suhtaudutaan opiskeluympäristössä. Jotta kiusaamista voidaan ennaltaehkäistä ja siihen puuttua, tulee yhteisössä olla yhtenäinen näkemys siitä, mitä kiusaaminen on ja mitä sillä tarkoitetaan. (Perusopetuslaki 477/2003.)

Salmivalli (2010, 23) kuitenkin nostaa esille, että pelkät lainsäädännön muutokset ja kouluja koskevat veloitteet eivät ole yksistään riittäviä keinoja kiusaamisen vähentämiseksi, sen sijaan koulut tarvitsevat tehokkaita ja konkreettisia käytännön välineitä joilla kiusaamista voidaan ehkäistä ja siihen puuttua. Erilaiset teemapäivät, hankkeet ja projektit ovat monesti toimivia ja tehokkaita menetelmiä tiedon lisäämiseksi yhteisöissä.

Jotta kiusaamista ennaltaehkäiseviä menetelmiä voidaan luotettavasti kehittää, tulee ensin selvittää kiusaamisen määrä ja laatu oppilaitoksissa. Säännöllisellä seurannalla pystytään arvioimaan ovatko toimenpiteet riittäviä. Yhteisöissä tulisi aina pyrkiä vaikuttamaan koko yhteisön asenteisiin, ei vain yhteen ryhmään tai muutama tekijään. Ennaltaehkäisyssä ja itse kiusaamistilanteissa nopein tapa vaikuttaa asiaan on keskustella yhteisössä toiminnan ja asenteiden välisistä ristiriidoista ja siitä, mitkä sen vaikutukset ovat yhteisöön. (Laurila 2008, 43.)

Myös Hamarus (2012, 22, 25) toteaa, että jotta kiusaamiseen voidaan paremmin vaikuttaa ja sitä ennaltaehkäistä, tulisi koko oppilaitoksen keskuudessa puhua yhteisesti siitä, mitä kiusaamisella tarkoitetaan meidän koulussamme. Kiusaamisen määritelmästä tulisi myös keskustella yhdessä opiskelijoiden kanssa, jotta jokaisella olisi yhtenäinen näkemys kiusaamisen määritelmästä. Opiskelijoiden oikeusturvaan kuuluu oikeus tietää, mitä kiusaamisesta seuraa. Jo pelkästään se voi osaltaan ennaltaehkäistä kiusaamistapauksia. Kiusaamisesta keskustelemisen yhteydessä on hyvä myös tuoda esille ne menetelmät, joilla kiusaamiseen puututaan. Menettelytapojen tulisi vahvistua portaittain ja lopullisen rangaistuksen oltava opiskelijoiden tiedossa. Opiskelijoille on myös tärkeää tuoda esille, minne kiusaamisesta voi ilmoittaa ja tarvittaessa turvata ilmoitus mahdollisuus myös nimettömänä, sillä kiusatulla voi olla pelko joutua entisestään ryhmästä ulossuljetuksi tuodessaan kokemuksensa kiusaamistapauksista julki.

Mäkihalvari (2000, 21) nostaa luokan ”ilmaston” tärkeäksi suojatekijäksi luokassa viihtyvyyden kannalta. Ilmastolla tarkoitetaan luokan elämälle ja työnteolle ominaisia luonteenilmauksia ja tapaa, jolla yhteisön jäsenet ovat kosketuksissa toisiinsa ja tekevät yhteistyötä keskenään. Luokassa jossa on myönteinen ilmasto, oppilaiden väliset suhteet ovat luottamuksellisia ja myönteisiä. Erilaisuudesta huolimatta oppilaat kokevat kuuluvansa yhteen, pyrkivät yhteistyössä selviytymään annetuista tehtävistä ja kantavat niistä vastuuta. Myönteinen ilmasto tarvitsee jokaisen opiskelijan ja opettajan suotuista yhteistyötä. Lahden ammattikorkeakoulussa opiskelijatutor toiminnan yksi tarkoituksista on uusien ryhmien ryhmäyttäminen opintojen alussa (Lamko 2015) ja näin edes auttaa luokan ”ilmaston” kehittymistä. Valitettavan usein ryhmäyttävä toiminta jää ainoastaan opintojen alkuun ajankohtaan, vaikka tarvetta samankaltaiselle ryhmäyttävälle toiminnalle oppilaiden omien kokemusten mukaan olisi läpi opintojen keston.

Niin Mäkihalvari (2000, 14, 16–20) kuin Salmivallikin (2010, 32–33, 92–96) pohtivat kodin ja kasvatuksen vaikutuksia kiusaamiseen ja vastuun jakamista kiusaamisen lopettamiseksi kodin ja koulun välille. On selvää, että

kasvuolosuhteet vaikuttavat lapsen ja nuoren käytökseen, mutta molemmilla osapuolilla on omat vastuualueensa. Koulussa opettaja voi vaikuttaa ryhmähengen vahvistumiseen ja hän on se, joka tuntee luokkadynamiikan ja opiskelijoiden roolit ryhmässä (jotka voivat olla erilaiset kuin kotona tai kaveriporukoissa koulun ulkopuolella). Vanhempien ja lasten välinen vuorovaikutus on perusta vuorovaikutustaidoille, ryhmässä toimimiselle, empatiisuuteen, erilaisuuteen suhtautumiseen ja suvaitsevaisuuden kehittymiseen. Erityisesti pienten lasten kohdalla vanhempien mallilla on suuri merkitys. Kun koulu ja koti pystyvät toimimaan yhteistyössä ja ottamaan vastuun omista alueistaan, on kiusaamisen ennaltaehkäisylle parhaat mahdolliset edellytykset.

Aikuisten opiskelijoiden keskuudessa opiskelijoilla itsellään on suurin vastuu omista vuorovaikutustaidoista, ryhmässä toimimisesta ja erilaisuuden sietämisestä, mutta myös opettajilla on oma vastuurooliinsa luokan yhteishengen ylläpitämisessä, sen kehittämässä sekä ristiriitatilanteisiin puuttumisessa (Lahden ammattikorkeakoulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman opiskelijanäkökulma 2015).

Vuonna 2004 on perustettu sosiaali- ja terveysministeriön koordinoima valtakunnallinen varhaisen puuttumisen- eli varpu- verkostohanke. Varpu-verkostolle on asetettu virallinen vastuuhenkilöstöverkosto toimikausina 2008–2011. Verkoston tavoitteena on herättää eettistä keskustelua varhaisen puuttumisen toimintaperiaatteista, rohkaista eri tahoja tutkimaan ja kehittämään toimintaa varhaisen periaatteiden toiminnan mukaiseksi sekä edistää niin valtakunnallista kuin paikallistakin varhaista puuttumista järjestämällä ammattikuntien- ja sektorirajojen ylittävää yhteistyötä. Niin työ- kuin kouluyhteisöjen kiusaamis- ja ristiriitatilanteisiin laadittuihin varhaisen puuttumisen sovittelutoiminnanperiaatteisiin kuuluu kymmenen kohtaa joita ovat; yhteisten palvelujen turvaaminen, oman vastuun ottaminen, huolten puheeksi ottaminen, yhteistyössä toimiminen läheisverkostojen kanssa, osallisuuden tukeminen, avoimesti yhdessä toimiminen, tuen ja ohjauksen yhdistäminen, yhteistoiminnan jatkumisen vaaliminen, kenenkään leimautumisen estäminen sekä rakenteellisiin

tekijöihin varhainen puuttuminen. (Gellin 2011, 103- 110.)

Sovittelutoiminta kouluissa on osa laajempaa sovittelupalvelua, joka on laissa säädelty jokaisen suomalaisen kansalaisoikeudeksi. Kouluissa sovittelujen keskiössä ei ole itse palvelu vaan tapa käsitellä asioita joka vahvistaa opiskelijoiden osallisuutta ja oppimista, tarkoituksena on auttaa eri osapuolia muuttamaan käyttäytymistään ja sovittelun ansioista osapuolilla on mahdollisuus voimaantua jatkamaan toimintaansa tasavertaisina yhteisön jäseninä. Periaatteissa painotetaan, että jokaisella on vastuu itsestään sekä lähimmäisestään, vastuu varhaisesta puuttumisesta on sillä, jonka huoli herää, omaa vastuuta ei tule sysätä toisille. Jokaisella on myös vastuu ja oikeus ottaa huolensa puheeksi, silloin kun niitä ilmenee. Huolen puheeksi ottamista tulee aina kunnioittaa, sillä vain se lisää yhteistyötä, syyttely ei auta ketään. Kouluissa sovittelutilanteeseen osallistuvat ristiriidan molemmat osapuolet, jotka yhdessä sovittelijan johdolla pyrkivät itse löytämään ratkaisun tilanteeseensa. Tarvittaessa sovittelua voidaan laajentaa ottamalla mukaan eri tukea tarjoavia tahoja, kuten esimerkiksi koulupsykologi tai pastori, vaikeammissa tilanteissa mukaan voidaan pyytää myös rikosneuvottelutoiminnan vapaaehtoissovittelijoita. Yhteistyön kannalta tärkeää on kuitenkin vuoropuheluun kannustaminen, kuunnella ja tulla kuulluksi. Yhdessä laaditut suunnitelmat ja toimenpiteet kantavat pidemmälle kuin auktoriteetti johtoinen sanelupolitiikka, ulkoiseen paktoon perustuvaa rajoittamista on vältettävä. Sovittelutoiminnassa ja tuen tarjoamisessa jatkuvuus on siitä tärkeää, ettei ketään jätetä yksin ja väliinputoamista vältetään, jokaisella on oma vastuunsa yhteistyön jatkumisesta. Myös liiallista eri osapuolten leimaamista esimerkiksi syylliseksi, kiusaajaksi, uhriksi tai muuksi vastaavaksi tulisi välttää, sillä se voi jättää pitkäaikaisen, yksilön kannalta epäedullisen roolin osalliseen yhteisön muiden jäsenten, jopa osallisen itsensä silmissä. Silloin jos kiusaamisuhka aiheutuu yhteisön rakenteellisista tekijöistä, taloudellisista syistä tai ylilyöivistä toimintakulttuureista, ei näitä tule yksilöllistää kenenkään henkilön ominaisuudeksi, vaan pyrkiä vaikuttamaan ongelman

alkuperäiseen lähtökohtaan. (Gellin 2011, 103- 110.)

2.5 Koulukiusaamisen ennaltaehkäiseminen ja kiusaamiseen puuttumisen toimintamalli Lahden ammattikorkeakoulussa

Lahden ammattikorkeakoulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman opiskelijanäkökulmassa (2015) on määritelty kiusaamisen käsite ja suunnitelmassa on myös jaoteltu selvittely- ja toimintavastuut eri häirintä- ja kiusaamistilanteissa seuraavasti; oppilaan kiusatessa opiskelijaa on selvittely- ja toimintavastuu tutoropettajalla, henkilökunnan jäsenen kiusatessa opiskelijaa on vastuu lähiesimiehellä, opiskelijan kiusatessa henkilökunnan jäsentä vastuussa on lähiesimies. Mukana selvittelyssä voi olla mahdollisesti myös tutoropettaja sekä työterveys- tai työsuojeluviranomainen. Kiusaajaksi koettu henkilö tai häirinnän aiheuttaja ei koskaan voi olla selvittelyvastuussa.

Kiusaamistilanteiden selvittelyssä tärkeää on ensin kahdenkeskisesti kuulla kiusatun osapuolen kokemusta ja sopia menettelystä. Usein sovittelukeskustelu ja seurantatapaaminen riittävät toimenpiteiksi. Sovittelukeskusteluun osallistuu kiusaaja, kiusattu ja selvittelijä ja molempien osapuolien tulee antaa kertoa näkökantansa kiusaamistilanteista. Selvittelijä vastaa keskustelun sävyn pysymisestä asiallisena ja kunnioittavana. Sovittelukeskustelun tarkoituksena on selvittää tilanteeseen liittyvät mahdolliset väärinkäsitykset tai tapahtumien väärin tulkinnat. Sovittelukeskustelun päätteeksi tehdään suullinen sopimus kiusaamisen loppumisesta. Jos kiusaaminen edelleen jatkuu, voidaan siitä tehdä kirjallinen huomautus. (Lahden ammattikorkeakoulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman opiskelijanäkökulma 2015.)

Henkilökunnalla on aina oikeus ja velvollisuus puuttua kiusaamiselta vaikuttaviin tilanteisiin. Myös opiskelijoilla on oikeus puuttua kiusaamiseen, joka usein onkin tehokas tapa saada kiusaaminen loppumaan. Kiusaaminen ei yleensä jatku olosuhteissa, joissa yksi tai useampi paikalla olevista henkilöistä asettuu kiusaajaa vastaan. Lahden ammattikorkeakoulussa

opettajat voivat ennaltaehkäistä kiusaamista yhteisöllisen, välittävän ja arvostavan ilmapiirin luomisella. Ryhmäytymistä voidaan edistää huolehtimalla siitä, ettei kukaan jää yksin esimerkiksi ryhmätöitä tehdessä ja jakamalla opiskelijoita erilaisiin ryhmiin eri kerroilla. Rakentavan palautteen antamista tulee korostaa kriittistä tarkastelua vaativissa esiintymistilanteissa. Opiskelijat voivat itse puuttua epäoikeudenmukaiseen kohteluun ja kiusaamiseen puolustamalla alakynnessä olevaa. (Lahden ammattikorkeakoulun tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman opiskelijanäkökulma 2015.)

Ryhmäytymisen ja ryhmäkohtaisen yhteishengen luomisessa koulutuksen alkutaipaleella avainasemassa Lahden ammattikorkeakoulussa ovat tutoropiskelijat, jotka ovat opiskelijoiden tukena ja järjestävät ryhmäyttävää toimintaa uusille opiskelijoille (Lamko 2015).

Lahden ammattikorkeakoulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa päivitetään kolmen vuoden välein ja sen toteutumista seurataan joka toinen vuosi toteutetun opiskelijajahyvintikyselyn avulla. Viimeisin opiskelijajahyvintikysely on toteutettu keväällä 2015 ja opiskelijanäkökulmaista tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa on viimeksi päivitetty vuoden 2015 alussa uuden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslain tullessa voimaan. (Lahden ammattikorkeakoulun tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman opiskelijanäkökulma 2015.)

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuuslain uudistusten keskeisimpinä muutoksina ovat olleet yhdenvertaisuuslain koskeminen kaikkea julkista ja yksityistä toimintaa lukuunottamatta yksityis- ja perhe-elämää sekä uskonnonharjoitusta, tarkoittaen, että lakia sovelletaan koskemaan kaikkiin palveluihin, kuten esimerkiksi asiakaspalveluun. Syrjimisperusteita on tarkennettu ja esimerkiksi kohtuullisten mukautusten toteuttamatta jättäminen vammaisilta henkilöiltä lasketaan syrjinnäksi. Uusien yhdenvertaisuussuunnitelmien tulee koskea kaikkia syrjinnän perusteita entisen etnisiä vähemmistöjä koskevan suunnittelun sijasta. Tasa-arvolaki uudistus on laajennettu sukupuoleen perustuvasta syrjinnän kiellosta koskemaan sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisemista koskevaan syrjintään. Lakia on myös täydennetty velvoittamalla kaikkien koulutusasteiden järjestäjiä laatimaan

tasa-arvo ja yhdenvertaisuusuunnitelma viimeistään vuoteen 2017 mennessä. Muutoksien tarkoituksena on vahvistaa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. (Kunnat.net 2015.)

2.6 Opiskelijahyvinvointi

Jokaisella opiskelijalla on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön ja hyvinvoinnin perustana on kiusaamisen havaitseminen sekä siihen puuttuminen. On tärkeää rakentaa sosiaalista hyvinvointia jo ennen kuin kiusaamista pääsee tapahtumaan. Hyvinvointi ei kuitenkaan synny itsestään, vaan se vaatii aktiivista vaikuttamista ja määrätietoista johtamista. Hyvinvoinnin rakentaminen ja määrätietoinen johtaminen tarvitsevat koko yhteisön sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin sekä toimimaan niiden mukaisesti. (Hamarus 2012, 9, 91–92.)

Uusi yhdenvertaisuuslaki on tullut voimaan vuoden 2015 alussa, ja siinä on säädetty miten koululaitosten ja työnantajien tulee edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjinnän tai häirinnän kohteeksi joutumista. Laissa muun muassa määritellään, että oppilaitoksen on huolehdittava siitä, että opiskelijahyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden edistämistoimenpiteiden tulee olla oppilaitoksen toimintaympäristön-, voimavarat- ja muut olosuhteet huomioon ottavia sekä tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhteisia. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014.) Myös perusopetuslain mukaan opetuksen järjestäjällä on velvollisuus laatia suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Opetuksen järjestäjän velvollisuutena on toteuttaa ja valvoa suunnitelman toteutumista ja noudattamista. (Perusopetuslaki 477/2003.)

Lahden ammattikorkeakoulussa opiskeluhuvinvointia pyritään tukemaan esimerkiksi erilaisen ohjauksen, tuen ja avun muodoissa joita on saatavilla niin opinto-ohjaajalta, erityisopettajalta, psykologilta, pastorilta kuin terveydenhoitajalta. Yhdessä nämä ammattilaiset sekä opiskelijakunta Lamkon pääsihteeri ja tutorsihteeri sekä Lamkin opintoasiainjohtaja, että eri koulu-

tusaloilta valitut koulutussuunnittelijat ja lehtorit muodostavat opiskeluhyvinvointiryhmän. Hyvinvointiryhmä seuraa, arvioi ja kehittää tasa-arvon toteutumista ja yhdenvertaisuuden edistämistä Lahden ammattikorkeakoulussa. (Lahden ammattikorkeakoulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman opiskelijanäkökulma 2015.) Alkukeväästä 2015 Lahden ammattikorkeakoulussa on toteutettu laaja opiskelijahyvinvointikysely, jonka avulla tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa seurataan ja arvioidaan, mutta tämän opinnäytetyön yhteydessä kyselyn tulokset eivät ole vielä olleet hyödynnettävissä.

3 TARKOITUS JA TAVOITTEET

3.1 Tarkoitus

Opinnäytetyön tarkoituksena on paremman opiskelijaviihtyvyyden ja hyvinvoinnin kehittäminen Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikössä.

Opinnäytetyöprosessin tarkoituksena on myös lisätä omia ammatillisia valmiuksiani suunnitella, toteuttaa ja arvioida yhteiskunnan ja hyvinvoinnin kehittämisen kannalta oleellisen tiedon tuottamista sekä tieteellisen tutkimuksen menetelmin toteutetussa prosessissa harjaantumista.

3.2 Tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää esiintyykö Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikössä kiusaamista tai häirintää. Jos kiusaamista esiintyy, niin missä muodoissa ja ovatko olemassa olevat valmiudet ja puuttumismekanismit esiin tulleissa kiusaamistilanteissa riittäviä. Tavoitteena on tarjota kehitysideoita kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi Lahden ammattikorkeakoulun käyttöön.

4 TUTKIMUSONGELMA JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tutkimusongelma on kiusaamisen esiintyvyys Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden yksikössä. Tutkimusongelman määrittelemisen määrällisessä tutkimuksessa on oleellista ja se käynnistää koko tutkimusprosessin. Tutkimusongelma antaa ikään kuin raamit sille, mihin tutkimuksen avulla halutaan saada vastaus. Se myös johtaa aineiston hankintaa, sen käsittelyä ja analysointia. (Heikkilä 2008, 22–23.) Tässä opinnäytetyössä tutkitaan ainoastaan koulussa tapahtuvaa kiusaamista eikä se käsittele koulun ulkopuolelle ulottuvaa kiusaamista. Opinnäytetyössäni tutkimusongelma on pilkottu pienemmiksi tutkimuskysymyksiksi, joita ovat:

1. Esiintyykö Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden yksikössä kiusaamista?
2. Jos kiusaamista esiintyy, missä muodoissa kiusaaminen ilmenee ja mihin se kohdistuu?
3. Onko kiusaamisen ennaltaehkäiseminen ja siihen puuttuminen riittävää?

5 TOTEUTUS

5.1 Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmä

Opinnäytetyö on määrällinen, eli kvantitatiivinen tutkimus. Määrälliseen tutkimukseen päädyin siksi, että sillä saadaan vastauksia kysymyksiin kuinka paljon tai miten usein. Määrällisellä tutkimuksella voidaan kuvata, kartoittaa, selittää tai ennustaa ilmiöitä tai ihmisiä koskevia asioita ja ominaisuuksia. (Vilkkä 2007, 13,19.)

Aineistonkeruumenetelmänä opinnäytetyössä käytettiin strukturoitua kyselylomaketta. Strukturoidussa lomakkeessa vastausvaihtoehdot ovat valmiiksi annettuja ja avoimia kysymyksiä on hyvin vähän tai ei ollenkaan (Kananen 2008, 25). Kyselylomake on yleisin tapa kerätä tietoa määrällisessä tutkimusmenetelmässä ja sillä voidaan mahdollistaa suuren sekä hajallaan olevan osallistujamäärän tavoittaminen. (Vilkkä 2007, 75, 28).

Yleisesti käytetty tapa toteuttaa tiedonkeruu kyselylomakkeella on sen teettäminen sähköisessä muodossa, jolloin suuren osallistujajoukon tavoittaminen on mahdollista. Vaarana on kuitenkin vastausprosentin jääminen pieneksi eli otoskadon toteutuminen. Otoskadolla tarkoitetaan vastamatta jääneitä lomakkeita (Kananen 2008, 77). Tässä opinnäytetyössä otoskadon minimoimiseksi kysely toteutettiin paperi versioisina lomakkeina. Kyselyn toteuttamiseksi varattiin noin 15–25 minuuttia valitun kohderyhmän oppitunnista, jolloin itse henkilökohtaisesti jaoin lomakkeet osallistujille ja samalla pystyin keräämään valmiit vastaukset takaisin. Näin varmistettiin se, että vastausprosentti tulee olemaan lähempänä haluttua tulosta ja vastausten saaminen tapahtuu lyhemmässä ajassa.

Kyselylomake on rakennettu Havangan (2011), Kautosen ja Laineen (2011) sekä Haikalan että Korvisen (2014) opinnäytetöissään käyttämien kyselylomakkeiden pohjalta. Olen yhdistellyt ja muokannut valmiita kysymyksiä soveltumaan omaan opinnäytetyöhöni parhaalla mahdollisella tavalla. Osittain valmiiden, jo aiemmin käytettyjen kysymysten hyödyntäminen mahdollistaa myös oman kyselyni tulosten vertailemisen aikaisempiin

tutkimustuloksiin. Kyselylomakkeen suunnitteluvaiheessa on myös otettu huomioon tulosten analysoinnin kannalta oleelliset asiat, kuten esimerkiksi muuttujille, eli vastausvaihtoehdoille annetut arvot numeroilla. Lomakkeet myös numeroidaan juoksevin numeroin, joka helpottaa tulosten tallentamista ja lisää tulosten käsittelyn luotettavuutta. (Vilkkä 2007, 89–90.)

Kyselylomakkeessa ei määritelty kiusaamisen käsitettä, vaan määritelmä jätettiin jokaisen vastaajan omaksi subjektiiviseksi kokemukseksi kiusaamisesta, niin sanotuksi arjessa toimivaksi määritelmäksi (Hamarus 2012, 23). Tällöin kiusaaminen voidaan nähdä hyvin eri tavoilla, sillä jokainen ihminen kokee erilaiset asiat, teot ja sanat kiusaamiseksi. Hamarus (2012, 22–23) toteaaakin, että kiusaamista tutkittaessa, erityisesti määrällisessä tutkimuksessa kiusaamisen käsite tulisi määritellä mahdollisimman tarkasti mitattavaksi, jotta vertailemista voitaisiin toteuttaa muiden koulujen ja jopa eri maiden välillä sekä pitkällä aikavälillä. Koska toteuttamassani kyselyssä otoksen määrä oli jo valmiiksi suhteellisen rajallinen, halusin opinnäytetyöni kautta mahdollistaa jokaisen vastaajan kokemuksen kiusaamisesta tulevan esille. Tässä nousee esille kysymys siitä, mikä on kiusaamista ja mikä ei. Kiusaamiseksi määritellään pitkäkestoinen ja jatkuva toiseen ihmiseen kohdistuva vahingoittava käyttäytyminen, yksittäiset teot eivät ole vielä kiusaamista. Mutta joissakin tapauksissa jo yksikin uhkaava kommentti tai teko voi aiheuttaa ahdistusta opiskelijassa, vaikuttaa heikentävästi opiskeluviihtyvyyteen, alentaa opiskelumotivaatiota ja siten lisätä yleistä pahoinvointia. (Hamarus 2012, 22-23.) Täten voidaan todeta, että jokaisen kokemus kiusaamisesta on tärkeää tulla kuulluksi.

5.2 Tutkimuksen rajausta ja otosryhmän valinta

Opinnäytetyön toteuttamiselle olisi ollut useita eri vaihtoehtoja, pyrin kuitenkin aihealueen ja otannan rajauksessa siihen, että se tukisi parhaalla mahdollisella tavalla opinnäytetyön tavoitteita. Päädyin rajaamaan opinnäytetyöni koskemaan ainoastaan sosiaali- ja terveystieteiden yksikköä siitä syystä, että kyseinen yksikkö ja sen toimintatavat ovat itselleni entuudestaan

taan tuttuja ja kysely oli mahdollista toteuttaa olemalla itse henkilökohtaisesti paikalla kyselyn toteutushetkellä. Opinnäytetyön rajaamiseen koskemaan ainoastaan yhtä oppilaitoksen yksiköistä, vaikutti myös osaltaan omat resurssini toteuttaessani kyselyn yksin ja käytössä oleva budjetti, jolla tässä tapauksessa viitataan tulostettavien lomakkeiden määrään. Toinen vaihtoehto olisi ollut toteuttaa tutkimus koskemaan koko Lahden ammattikorkeakoulua, huomioiden eri alojen opiskelijat. Tämä olisi mahdollistanut tulosten tarkastelun koko oppilaitoksen tasolla sekä mahdollisuuden vertailla eroavaisuuksia kiusaamisen esiintyvyydessä ja ilmenemismuodoissa eri opintoalojen välillä.

Päätökseen tutkimuksen rajaamisesta koskemaan ainoastaan sosiaali- ja terveysalan opiskelijoita, vaikutti myös osaltaan kiinnostukseni tarkastella naisvoittoisella alalla esiintyvän kiusaamisen muotoja ja opiskelijoiden keskuudessa esiintyvistä kiusaamisesta johtopäätösten vetämistä työpaikka-kiusaamiselle sosiaali- ja terveysalalla. Heiniluodon ja Nikkasen (2011, 18) mukaan Suomessa 3-5 % palkansaajista kokee kiusaamista työpaikallaan ja kiusaamista on raportoitu useimmiten sosiaali ja terveydenhuollossa sekä opetustoimessa. 11 % terveydenhuoltoalalla työskentelevistä kokee kiusaamisen jatkuvana.

Sosiaali- ja terveysalalle hakeutuvien opiskelijoiden oletetaan olevan halukkaita auttamaan muita ja omaavan empaattisia ja sosiaalisia kykyjä. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset työskentelevät erilaisissa ja erikokoisissa työyhteisöissä, ryhmissä ja tiimeissä, asiakasunnan muodostuessa monenkirjavista kohderyhmistä, joten vuorovaikutustaidot ovat työntekijöiden yksi tärkeimmistä työkaluista. (Vaininen 2011, 35- 37). Kiusaamisen esiintymistä sosiaali- ja terveysalaa harjoittavien henkilöiden keskuudessa voidaan nähdä epäammattimaisena käytöksenä ja sotivan sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattietiikkaa vastaan (Talentia 2013). Opinnäytetyöni avulla toivon saavani vastauksia siihen, kuinka paljon kiusaamista esiintyy ja minkälaista kiusaaminen juuri sosiaali- ja terveysalalla on.

Määrällisessä tutkimuksessa tavoitteena on tuottaa perusteltua, luotettavaa ja yleistettävää tietoa, joten oleellista ei ole kysymysten esittäminen koko tutkittavaa ilmiötä koskevalle perusjoukolle, jotka tässä tapauksessa ovat sosiaali- ja terveysalan opiskelijat. Perusideana on esittää kysymykset pienelle joukolle, eli otokselle, joiden katsotaan edustavan koko perusjoukkoa. Otos on ikään kuin pienoiskuva koko tutkittavasta populaatiosta. Näin myös tutkimustulosten voidaan katsoa edustavan koko perusjoukkoa. (Kananen 2008, 10, 70.)

Tutkimukseni otannaksi valitsin yhden vuosikurssin jokaiselta opintolinjalta, joita ovat sairaanhoito, fysioterapia ja sosiaaliala. Tutkimukseni koskee nuorisopuolen opiskelijoita, koska heidän opiskelunsa painottuu ryhmämuotoiseen lähiopetukseen. Toisin kuin aikuisopiskelijoilla, joilla lähiopetusta on suhteessa vähemmän. Lamkin sosiaali- ja terveysalan yksikössä opiskelee myös kansainvälisiä opiskelijoita, joiden osallisuutta tutkimukseen pohdin. Päätin jättää heidät kuitenkin tutkimuksen ulkopuolelle, koska heidän opiskeluaikansa Suomessa on lyhytkestoisempaa ja vastausten luotettavuuteen voisivat vaikuttaa niin kulttuurierot kuin kielimuuriakin.

Otannan valinta on tehty Kanasen (2008, 70) otantamenetelmän vaiheiden mukaisesti ja sen rajaukseen on vaikuttanut oleellisesti myös tutkimuksen toteuttamiseen käytössä oleva budjetti. Budjetilla on suuri merkitys käytössä olevien kyselylomakkeiden määrään.

5.3 Tiedonhaku

Tiedonhaussa on noudatettu sille asetettuja laatuvaatimuksia ja olen pyrkinyt hyödyntämään aiheesta aikaisemmin tehtyjä tutkimusmateriaaleja. Aiheeseen tutustuessani ja suunnitelmaraporttia laatiessani olen tutustunut taustamateriaaliin erilaisten tutkimusten, aikaisempien opinnäytetöiden ja kirjallisuuden muodoissa. Tietokantoina on hyödynnetty Lamkin suosittelemaa ja luotettavaa Melindaa, yleistä suomalaista asiasanastoa Ysaa sekä englanninkielisiä sanastoja Eric Thesaurusta (kasvatusalan asiasanasto)

ja Ebscoa. Koska koulukiusaamisesta yleisesti on olemassa melko paljon aikaisempia tutkimuksia ja artikkeleita ja sosiaalinen yhteiskuntamme on jatkuvan kehityksen alla, olen pyrkinyt hyödyntämään mahdollisimman tuoreita lähdemateriaaleja. Hakusanoina on käytetty suomalaisia sanoja: kiusaamisilmiö, koulukiusaaminen, kiusa, kiusattu, kiusaaja ja englanninkielisiä sanoja: harrasment, bullying, harassed, nuisance ja bully. Ilmiöistä kiusaaminen ja koulukiusaaminen on olemassa paljon kirjallisuutta sekä opetus- ja opasmateriaalia, jotka käsittelevät aihetta eri näkökulmista lähestyen.

5.4 Aikataulu

Opinnäytetyöprosessin työstäminen alkoi ajatuksen tasolla alkuvuodesta 2015, jolloin tutoropettajani nosti esille huolen ammattikorkeakouluissa esiintyvistä koulukiusaamisesta ja aiheen ajankohtaisuudesta Lahden ammattikorkeakoulussa opiskelijakunta Lamkon syrjinnänvastaisen kampanjoinnin puitteissa. Ilmoittauduin opinnäytetyöprosessiin helmikuussa 2015 ja ensimmäinen tapaaminen ohjaavan opettajan kanssa pidettiin maaliskuun alussa, jonka jälkeen opinnäytetyön varsinainen työstäminen sai alkunsa.

Opinnäytetyön toteutusta ja aiheen rajaamista suunnitellessani sovin tapaamisen yhdessä Lamkon puheenjohtajan sekä Lamkin henkilöstöpäällikön kanssa helmikuussa 2015. Heidän kanssaan yhteisessä palaverissa keskustelimme aiheesta ja sen soveltuvuudesta opinnäytetyön toteuttamiselle. Myös he kokivat asian ajankohtaiseksi ja tärkeäksi aiheeksi Lamkin opiskelijahyvinvoinnin kehittämisen kannalta. Tämän jälkeen olen tarvittaessa ollut heihin sähköpostin välityksellä yhteydessä. Tapaamiset ohjaavan opettajan kanssa on tapahtunut kevään aikana noin kolmen viikon välein ja tarvittaessa yhteydessä ollaan oltu sähköpostin välityksellä.

Kevään aikana olen keskittynyt aikaisempiin tutkimuksiin tutustumiseen sekä tietoperustan hankintaan. Huhtikuussa 2015 osallistuin suunnitelma-seminaarin ja lomakekysely on toteutettu tämän jälkeen huhti- toukokuun aikana.

Kesän 2015 aikana olen perehtynyt lisää tiedonhakuun, analysoinut kyselystä saatuja vastauksia ja kirjoittanut opinnäytetyön raporttia. Valmiin opinnäytetyön tulokset esitellään julkaisuseminaarissa lokakuussa 2015.

5.5 Aineiston analysointi

Aineiston analyysi alkaa tietojen tarkistamisella, tällöin selvitetään liittyykö aineistoon selviä virheellisyyksiä tai puuttuuko tietoa. Tarvittaessa tietoja voidaan vielä täydentää uusien haastatteluiden tai kyselyiden avulla. Tämän jälkeen aineistoa voidaan järjestää tietojen tallentamista ja analyysia varten. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa aineistosta muodostetaan muuttujia, eli aineiston havaintoyksikölle annetaan jokin arvo jokaiselle muuttujalle. Havaintoaineisto saadaan tilastollisesti käsiteltävään muotoon havaintomatriisin avulla. (Hirsjärvi ym. 2013, 221- 222.)

Koska kysely on toteutettu paperisten lomakkeiden avulla, myös tulosten analysointi tapahtui manuaalisesti Kanasen (2008, 38) ohjeiden mukaisesti luodun havaintomatriisin avulla. Kyselylomakkeista kerätty tieto on siirretty havaintomatriisiin antaen muuttujille arvot ja näille arvoille on matriisissa varattu oma sarake jokaista arvoa kohden. Koska useimmissa kysymyksissä on ollut useampi kuin yksi vastausvaihtoehto, on silloin myös jokaiselle arvolle varattu oma sarakkeensa. (Kananen 2008, 38–39.) Manuaalisesti luodun havaintomatriisin riski niin sanotuille kirjoitusvirheille voi olla suurempi verrattuna automaattiseen ohjelmaan, mutta toisaalta se antaa mahdollisuuksia havaintomatriisin muokkaamiseen ja uusien sarakkeiden lisäämiseen (Kananen 2008, 39-40). Analysoinnin pyrkimyksenä oli pitää se riittävän yksinkertaisena ja tarkastella ilmiötä vastaajien sen hetkisten kokemusten perusteella ja tästä syystä tilastollisten merkitsevyyksien

tarkastelu on jätetty kokonaan pois. Tulokset ovat ainoastaan suuntaa antavia ja kertovat ilmiöstä kyselyn toteutuksen ajankohtaisen tilanteen. Kyselyssä oli mukana myös avoimia kysymyksiä joiden tarkoituksena oli mahdollistaa vastaajalle omakohtaisten kokemusten ja näkemysten esiin tuomisen. Nämä avointen kysymysten vastaukset teemoiteltiin ja teemojen alle kerättiin esiin nousseita asioita vastauksista.

Tässä opinnäytetyössä kyselystä saatuja tuloksia esitetään suhteellisina prosenttilukuina siitä syystä, että kvantitatiivisessa tutkimuksessa tietoa pyritään yleistämään. Pelkät määrät (n- luku) eivät ole yksistään riittäviä kertomaan tulosten hyödynnettävyydestä yleistettävässä muodossa. Tulosten tarkastelun yhteydessä N tarkoittaa koko otoksen määrää ja n tarkoittaa osamäärää. (Kananen 2008, 42.) Tuloksia havainnollistetaan graafisilla diagrammeilla, prosenteilla ja sanallisilla selityksillä.

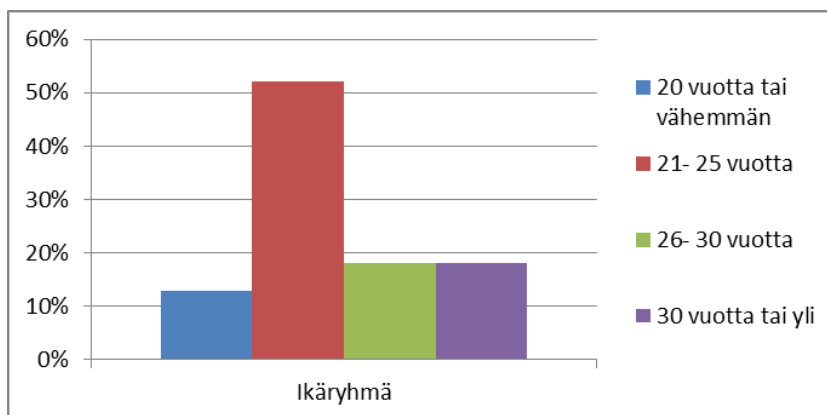
Tämän opinnäytetyön tulokset esitellään ja käsitellään kyselylomakkeessa esitettyjen kysymysten mukaisessa järjestyksessä. Ensin esitellään vastaajien taustatiedot, tämän jälkeen käsitellään miten, missä ja kuinka usein mahdollista kiusaamista oppilaitoksessa esiintyy, miten kiusaamisen kohteeksi joutuneet ovat kiusaamisen kokeneet, millä tavoin tukea on oppilaitoksessa tarjolla sekä selvitetään vielä, onko oppilaitoksen toimintamalli kiusaamistilanteisiin puuttumisessa riittävää. Kyselyn lopussa pyydetään palautetta itse kyselystä ja lomakkeesta ja annetaan mahdollisuus vapaille kommenteille. Tuloksissa käydään läpi ensin kyselyn taustamuuttujat ja tämän jälkeen käsitellään itse opinnäytetyön tuloksia.

6 TULOKSET

6.1 Kyselyyn vastanneiden taustatiedot

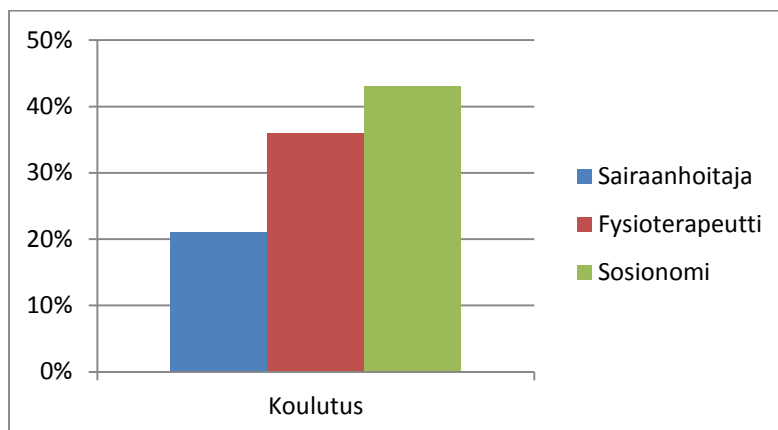
Kyselyn toteutuksen ajankohtana Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan nuorisopuolen opiskelijoita oli yhteensä 761. Vastauksia keräsin kolmen eri opintolinjan (sairaanhoito, fysioterapia ja sosionomi) opiskelijoilta yhteensä 56 kappaletta, joka on 7 % kokonaisopiskelijamäärästä. Määrä oli jonkin verran ennakoitua pienempi ja johtui läsnäolijoiden poissaoloista. Lopullisen otosryhmän suhteellisen pieni prosentuaalinen määrä heikentää tulosten yleistettävyyttä koskemaan koko sen edustamaa perusjoukkoa. Kaikkien osallistujien vastauslomakkeet hyväksyttiin analyysiin. Vastanneista suurin osa, 87 % edusti naissukupuolta (n=48), miesten määrä vastanneista oli 14 % (n=8).

Kyselyssä vastaajien ikäryhmät oli jaettu neljään eri vaihtoehtoon, (kuvio 1.) joista 20-vuotiaita tai nuorempia oli 13 % (n=7), 21–25 vuotiaita 52 % (n=29), 26–30-vuotiaita 18 % (n=10) ja 30-vuotiaita tai vanhempia 18 % (n=10).

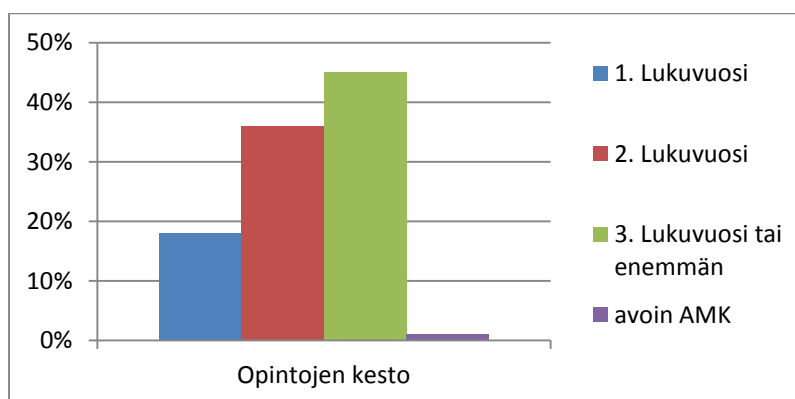
Kuvio 1. Vastanneiden opiskelijoiden jakautuminen ikäryhmittäin (N=56)

Kuviossa 2. esitetään kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden jakautuminen koulutuksen mukaan. Vastanneista vähiten oli sairaanhoitajaopiskelijoita, joita oli 21 % (n=12), fysioterapiaopiskelijoita oli 36 % (n=20) ja suurin osa vastanneista oli sosionomiopiskelijoita, joita oli 43 % (n=24).

Kuvio 2. Kyselyyn vastanneet opiskelijat koulutuksen mukaan (N=56)

Vastanneista opiskelijoista 18 % (n=10) opiskeli ensimmäistä lukuvuottaan, toisen lukuvuoden opiskelijoita oli 36 % (n=20) ja kolmannen lukuvuoden opiskelijoita 45 % (n=25). Yksi vastanneista ilmoitti opiskelevansa avoimessa ammattikorkeakoulussa. Opintojen keston jakautumien on kuviossa 3.

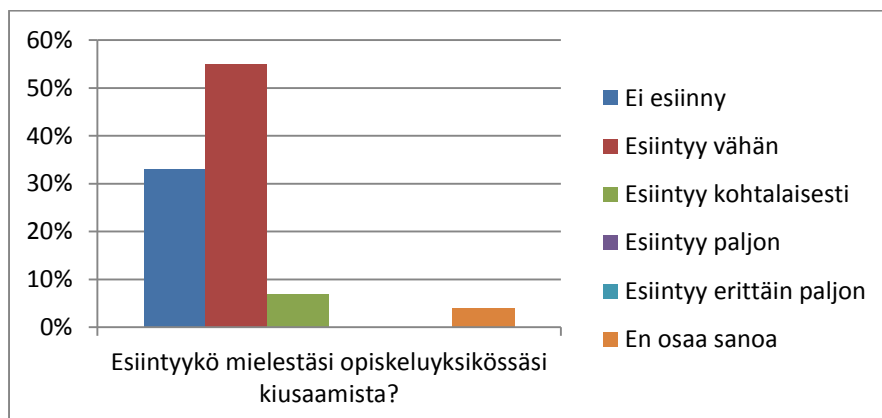
Kuvio 3. Kyselyyn vastanneet opiskelijat lukuvuosittain (N=56)

Kuviossa 3. on nähtävillä, että vastaajista enemmistö oli vähintään kolmannen lukuvuoden opiskelijoita, joskaan ero toisen lukuvuoden opiskelijoihin ei ole huomattavan suuri.

6.2 Kiusaamisen esiintyvyys Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikössä

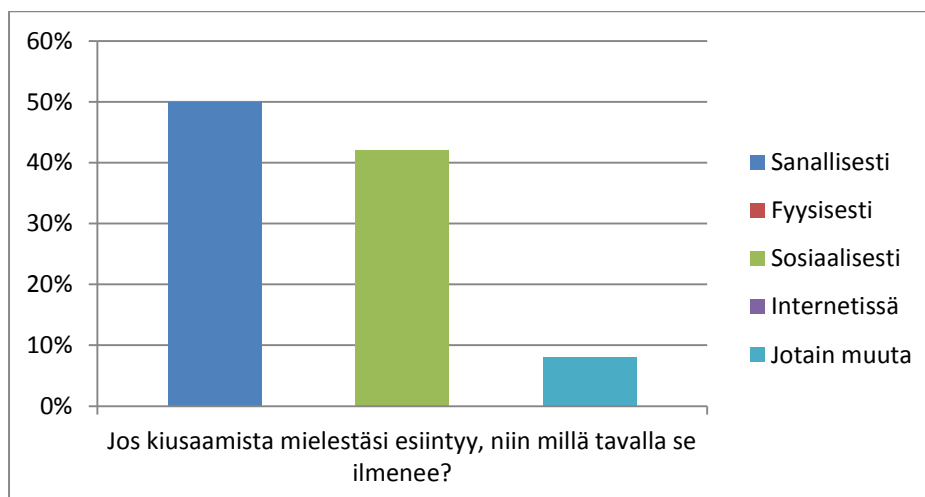
Kyselylomakkeen seuraavassa osiossa selvitettiin vastanneiden opiskelijoiden havaintoja kiusaamisen esiintyvyydestä. Kysymysten avulla pyrittiin selvittämään, esiintyykö oppilaitoksessa kiusaamista, millä tavoin kiusaaminen ilmenee, mihin kiusaaminen kohdistuu, missä kiusaamista tapahtuu, kuinka usein, ketkä ovat kiusaajia, ketkä kiusattuja ja millä tavoin kiusaamiseen oppilaitoksessa reagoidaan. Kaikki kysymykset olivat strukturoituja, eli vastausvaihtoehdot oli valmiiksi annettuja, joista vastaaja pystyi valitsemaan useamman kuin yhden itselleen sopivan vastausvaihtoehdon. Joidenkin kysymysten kohdalla viimeinen vaihtoehto jätettiin avoimeksi *jotain muuta* vaihtoehdoksi, johon vastaaja sai halutessaan omin sanoin kertoa vastauksensa. Koska eri kysymyksiin tuli eri määrä vastauksia, prosentuaaliset luvut laskettiin kunkin kysymyksen kokonaisvastaus määrästä.

Kysymykseen, esiintyykö oppilaitoksessasi mielestäsi kiusaamista (kuvio 4.), kyselyyn vastanneista 56 oppilaasta yli puolet, 55 % (n=31) ilmoitti kiusaamista esiintyvän mielestään vähän, 7 % (n=4) vastasi kiusaamista esiintyvän kohtalaisesti ja vastanneista 33 % (n=19) oli sitä mieltä, ettei kiusaamista esiinny ollenkaan. Vain kaksi vastanneista, 4 % (n=2) eivät osanneet sanoa esiintyykö kiusaamista vai ei. Kolmessa lomakkeessa vastausvaihtoehdoista oli valittu vaihtoehdot; kiusaamista *ei esiinny*, sekä *esiintyy vähän*. Näiden vastausten kohdalla jätettiin vastaukset *ei esiinny* huomioimatta, ja otettiin ainoastaan *esiintyy vähän* vastauksen mukaan tulosten tarkasteluun. Vastauksia *esiintyy paljon ja esiintyy erittäin paljon*, ei tullut ollenkaan.

Kuvio 4. Opiskelijoiden havainnot siitä, esiintyykö heidän mielestään oppilaitoksessa kiusaamista (N=56)

Seuraavassa kysymyksessä selvitettiin millä tavoin kiusaaminen ilmenee havaituissa kiusaamistapauksissa. Vastatessaan oppilaalla oli mahdollisuus valita useampi kuin yksi vaihtoehto ja viimeinen vaihtoehtoista jätettiin avoimeksi *jotakin muuta* vaihtoehtoa varten. Avoimen vaihtoehdon tarkoituksena oli huomioida kaikki mahdolliset kiusaamisen ilmenemismuodot. Tulokset on havainnollistettuna kuviossa 5.

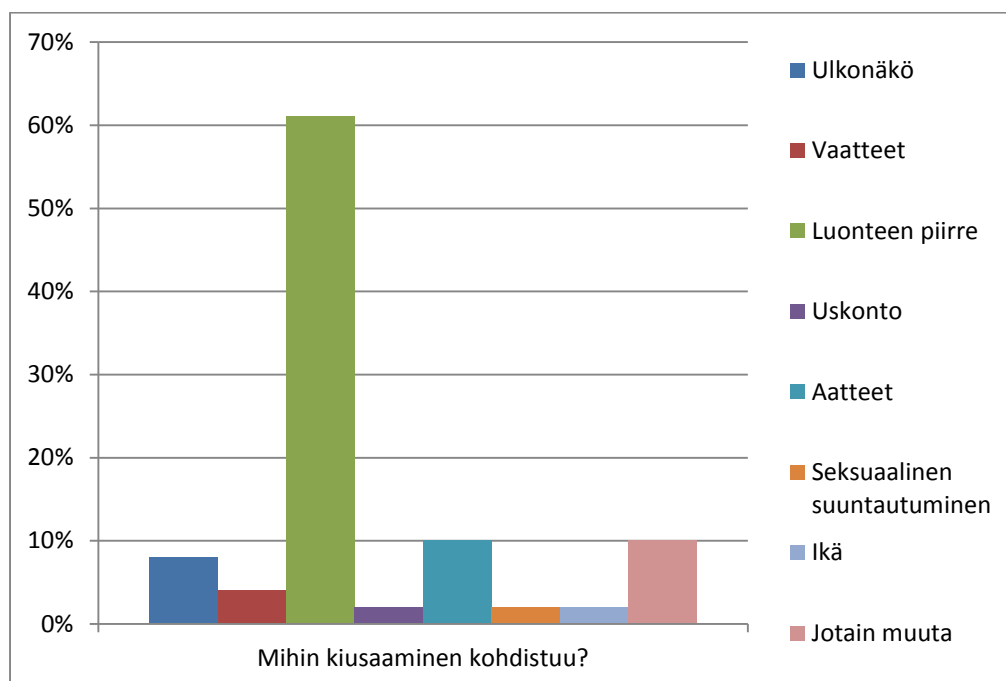

Kuvio 5. Kiusaamisen ilmenemismuodot vastanneiden opiskelijoiden havaintojen perusteella (N=62)

Kiusaamisen ilmenemismuodoista 50 % (n=31) vastaajista kertoi havainneensa sanallista kiusaamista. Sosiaalista kiusaamista, joka on epäsuora kiusaamisen muoto, oli vastanneista havainnut 42 % (n=26). Avoimeen

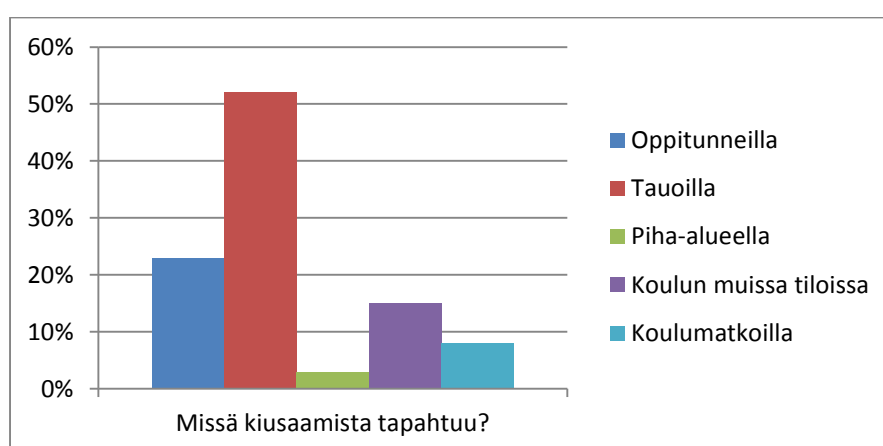
kohtaan vastasi 8 % (n=5) opiskelijoista, jotka ilmoittivat kiusaamista ilme-
nevän myös työntekijöiden välillä, opiskelijoiden kohdistavan kiusaamista
opettajiin, kuppikuntaisuutena, ryhmätöihin liittyvänä negatiiviseksi koet-
tuna toimintana, joidenkin tyttöjen välisinä riitoina sekä sekstistisinä kom-
mentteina. Kiusaamisen ilmenemismuodoista kukaan kyselyyn vastan-
neista opiskelijoista ei vastannut fyysistä- tai internetin välityksellä tapahtu-
vaa kiusaamista.

Kysymykseen kiusaamisen kohdistamisesta (kuvio 6.), vastanneista suurin
osa, 61 % (n=30) ilmoitti kiusaamisen kohdistuvan luonteen piirteeseen.
Viisi vastanneista opiskelijoista (10 %) oli sitä mieltä, että kiusaamisen
syynä olivat aatteet (myös jyrkät mielipiteet ja sanomiset). Neljän vastan-
neen opiskelijan mukaan kiusaaminen kohdistui ulkonäköön (8 %), vastan-
neista kaksi opiskelijaa ilmoittivat kiusaamisen kohdistuvan vaatteisiin (4
%), sekä näiden lisäksi kiusaamisen koettiin myös kohdistuvan uskontoon,
seksuaaliseen suuntautumiseen ja ikään, joihin jokaiseen kohtaan oppi-
laista oli vastannut yksi (2 %). Viimeinen vaihtoehto oli jälleen avoin, johon
vastaaja saattoi ehdottaa *jotakin muuta*, tähän vastauksia tuli viideltä opis-
kelijalta (10 %). Kiusaamisen kerrottiin kohdistuvan myös esimerkiksi opis-
kelutaitoihin, koulumenestykseen, negatiiviseen käyttäytymiseen, kiusatun
omaan toimintaan sekä esiintyneen naisiin kohdistuvana häirintänä.

Kuvio 6. Kiusaamisen kohdistuminen (N=49)

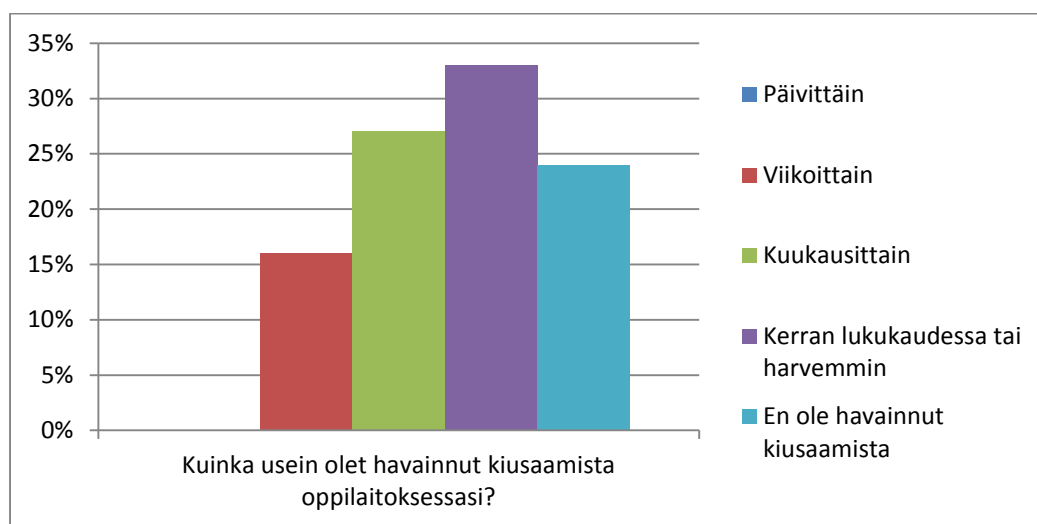
Kuviossa 7. on nähtävillä, että yleisimmäksi kiusaamisen tapahtumapaikaksi ilmoitettiin oppituntien tauot, joiden aikana kiusaamista tapahtui 52 % (n=32) vastaajan mukaan, 23 % (n=4) vastanneen oppilaan mukaan kiusaamista tapahtui myös oppituntien aikana. 15 % (n=6) vastasi kiusaamista tapahtuneen koulun muissa tiloissa ja 8 % (n=3) ilmoitti kiusaamista tapahtuneen myös koulumatkojen aikana.

Kuvio 7. Missä kiusaamista tapahtuu (N=62)

Jopa 16 % (n=8) vastanneista ilmoitti kiusaamista tapahtuvan viikoittain, kuukausittain kiusaamista tapahtui 27 % (n=13) vastaajan mukaan. Suurin

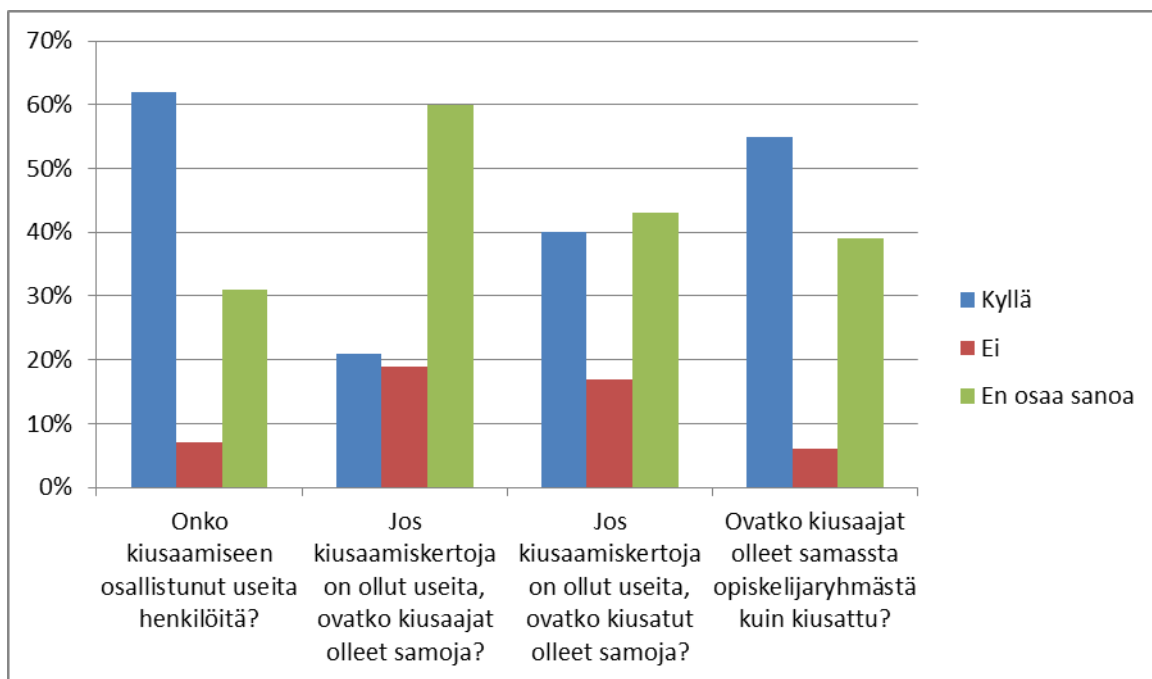
osa, 33 % (n=16) vastaajista kuitenkin ilmoitti havainneensa kiusaamista kerran lukukaudessa tai harvemmin ja 24 % (n=12) ei ollut havainnut kiusaamista ollenkaan. Kukaan vastanneista ei havainnut tai kokenut kiusaamista tapahtuvan päivittäin. Vastaustulokset kiusaamisen yleisyydestä on kuviossa 8.

Kuvio 8. Kuinka usein kiusaamista on tapahtunut (N=49)

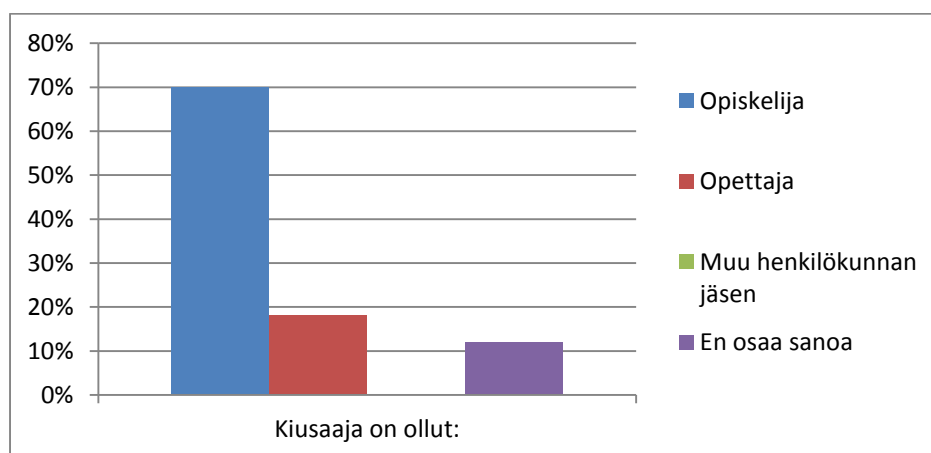
62 % (n=26) vastanneista oli sitä mieltä, että kiusaamiseen on osallistunut useita henkilöitä ja kysymykseen, ovatko kiusaajat olleet samoja jos kiusaamiskertoja on ollut useita, suurin osa, 60 % (n=25) vastasi, etteivät osaa sanoa. Kuitenkin 21 % (n=9) ilmoitti kiusaajien olleen samoja ja 19 % (n=8) vastasi että eivät ole. Kysyttäessä, ovatko kiusatut olleet samoja jos kiusaamiskertoja on ollut useampia, enemmistö, 43 % (n=18) vastasi jälleen, etteivät osaa sanoa, mutta 40 % (n=17) vastasi kiusattujen olleen samoja, jos kiusaamiskertoja on ollut useita. Vastanneista 55 % (n=27) ilmoitti kiusaajien olleen samasta ryhmästä kuin kiusattu (kuvio 9.).

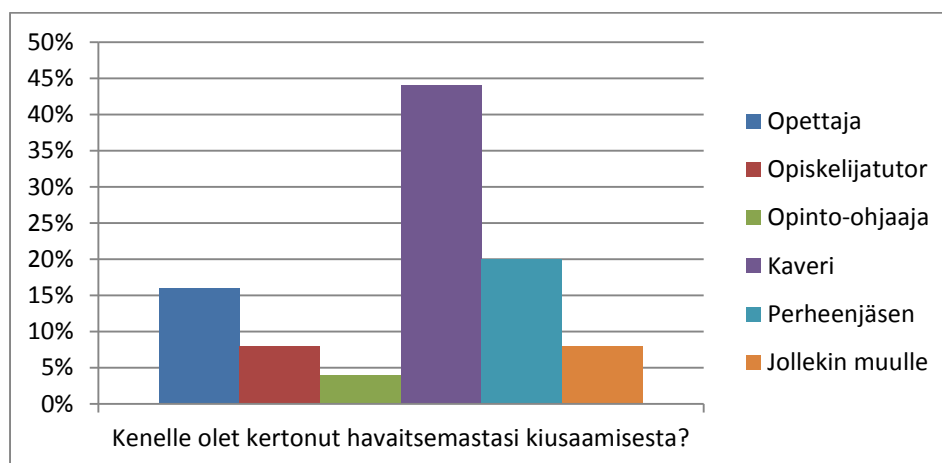
Kuvio 9. Kiusaajien määrä (N=42), kiusaajan sekä kiusatun toistuvuus (N=42) sekä kiusaajan opiskelijaryhmä suhteessa kiusattuun (N=49)

Kiusaajista naisia oli 43 % (n=22) vastaajan mukaan ja miehiä taas 22 % (n=11) mukaan. Vastaajista 35 % (n=18) ei osannut sanoa onko kiusaaja ollut mies vai nainen. Kysymykseen, kuka on ollut kiusaaja, 70 % (n=35) vastasi kiusaajan olleen opiskelija ja 18 % (n=9) vastasi kiusaajan olleen opettaja. Kukaan vastanneista ei ollut sitä mieltä, että kiusaaja olisi joku muu henkilökunnan jäsenistä. Kiusaajana toimineet henkilöt vastausten perusteella on havainnollistettuna kuviossa 10.

Kuvio 10. Vastaajien (N=50) kokemukset siitä, kuka on toiminut kiusaajana

Kysyttäessä, ovatko opiskelijat kertoneet kiusaamisesta kenellekään jos ovat sellaista havainneet, enemmistö vastaajista, 54 % (n=19) ei ollut kertonut ja 46 % (n=16) vastasi kertoneensa. Jatkokysymyksenä kyllä vastaukseen oli, kenelle opiskelijat olivat havaitsemastaan kiusaamisesta kertoneet ja suurin osa, 44 % (n=11) vastasi kertoneensa kaverilleen. Seuraavaksi tulivat perheenjäsenet 20 % (n=5), opettaja 16 % (n=4) ja muutamat olivat kertoneet havaitsemastaan kiusaamisesta myös opiskelijatuttorille 8 % (n=2). Opinto-ohjaajalle kiusaamisesta oli kertonut vain yksi vastanneista (4 %), sekä *jollekin muulle* kohtaan vastattiin, että kiusaamisesta oli kerrottu myös muille opiskelijoille 8 % (n=2). Tulokset kuviossa 11.

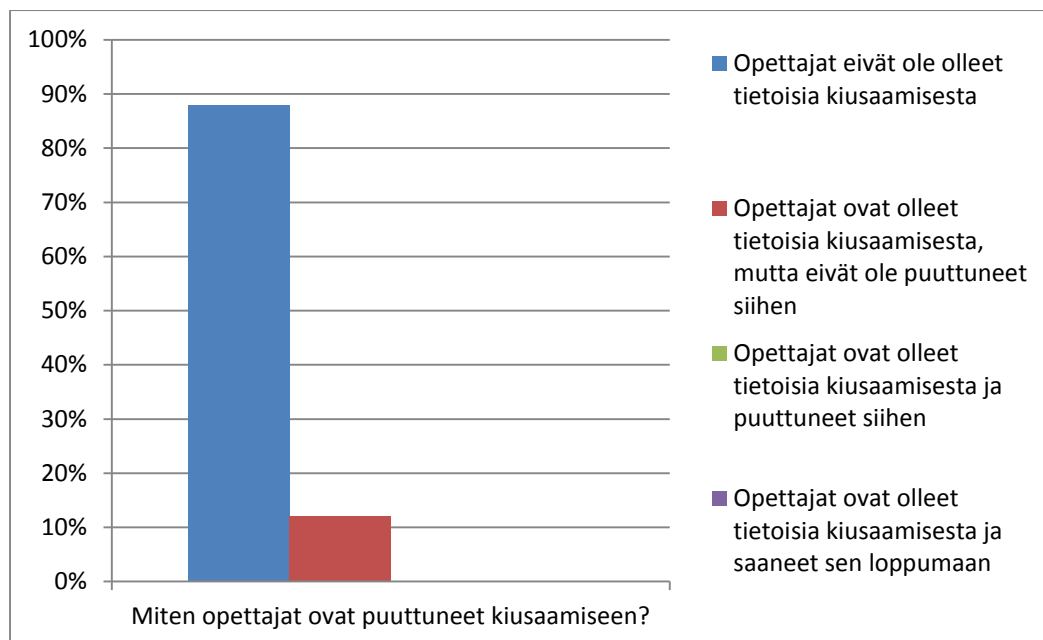

Kuvio 11. Kenelle opiskelija on kertonut havaitsemastaan kiusaamisesta (N=25)

Opiskelijoista 23 % (n=9) kertoi itse puuttuneensa kiusaamiseen jos oli sellaista havainnut, esimerkiksi puolustamalla uhria sanallisesti ja puhumalla suoraan kiusaajalle sekä kommentoimalla tilannetta ja pyrkinyt esittämään vaihtoehtoisia näkökulmia tilanteeseen. Jotkut kertoivat yhdessä tutoropiskelijoiden kanssa etsineensä ratkaisua joihinkin kiusaamistapauksiin. Vastaajista 58 % (n=23) ei ollut puuttunut havaitsemaansa kiusaamistilanteeseen mitenkään ja 20 % (n=8) ilmoitti, ettei ole havainnut kiusaamista.

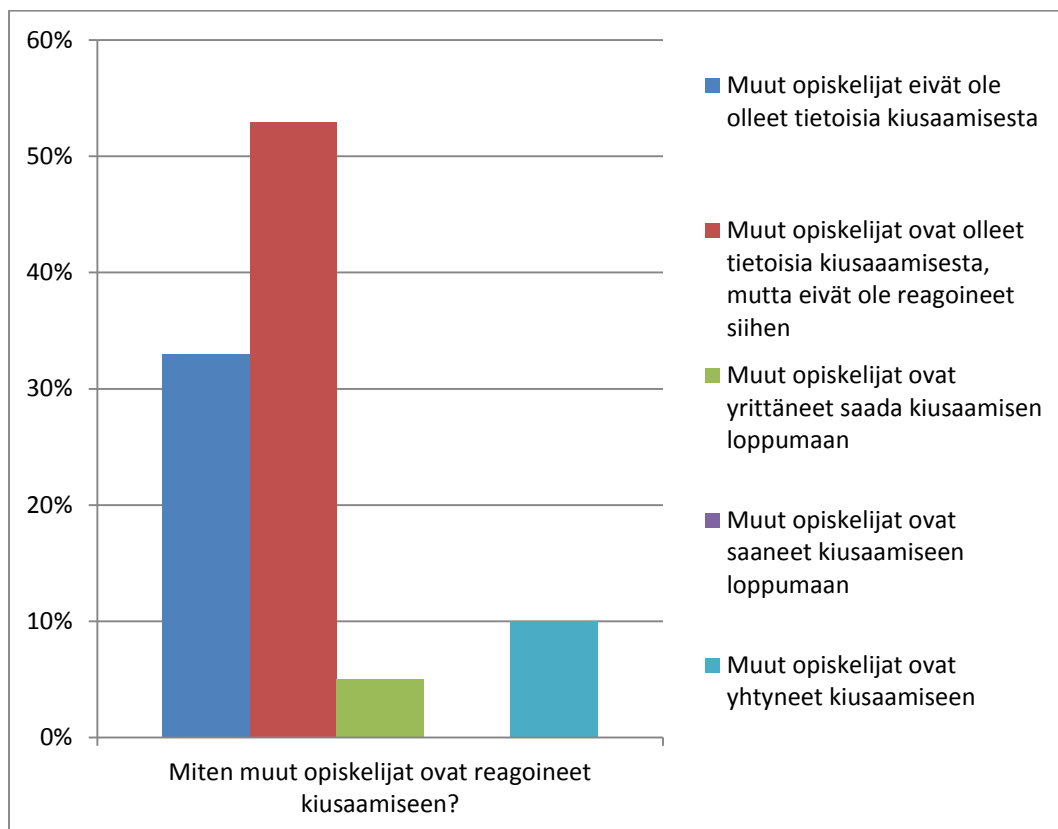
Opettajien reagointiin kiusaamistapauksissa vastanneista 88 % (n=30) mielipide oli se, että opettajat eivät olleet tietoisia kiusaamisesta. Loput 12 % vastasi opettajien olleen tietoisia kiusaamisesta, mutta he eivät olleet

puuttuneet siihen. Kukaan opiskelijoista ei vastannut opettajien olleen tietoisia kiusaamisesta ja puuttuneen siihen saati saaneen sen loppumaan (kuvio 12.).

Kuvio 12. Opettajien reagointi kiusaamistapauksiin (N=34)

Kysyttäessä vastaavaa kysymystä opiskelijoiden reagoimisesta kiusaamiseen (kuvio 13.), vastaajista 53 % (n=21) oli sitä mieltä, että opiskelijat olivat tietoisia kiusaamisesta mutta eivät reagoineet siihen. Opiskelijoista 33 % (n=13) koki, etteivät muut opiskelijat olleet tietoisia kiusaamisesta, 5 % (n=2) kokemuksen perusteella muut opiskelijat olivat saaneet kiusaamisen loppumaan ja jopa 10 % (n=4) ilmoitti, että muut opiskelijat olivat yhtyneet mukaan kiusaamiseen.

Kuvio 13. Muiden opiskelijoiden reagointi kiusaamistapauksiin (N=40)

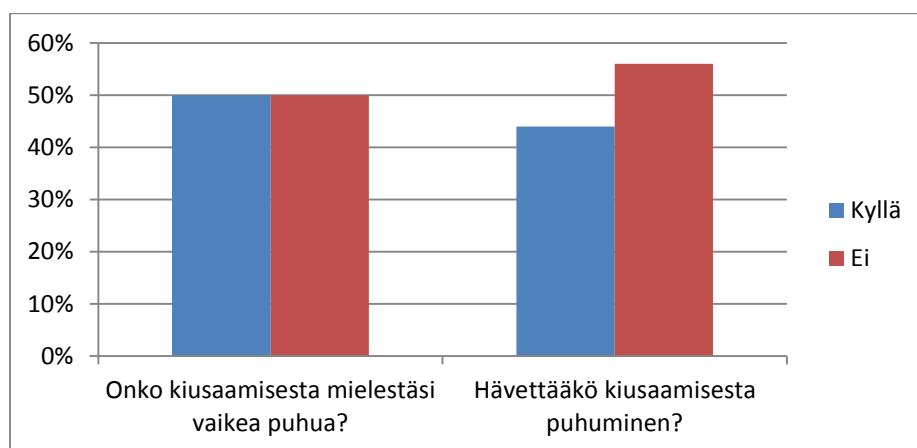
Kuviossa 13. on nähtävillä enemmistön vastanneen muiden opiskelijoiden olleen tietoisia kiusaamisesta, mutta etteivät ole kuitenkaan reagoineet siihen mitenkään. Moni vastanneista oli myös sitä mieltä, että muut opiskelijat eivät olleet tietoisia tapahtuneesta kiusaamisesta.

6.3 Kiusaamisen laatu ja kohdistuminen Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden yksikössä

Seuraavassa kyselylomakkeen osiossa keskityttiin itse koettuihin kiusaamistapauksiin nykyisessä opiskeluympäristössä. Jos oppilas vastasi, ettei ole tullut kiusatuksi nykyisessä oppilaitoksessaan, ei hänen tarvinnut vastata seuraaviin kysymyksiin ollenkaan vaan siirtyi lomakkeessa eteenpäin kohtaan, jossa selvitettiin miten hyvin opiskelijat kokevat oppilaitoksen tarjoavan tukea kiusaamiseen liittyen. Kaikista 56 vastanneesta opiskelijasta 15 opiskelijaa (27 %) ilmoitti tulleen kiusatuksi opiskellessaan Lahden

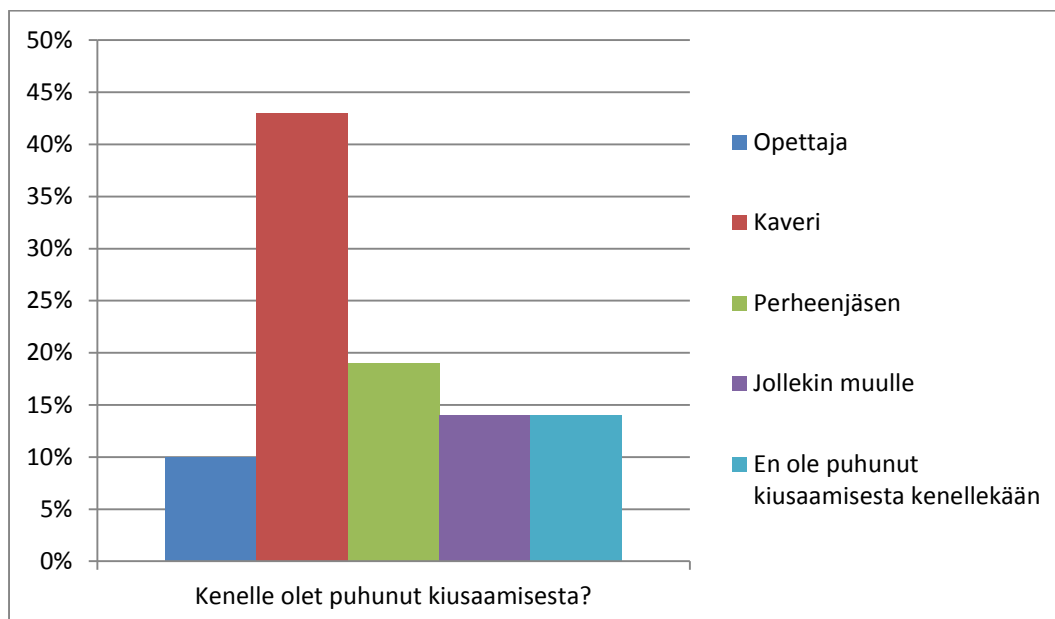
ammattikorkeakoulussa. Heistä jokainen määritteli tulleen kiusatuksi vähän, kukaan ei kokenut tulleen kiusatuksi paljon tai erittäin paljon. Vastanneista opiskelijoista yksi kertoi itse kiusanneensa ja 8 opiskelijaa eivät osannut sanoa olivatko itse olleet kiusaajia vai eivät.

Kiusaamisen kestoksi lähes jokainen kiusatuksi tulleesta opiskelijasta (n=14) kertoi kiusaamisen olevan lyhytaikaista tai satunnaista, mutta yksi vastaajista kertoi kokeneensa kiusaamista koko koulutuksen keston ajan. Kiusatuista viisi opiskelijaa vastasivat, että kiusaaminen on alkanut jo edellisessä koulussa ja kiusatuiksi tulleista opiskelijoista kymmenen kertoivat kiusaamisen alkaneen vasta Lahden ammattikorkeakoulussa. Kiusaamisesta puhumisen koki vaikeaksi puolet vastanneista (n=9) ja hieman alle puolet (n=8) oli myös sitä mieltä, että kiusaamisesta puhuminen hävettää (kuvio 14).

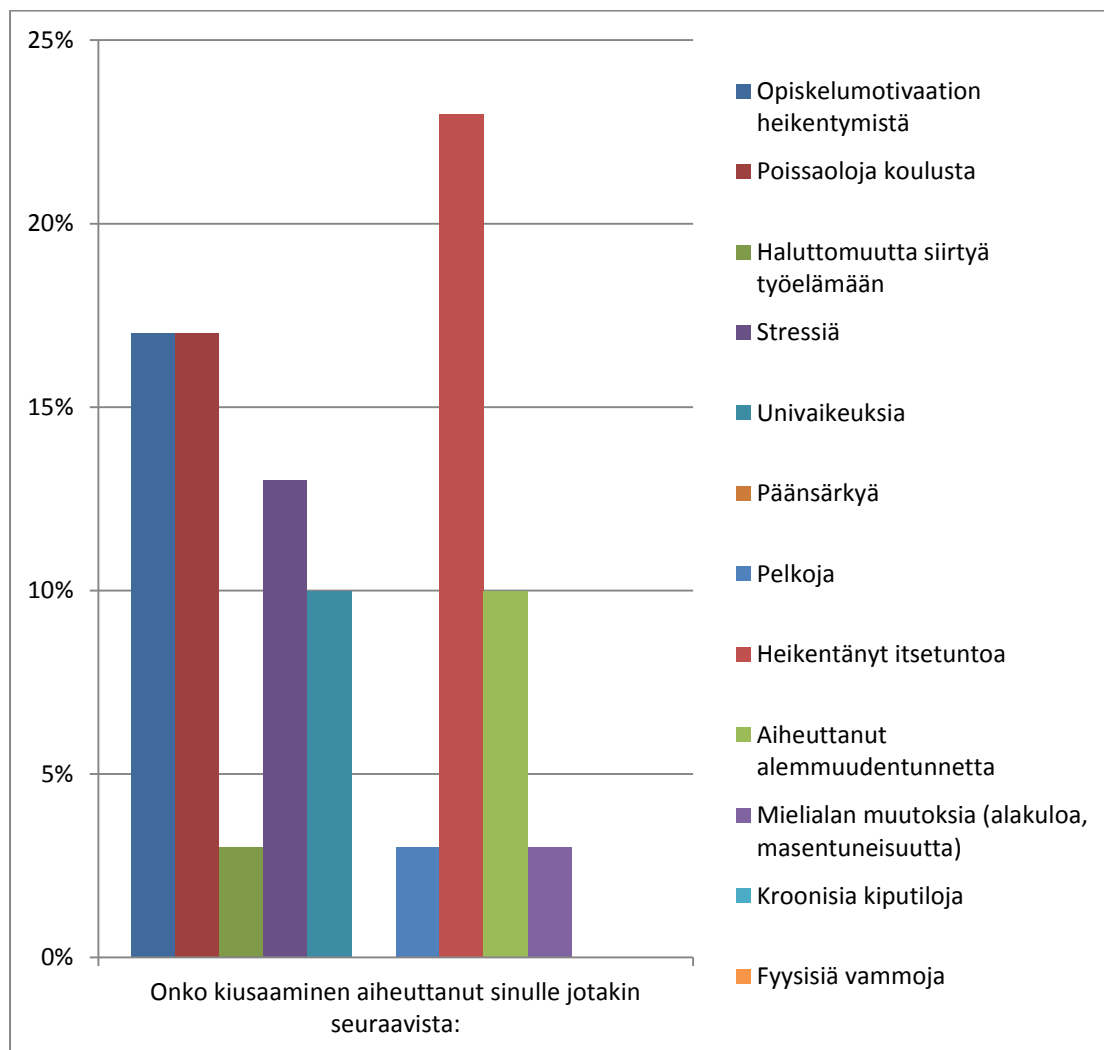
Kuvio 14. Miten vaikeaa kiusaamisesta puhuminen on ja hävettääkö se (N=18)

Kysyttäessä, kenelle kiusatuksi tulleet puhuivat kiusaamisestaan (kuvio 15.), saivat kaverit eniten vastauksia yhdeksän opiskelijan vastatessa näin (43 %), seuraavaksi tulivat perheenjäsenet, joille vastanneista neljä (19 %) oli puhunut kiusaamisesta, kaksi opiskelijaa (10 %) oli puhunut opettajalle ja kohdan *jollekin muulle* oli valinnut kolme opiskelijaa (14 %), joista kaksi kirjoitti kertoneensa kiusaamisesta suoraan kiusaajalle ja yksi muille opiskelijoille. Vastaajista kolme (14 %) ilmoittivat, etteivät ole kertonut kiusaamisestaan kenellekään.

Kuvio 15. Kenelle kiusatuksi tullut on puhunut kiusaamisestaan (N=21)

Kiusaamisen vaikutuksista (kuvio 16.) oli opiskelijoille eniten koitunut itsetunnon heikentymistä, josta ilmoitti kärsivänsä seitsemän opiskelijaa (23 %) vastanneista. Opiskelumotivaation heikentymistä sekä poissaoloja koulusta oli viidellä (17 %) vastanneella, neljä opiskelijaa vastasi kärsivänsä stressistä (13 %), univaikeuksia ja alemmuudentunnetta oli vastanneista kolmella (10 %), sekä haluttomuutta siirtyä työelämään ja mielialan muutoksia, kuten esimerkiksi alakuloa ja masentuneisuutta oli esiintynyt kumpaakin yhdellä opiskelijalla (3 %). Yksikään kiusatuista ei ollut hakenut apua kiusaamiseen.

Kuvio 16. Kiusaamisen hättävähäikutukset kiusatuksi tulleille opiskelijoille (N=30)

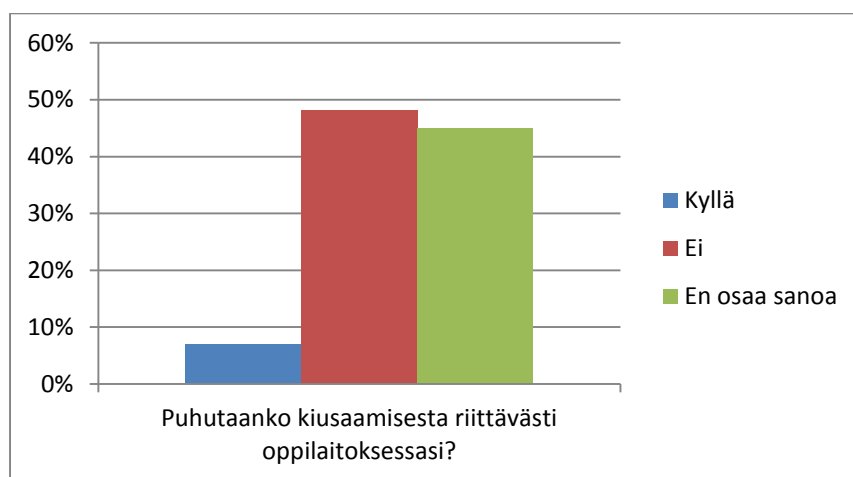
Kuviossa 16. näkyy kiusaamisen hättävähäikutuksista heikentyneen itsetunnon olleen vastauksista yleisin. Heti seuraavina hättävähäikutuksina tulevat opiskelumotivaation heikentyminen sekä poissaolot koulusta.

6.4 Tuen tarjoaminen ja kiusaamiseen reagointi Lahden ammattikorkeakoulussa

Seuraava osio käsittelee sitä, miten hyvin kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden mielestä oppilaitos tarjoaa apua ja tukea kiusaamiseen, tietävätkö opiskelijat mistä apua voi saada ja mitkä ovat ne tahot, joilta opiskelijat itse tarvittaessa apua hakisivat. Kyselyyn vastanneille opiskelijoille annettiin

myös tilaisuus esittää omia kehitysideoitaan tukipalveluiden ja kiusaamisen ennaltaehkäisemisen parantamiseksi. Lopussa selvitettiin vielä miten hyvin Lahden ammattikorkeakoulun toimintamalli kiusaamistilanteisiin oli opiskelijoiden tiedossa ja pyydettiin palautetta itse kiusaamiskyselystä.

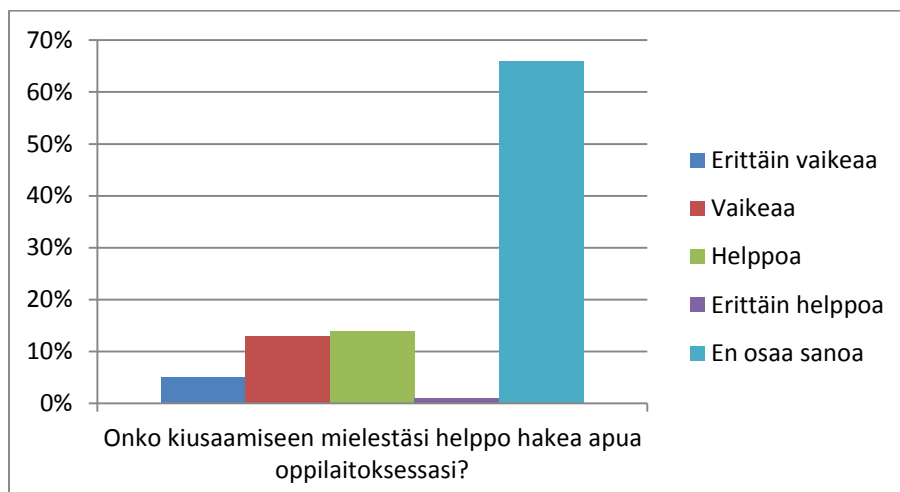
Kyselyyn vastanneista 56 opiskelijasta enemmistö, 48 % (n=27) oli sitä mieltä, ettei kiusaamisesta puhuta oppilaitoksessa riittävästi. 45 % (n=25) opiskelijoista vastasi, etteivät osaa sanoa ja vain 7 % (n=4) vastanneista oli sitä mieltä, että kiusaamisesta puhutaan jo riittävästi (kuvio=17.)

Kuvio 17. Kokevatko kyselyyn osallistuneet opiskelijat, että kiusaamisesta puhutaan riittävästi oppilaitoksessa (N=56)

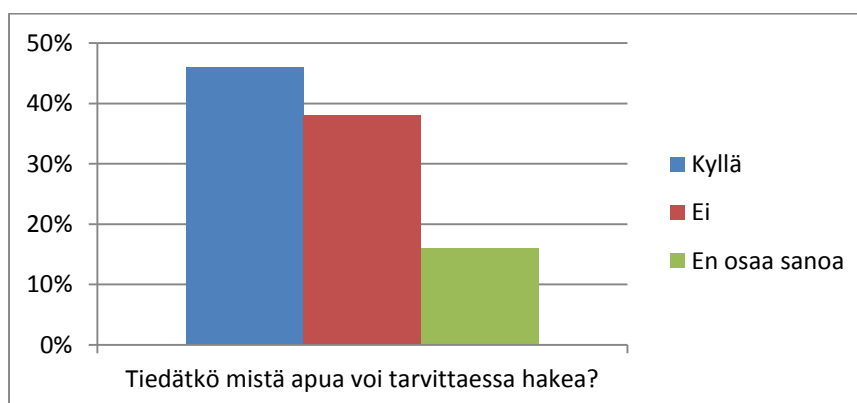
Kuviosta 18. nähdään, että kyselyyn osallistuneista opiskelijoista vain kolme (5 %) vastasi avun hakemisen kiusaamiseen oppilaitoksessa olevan erittäin vaikeaa, Opiskelijoista seitsemän (13 %) oli sitä mieltä, että avun hakeminen on vaikeaa ja vastanneista kahdeksan (14 %) opiskelijaa kokivat avun hakemisen helpoksi. Vain yksi opiskelijoista vastasi avun hakemisen olevan erittäin helppoa. Suurin osa, 66 % (n=37) ei osannut sanoa onko avun hakeminen helppoa vai vaikeaa. Yksi opiskelijoista kirjoitti, ettei hän tiedä keneen siinä tapauksessa tulisi ottaa yhteyttä, jos avun tarvetta kiusaamisen takia ilmenisi.

Kuvio 18. Miten helpoksi opiskelijat kokevat avun hakemisen kiusaamiseen oppilaitoksessa (N=56)

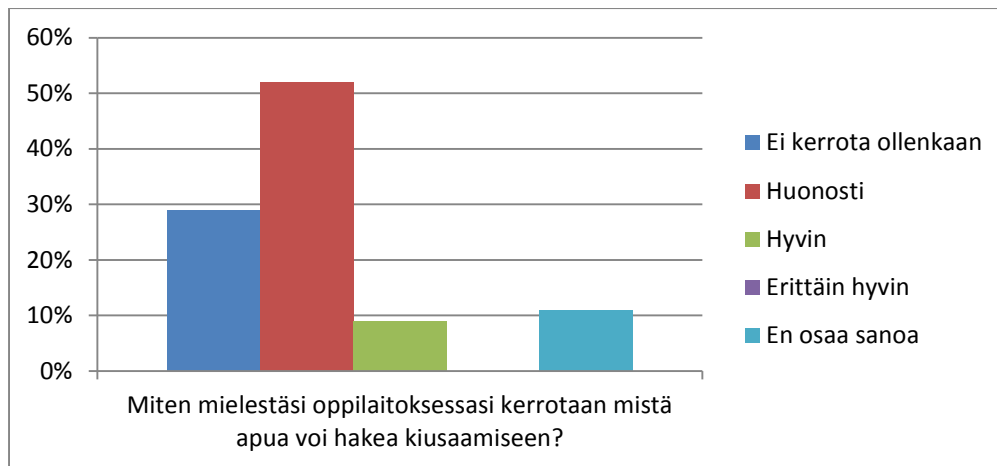
Kyselyssä haluttiin selvittää, tietävätkö opiskelijat mistä apua kiusaamiseen voi tarvittaessa hakea ja tulokset on nähtävillä kuviossa 19.

Kuvio 19. Kokivatko kyselyyn osallistuneet opiskelijat tietävänsä mistä apua kiusaamiseen voi hakea (N=56)

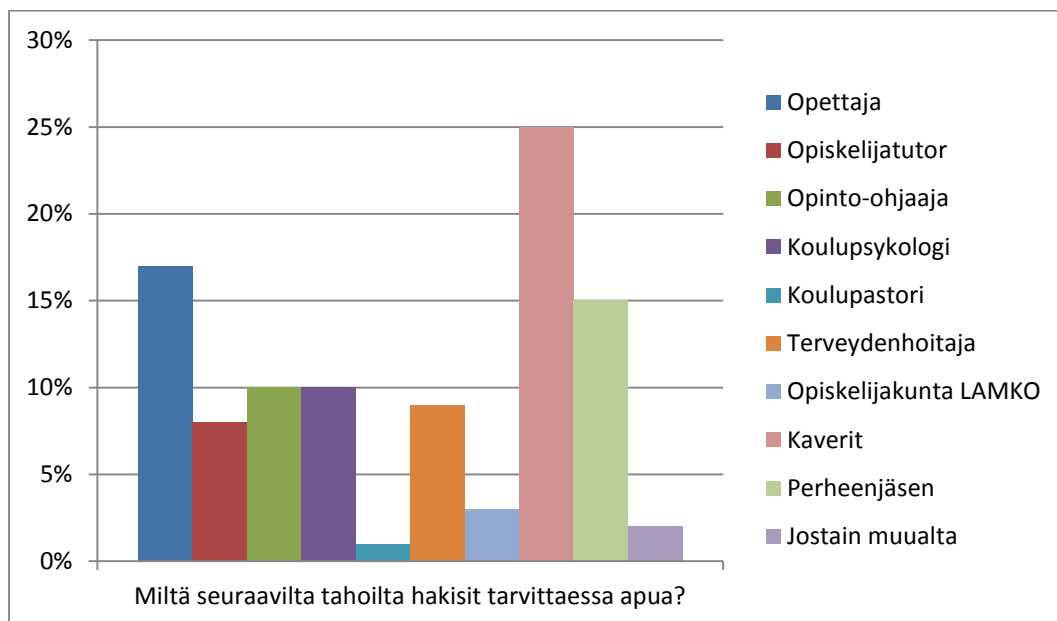
Opiskelijoista 38 % (n=21) vastasi, etteivät he tiedä mistä apua kiusaamiseen voi hakea ja kuten kuviosta 20. selviää, 29 % (n=16) oli sitä mieltä, ettei oppilaitoksessa kerrota ollenkaan mistä apua kiusaamiseen voisi hakea. Enemmistö opiskelijoista, 52 % (n=29) vastasi, että oppilaitoksessa kerrotaan huonosti avun hakemisesta. Kukaan vastaajista ei ollut sitä mieltä, että oppilaitoksessa kerrotaisiin erittäin hyvin mistä apua voi hakea

ja vain 9 % (n=5) koki, että avun hakemisesta kerrotaan hyvin. Opiskelijoista kuitenkin 46 % (n=26) vastasi tietävänsä mistä apua kiusaamiseen voi hakea (kuvio 19.).

Kuvio 20. Miten hyvin opiskelijoiden mielestä oppilaitoksessa kerrotaan mistä apua kiusaamiseen voi hakea (N=56)

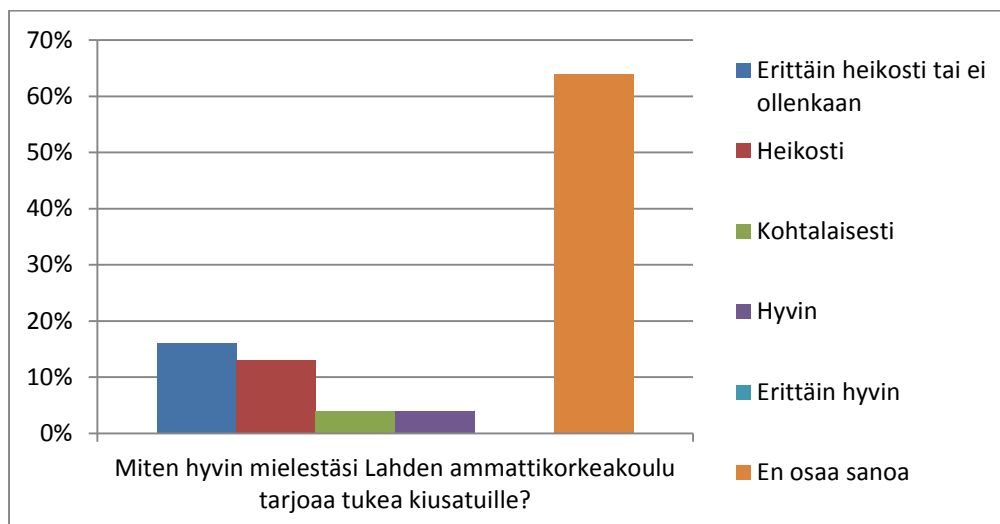
Kysyttäessä, mistä opiskelija itse tarvittaessa hakisi apua kiusaamiseen (kuvio 21.), nousivat kaverit jälleen suosituimmaksi vaihtoehdoksi 25 % (n=43) opiskelijoista vastatessa näin. Opiskelijoista 17 % (n=29) vastasi hakevansa apua tutoropettajalta ja 15 % (n=26) perheenjäseniltä. Myös opinto-ohjaajalta ja koulupsykologilta apua hakisivat 10 % (n=17), terveydenhoitajalta 9 % (n=16), opiskelijatutorilta 8 % (n=14), opiskelijakunta Lamkolta 3 % (n=5) sekä koulupastorilta 1 % (n=1). *Jostain muualta* kohtaan vastattiin, että apua haettaisiin myös omasta seurakunnasta sekä luokkakavereilta.

Kuvio 21. Miltä taholta opiskelija tarvittaessa hakisi apua kiusaamiseen (N=170)

Koska opiskelijatutor toiminnan yksi tarkoituksista on opiskelijaviihtyvyyden ylläpitäminen ja yhteishengen luominen uusia ryhmiä ryhmäyttämällä, haluttiin kyselyssä selvittää kokevatko opiskelijat opiskelijatutoreiden toiminnan hyödylliseksi sekä riittäväksi yhteisöllisen ryhmähengen luomisessa. Kaikista kyselyyn osallistuneista opiskelijoista 45 % (n=25) koki opiskelijatutoreiden toiminnalla olleen vaikutusta paremman yhteishengen luomisessa oman ryhmän sisällä, vastaajista 34 % (n=19) oli sitä mieltä, ettei toiminnalla ollut vaikutusta yhteishengen luomisessa ja loput vastaajista 21 % (n=12) eivät osanneet ottaa asiaan kantaa.

Seuraavassa kuviossa (22.) havainnollistetaan miten hyvin opiskelijat kokiivat oppilaitoksen tarjoavan tukea kiusatuksi tulleille.

Kuvio 22. Miten hyvin kyselyyn vastanneet opiskelijat kokevat oppilaitoksen tarjoavan apua kiusatuille (N=56)

Opiskeliijoista suurin osa 64 % (n=36) vastasi, etteivät osaa sanoa, toiseksi suurin määrä vastanneista, 16 % (n=9) koki oppilaitoksen tarjoavan apua erittäin heikosti tai ei ollenkaan, 13 % (n=7) vastanneista oli sitä mieltä, että apua tarjotaan heikosti ja 4 % (n=2) koki oppilaitoksen tarjoavan apua kohtalaisesti tai hyvin. Kukaan ei vastannut oppilaitoksen tarjoavan apua erittäin hyvin.

Opiskelijat olivat itse sitä mieltä, että oppilaitoksessa tulisi lisätä tietoisuutta kiusaamisesta ja siitä, mistä apua voisi tarvittaessa hakea. Moni ilmaisi, ettei tiedä mistä apua voi saada tai minkä tahon puoleen kääntyä kiusaamisen suhteen. Erilaiset tukitahot toivottiin esiteltävän paremmin jo heti opintojen alussa. Useat opiskelijat toivoivat lisää keskustelua kiusaamisaiheesta ja mahdollisesti erilaisia tukiryhmiä opiskelijoille. Monet opiskeliijoista toivoivat myös palveluiden saatavuuden madaltamista, esimerkiksi tuomalla psykologi ja koulupastori paremmin näkyviksi opiskelijoille heidän henkilökohtaisella esittäytymisellä jo heti opintojen alussa. Myös terveydenhoitajan saaminen samaan oppilaitokseen madaltaisi kynnystä avun hakemiseen.

Erityisesti ryhmäytymistä monet opiskelijoista toivoivat olevan paljon enemmän, muulloinkin kuin vain opiskelujen alkaessa. Ryhmäytymistä toivottiin olevan myös yli ryhmä- ja koulutusalojen. Ryhmäytymisen tarvetta kommentoitiin muun muassa seuraavasti:

”Ryhmäytymistä yli ryhmärajojen- tutustutaan muihinkin kuin oman ryhmän/ alan opiskelijoihin.”

”Ryhmäytyminen alussa tärkeää ja sitä enemmän, usein niillä porukoilla mennään koko opiskeluaika, jos jää alussa ulkopuolelle on vaikea päästä enää mukaan.”

”Yhteishengen luomista enemmän koko opiskelun ajan. Alussa oli yksi päivä, sittemmin ei ole ollut yhtään paitsi opinnoissa.”

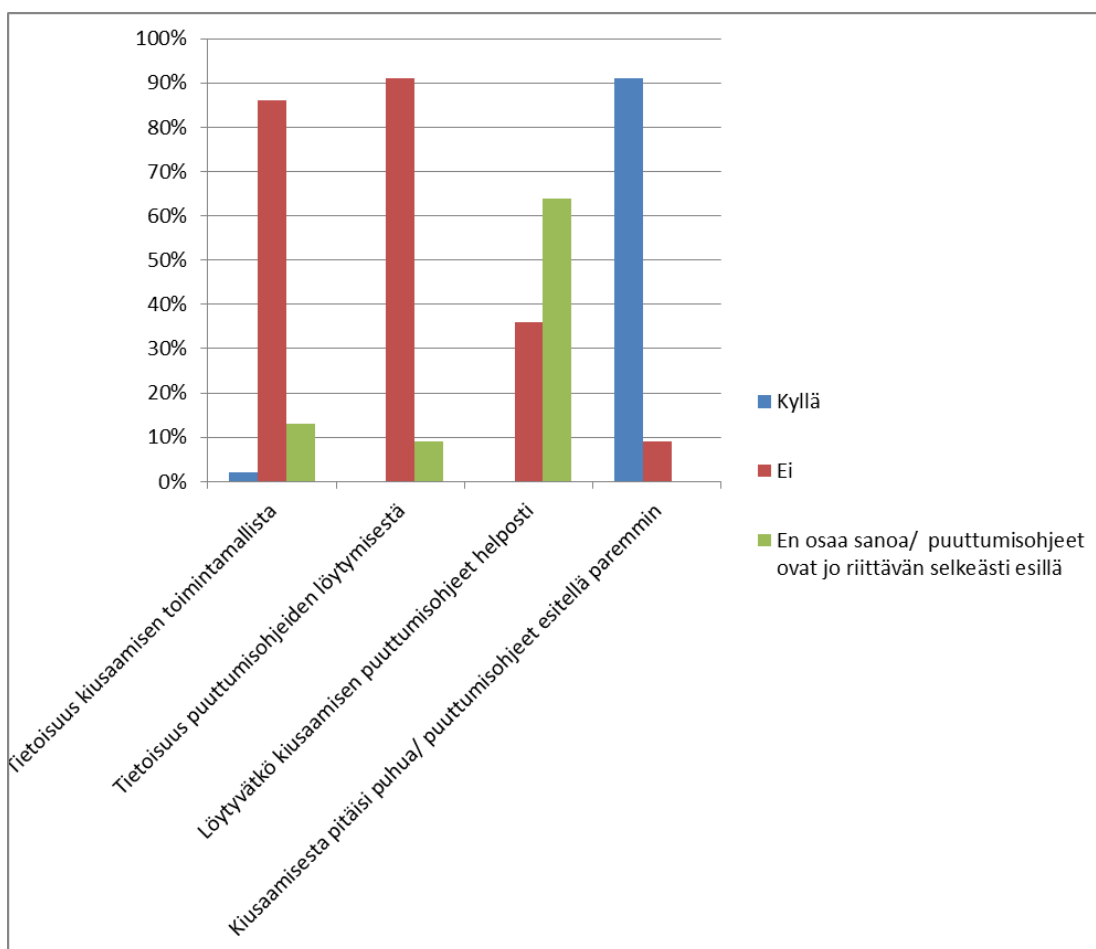
Opiskelijat myös toivoivat opettajilta aktiivisempaa otetta ja puuttumista oppilaitoksen tiloissa, ja erityisesti opetustilanteissa, tapahtuviin häiriö- ja kiusaamistilanteisiin;

”Opettajien tulisi puuttua tilanteeseen, kyseiset tyypit (kiusaajat) kohdistavat toimintansa myös opettajiin.”

”Tuntuu kuin opettajat eivät ottaisi minkäänlaista kantaa kiusaamiseen, oletetaan että opiskelijat itse hoitavat tällaiset asiat.”

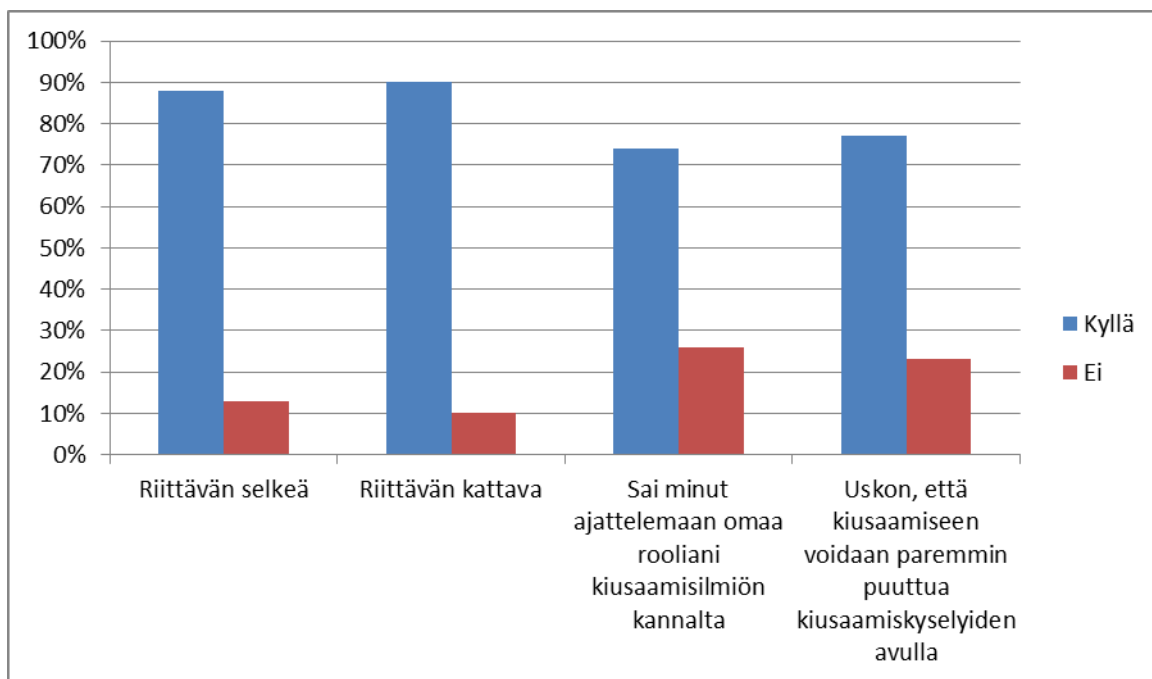
Kyselyn vastauksista tuli selkeästi esille, etteivät Lahden ammattikorkeakoulun opiskelijat olleet tietoisia Lamkin kiusaamistilanteiden toimintamallista tai siitä, mistä toimintamalli ja puuttumisohjeet kiusaamistilanteisiin löytyvät, 56 opiskelijasta vain 2 % (n=1) vastasi tietävänsä mikä on Lahden ammattikorkeakoulun toimintamalli kiusaamistilanteisiin. Suurin osa vastanneista, 86 % (n=48), ei ollut toimintamallista tietoisia ja 13 % (n=7) vastasi, etteivät osaa sanoa. Opiskelijoista yksikään ei tiennyt mistä Lahden ammattikorkeakoulun puuttumisohjeet kiusaamiseen löytyvät, eivätkä puuttumisohjeet olleet yhdenkään vastaajan mielestä helposti löydettävissä. Vastaajista 91 % (n=51) toivoivatkin, että kiusaamiseen puuttumisesta puhuttaisiin oppilaitoksessa enemmän ja puuttumisohjeet kiusaamiseen esiteltäisiin opiskelijoille paremmin. Yksikään vastanneista ei ollut

sitä mieltä, että puuttumisohteet olisivat jo riittävän selkeästi esillä. Tulokset esitetään kuviossa 23.

Kuvio 23. Lahden ammattikorkeakoulun toimintamallin tuntemus opiskelijoiden keskuudessa, sen löytämisen helppous ja tarve puhua kiusaamiseen puuttumisesta enemmän sekä esitellä kiusaamisen puuttumisohteet paremmin opiskelijoille (N=56)

Kuviossa 24. havainnollistetaan kyselystä saatua palautetta itse kyselylomaketta kohtaan. Kysymysten avulla pyydettiin palautetta lomakkeen selkeydestä ja kattavuudesta sekä siitä, saiko kiusaamiskyselyn täyttäminen opiskelijat ajattelemaan omaa toimintaansa ja rooliansa oppilaitoksen kiusaamisilmiössä. Kysymysten avulla selvitettiin myös kokivatko opiskelijat kiusaamiskyselyiden avulla olevan mahdollista puuttua ja vaikuttaa kiusaamisilmiöön paremmin.

Kuvio 24. Palautetta kyselylomakkeesta ja kiusaamiskyselystä (N=56)

Vastausten perusteella voidaan kiusaamiskyselyn todeta olevan toimiva tapa kiusaamisilmiön esiin nostamisessa. Kiusaamiskyselyn avulla on mahdollisuus saada opiskelijat itse tietoisemmiksi roolistaan kiusaamistilanteissa ja kiusaamiskyselyiden toteuttaminen koettiin tarpeelliseksi opiskelijoiden ollessa sitä mieltä, että kiusaamiseen on mahdollista puuttua paremmin kiusaamiskyselyiden avulla. Eräs kyselyyn vastanneista opiskelijoista oli kommentoinut, etteivät pelkät lomakkeet ole riittäviä, vaan muutoksien aikaansaamiseksi tarvitaan myös oikeaa toimintaa.

Kiusaamiskyselyn loppuun jätettiin tilaa vapaalle sanalle ja omille kommenteille. Opiskelijoilta nousi paljon kiitosta tärkeästä ja ajankohtaisesta aiheesta ja sen esiin ottamisesta. Moni vastanneista kertoi havainneensa enimmäkseen selän takana puhumista, juoruilua ja ulkopuolelle jättämistä. Myös nälvimistä ja toisten huomiotta jättämistä koettiin, jonka yhteydessä kirjoittaja arvosteli selkeää kunnioituksen puutetta toisia ihmisiä kohtaan. Moni kirjoittikin, että fyysistä kiusaamista he eivät ole milloinkaan nykyisessä oppilaitoksessaan havainneet ja useimpia kiusaamistilanteita voi olla vaikea havaita, sillä tilanteet voivat usein olla ”näkymättömiä”. Toisinaan voi olla myös vaikea tietää, kokiko toinen osapuoli jonkin tilanteen

kiusaamiseksi vai ei ja tästä syystä myös tilanteisiin puuttuminen ja väliin meno koettiin hankalana. Usealta kommentoineelta nousi myös esiin tosia asia, että kiusaamisesta puhutaan yleisesti paljon ja se on medioissa näkyvästi esille, silti opiskelijoilla oli tunne, että kaikella tällä puhumisella ei ole ollut riittävästi konkreettista vaikutusta kiusaamisen poistamiseksi. Asenteiden ja ennakkoluulojen muokkaaminen nähtiin tärkeänä tekijänä kiusaamisen ennaltaehkäisemisessä.

6.5 Kyselyn tulosten arviointia

Sen lisäksi, että arvioin tuloksia yleisellä tasolla Lahden ammattikorkeakoulun opiskelijoiden keskuudessa, vertailen tuloksia myös Havangan (2011), Kautosen ja Laineen (2011) sekä Haikalan että Korvisen (2014) aikaisemmin tekemiin opinnäytetöihin, joissa he ovat tutkineet koulukiusaamisen esiintyvyyttä muissa ammattikorkeakouluissa. Koulukiusaamisen esiintyvyyttä ammattikorkeakoulutasolla on tutkittu useampienkin tekijöiden toimesta, mutta olen valinnut nämä edellä mainitut opinnäytetyt tulosten vertailuun siitä syystä, että rakensin oman kyselylomakkeen heidän aikaisemmin toteuttamien kyselyjen perusteella ja osan kysymyksistä säilytin jopa täysin samoina. Tästä syystä tulosten vertailu on luotettavaa ja antaa laajempaa näkökulmaa oman kyselyni tulosten tarkasteluun. Tulosten vertailua heikentävänä tekijänä voidaan nähdä oman kyselyni pieni otosmäärä joka on 50 % Havangan (2011) otoksesta, 45 % Haikalan ja Korvisen (2014) otoksesta ja vain 9 % Kautosen ja Laineen (2011) otoksen määrästä. Tulosten eroavaisuuteen voi oleellisesti vaikuttaa myös se, että niin Havanka (2011), kuin Haikala sekä Korvinen (2014) ovat opinnäytetöissään toteuttaneet kyselyn koko ammattikorkeakoulun tasolla ottaen mukaan kaikki eri alojen opiskelijat. Kautosen sekä Laineen opinnäytetyö on keskittynyt tarkastelemaan sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoita, mutta heidänkin työnsä on toteutettu laajemmassa mittakaavassa verrattuna omaani.

Toteuttamaani kyselyyn osallistuneiden Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoiden keski-ikäksi voidaan sanoa 25- vuotta ja

suurin osa (lähes 89 %) vastaajista oli naisia, viimeisen lukuvuoden opiskelijoita, joskaan ero toisen lukuvuoden opiskelijamäärään ei ollut huomattavan suuri. Koska kyselyyn osallistuneista naisia oli huomattavasti enemmän verrattuna miehiin, en näe hyödylliseksi tulosten tarkastelun yhteydessä erotella naisten ja miesten vastauksia ja kokemuksia kiusaamisesta toisistaan. Tämä seikka oli jo etukäteen tiedossa rajatessani kiusaamiskyselyn koskemaan naisvaltaista koulutusala, jonka kautta pyrin selvittämään naisvaltaisen alan keskuudessa ilmenevän kiusaamisen yleisyyttä ja kiusaamismuotoja, sekä mahdollisten johtopäätösten vetämistä sosiaali- ja terveysalan työpaikoilla esiintyvään työpaikkakiusaamiseen.

Kaikista kyselyyn vastanneista opiskelijoista 63 % oli sitä mieltä, että kiusaamista oppilaitoksessa esiintyy ja kaikista vastaajista 27 % oli itse kokeneet tulleen kiusatuksi. Kiusaamisen esiintyvyyden yleisyys Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikössä oli jopa hieman suurempi kuin muissa vertailun kohteeksi ottamissani ammattikorkeakouluissa. Saimaan ammattikorkeakoulussa (Havanka 2011) kiusaamiskyselyyn osallistuneista 58 % oli ilmoittanut kiusaamista esiintyvän, Kajaanin ammattikorkeakoulussa (Haikala & Korvinen 2014) sekä Diakonia ammattikorkeakouluissa (Kautonen & Laine 2011) vastaava luku oli lähes 40 %. Näistä luvuista ensimmäiseksi yhteiseksi tekijäksi opinnäytetöiden välillä voidaan todeta olevan se, että jokaisessa ammattikorkeakoulussa jossa kiusaamiskysely on toteutettu, kiusaamista on esiintynyt. Myös kiusaamista kokeneiden opiskelijoiden määrä niin Kajaanissa, Saimaalla kuin DIAK:ssakin oli hyvin samansuuntaisia kuin omasta kyselystäni saatu tulos. Aivan kuten terveyden- ja hyvinvointilaitoksen (Thl 2014) vuosina 2000- 2013 teettämässä kouluterveyskyselystä on luettavissa, kiusaaminen ei katso ikää eikä paikkaa, eikä kiusaaminen automaattisesti pääty siirryttäessä opiskelemaan ensimmäisen- ja toisen asteen jälkeen korkeakouluasteelle.

Jokaisessa kiusaamista tutkitussa ammattikorkeakoulussa henkinen ja sosiaalinen kiusaaminen on ollut yleisin kiusaamisen muoto. Omassa kyse-

lyssäni puolet vastaajista olivat sitä mieltä, että kiusaamista tapahtuu sanallisesti ja 42 % vastanneista koki sosiaalista kiusaamista esiintyvän. Lu-
vut olivat hyvin samankaltaisia myös verrokki kouluissa, joskin Diakonia
ammattikorkeakouluissa sanallista kiusaamista nähtiin esiintyvän 73 %
mukaan vastaajista, Kajaanissa taas sosiaalista kiusaamista esiintyi 93 %
vastaajan mukaan.

Fyysisen kiusaamisen osuus eri ammattikorkeakouluissa opiskelevien
opiskelijoiden vastausten mukaan oli joko täysin tai lähestulkoon olematonta. Tämä tulos tukee täysin Mäkihalvarin (2000, 12) havaintoja siitä, että ihmisten tullessa vanhemmiksi myös kiusaamisen muoto muuttuu enemmän näkyvästä ja suorasta kiusaamisesta sanalliseksi ja epäsuoraksi. Epäsuora ja ”näkymätön” kiusaaminen todentuu myös siinä, että 88 % vastaajista oli sitä mieltä, etteivät opettajat ole tietoisia kiusaamisesta. Myös sosiaalisen kiusaamisen yleispiirteet voivat näkyä siinä, että 10 % vastanneista opiskelijoista kokivat muiden opiskelijoiden yhtyneen mukaan kiusaamiseen, vain 5 % vastanneista koki muiden opiskelijoiden saaneen kiusaamisen loppumaan, kun taas opettajien kohdalla näin ei nähty tapahtuneen yhdenkään vastanneen opiskelijan mielestä.

Eri koulujen välisissä kiusaamiskyselyissä yhtenäistä oli se, että opiskelijat olivat vastanneet kiusaajan olevan useimmissa tapauksissa toistuvasti sama henkilö sekä samasta opiskeluryhmästä kuin kiusattu. Useimmiten kiusaajaksi koettiin toinen opiskelija, toisin kuin Haikalan ja Korvisen (2011) toteuttamassa kyselyssä, jossa jopa joka viides vastaajista oli kokenut kiusaajana toimineen opetushenkilökunnan jäsenen. Toteuttamassani kyselyssä 18 % vastanneista koki kiusaajana toimineen opettajan.

Kiusaamiskyselyssä haluttiin selvittää oppilaitoksen valmiuksia sekä tukitoimenpiteiden olemassaoloa ja niiden riittävyyttä niin kiusaamisen ennaltaehkäisemiseen kuin siihen puuttumiseen. Siitä huolimatta, että kyselyn otoksen määrä koski ainoastaan 7 % koko sosiaali- ja terveysalan yksikön opiskelijoiden kokonaismäärää, voidaan vastausten perusteella todeta, ett-

eivät opiskelijat kokeneet oppilaitoksen tarjoavan vastaus hetkellä riittävästi apua kiusatuille, tai he eivät olleet tietoisia mistä apua olisi mahdollista saada; oppilaitoksessa ei kerrota riittävän selkeästi mistä apua kiusaamiseen voi hakea. Useampi vastanneista oli sitä mieltä, että avun hakeminen on vaikeaa eikä oppilaiden kokemusten perusteella kiusaamisesta puhuta oppilaitoksessa riittävästi.

Avun hakemisen vaikeuteen voi myös osaltaan vaikuttaa se, että puolet vastanneista kokivat kiusaamisesta puhumisen vaikeaksi ja hieman alle puolet vastanneista totesivat, että kiusaamisesta puhuminen hävettää. Hyvin harva opiskelijoista vastasi tietävänsä mikä Lahden ammattikorkeakoulun toimintamalli kiusaamistilanteisiin on, saati mistä se löytyy. Lähestulkoon kaikki vastanneista olivatkin sitä mieltä, että toivoisivat kiusaamistilanteiden toimintamallin ja puuttumisohjeiden parempaa esittelemistä opiskelijoille. Myös kiusaamisesta puhumista oppilaitoksessa toivottiin olevan enemmän.

Nämä vastaukset olivat hyvin samankaltaisia muissakin vertailemissani ammattikorkeakouluissa. Kaikille näille ammattikorkeakouluille näyttäisi siis tulosten perusteella olevan yhtenäistä se, ettei koulussa tapahtuvasta kiusaamisesta yleisesti puhuta riittävällä tasolla, eivätkä opiskelijat koe olevansa riittävän tietoisia tuen hakemisen mahdollisuuksista.

7 LUOTETTAVUUS JA EETTISET KYSYMYKSET

7.1 Opinnäytetyön validiteetti ja reliabiliteetti

Opinnäytetyössä *validiteetilla* tarkoitetaan työn pätevyyttä, eli mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä asiaa jota tutkimuksen avulla on haluttu selvittää. Tosin aina mittari ei välttämättä vastaa sitä todellisuutta jota sen käyttäjä kuvittelee tutkivansa, esimerkiksi kyselylomaketta käytettäessä kysymyksiin saadaan vastauksia, mutta vastaajat ovat voineet käsittää kysymykset aivan eri tavalla kuin niiden laatija. Jotta opinnäytetyön tuloksia voidaan pitää pätevinä, ei sen toteutuksessa tulisi olla systemaattisia virheitä. (Hirsjärvi ym. 2013, 231–232.)

Mahdollisia virheitä opinnäytetyössäni on pyritty välttämään tekemällä kyselylomakkeesta mahdollisimman selkeä ja helposti ymmärrettävä. Kysymykset laadittiin etenemään loogisessa järjestyksessä ja lomakkeessa kysymykset jaettiin omien pääotsikoiden alle. Kysymysten jaottelu teki myös tulosten analysoinnista ja arvioinnista selkeämpää. Koska olin itse paikalla kyselyn vastaamistilanteessa, opiskelijoilla oli mahdollisuus esittää tarkennuskysymyksiä tai kommentteja, jos kyselylomakkeessa oli jotakin epäselvyyttä. Eräs opiskelijoista esitti kysymyksen siitä, että jos mielestään oppilaitoksessa ei esiinny kiusaamista, tarvitseeko siinä tapauksessa vastata kysymyksiin kiusaamisen esiintyvyydestä. Näin ei siinä tapauksessa tarvinnut tehdä, sillä kysymykset kiusaamisen esiintyvyydestä koskivat opiskelijoiden omia havaintoja.

Toteutin aineiston käsittelyn ja analysoinnin alusta loppuun yksin manuaalisesti, jolloin virhemarginaalin mahdollisuus voi kasvaa. Koska virheitä voi helposti tulla koko opinnäytetyöprosessin aikana, niin aineistoa kerätessä kuin tuloksia käsiteltäessä, pyrin kiinnittämään erityistä huomiota tarkkaan ja kriittiseen työskentelyyn koko prosessin ajan. Erityisesti kyselyä toteuttaessa sekä aineistoa analysoidessa pyrin toimimaan mahdollisimman objektiivisesti, etten oman läsnäolon tai näkemysteni kautta vaikuttaisi vastausten todenmukaisuuteen.

Validiteetti kuvaa myös sitä, miten hyvin kyselystä saatuja tuloksia voidaan yleistää koskemaan ulkopuolista perusjoukkoa. Kvantitatiivinen tutkimus perustuu nimenomaan perustellun, luotettavan ja yleistettävän tiedon tuottamiseen. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 189; Kananen 2008, 10.) Tutkimuksen validiutta lisää korkea vastausprosentti, otoksen edustavuus ja perusjoukon tarkka määrittely (Heikkilä 2014, 27).

Toteuttamassani kiusaamiskyselyssä opinnäytetyön validiteettia heikentää pienehköksi jäänyt vastaajajoukon määrä, joka jäi vain hieman päälle 7 % kokonaisopiskelijamäärästä. Näin ollen tulosten yleistettävyyttä voidaan kyseenalaistaa, mutta määrällisen opinnäytetyön tuloksia voidaan kuitenkin pitää suuntaa antavina. Tulosten validiutta tukevana tekijänä voidaan kuitenkin nähdä otoksen rajaamisessa käytettyä tarkkaa suunnittelua Kananen (2008, 70–72) otannan vaiheiden mukaisesti, jotta se vastaisi opinnäytetyön tarkoituksen mukaista perusjoukkoa. Voidaan myös olettaa, että pelkkä otoksen kasvattaminen ei ole luotettavuutta lisäävä tekijä, eikä taloudellisesti kannattavaa. Otoksen tavoite oli toimia perusjoukon pienoiskuvana ja tämä vastaavuus voidaan nähdä todentuvan käytetyn otoksen ja perusjoukon välillä. (Kananen 2008, 70.) Tarkasta otoksen rajaamisen suunnittelusta huolimatta on huomioitava se seikka, että koska kiusaaminen on aina hyvin subjektiivinen kokemus ja jokainen yksilö saattaa kokea kiusaamisen hyvin eri tavalla, on osittain sattumanvaraista tavoitetaanko valitulla otoksella juuri ne yksilöt, joilla kiusaamisesta on olemassa oma-kohtaista kokemusta. Tästä syystä myös tulosten pätevyys ja luotettavuus voivat vaihdella ja tuloksia ei voida suoraviivaisesti yleistää koskemaan koko perusjoukkoa.

Kyselyn avulla saatiin vastauksia opinnäytetyölle asetettuihin tutkimuskysymyksiin, jotka koskivat kiusaamisen esiintyvyyttä, ilmenemismuotoja sekä oppilaitoksen valmiuksia puuttua kiusaamiseen.

Yksi näkökulma validiuden arvioimiseen on ennustevalidius, jolla tarkoitetaan mittarin kykyä kuvata jotakin sen ulkopuolista ilmiötä, (Hirsjärvi ym. 2013, 232) eli tämän opinnäytetyön kohdalla kiusaamista. Opinnäytetyöni

tuloksia voidaan pitää siinä mielessä pätevinä, että ne vastasivat aikaisempien tutkimustulosten olemassaolevia oletusarvoja kiusaamisen esiintyvyydestä.

Reliabiliteetilla tarkoitetaan opinnäytetyön luotettavuutta, toisinsanoen myös toistettavuutta, eli kykyä antaa ei- sattumanvaraisia tuloksia. Toistettavuus voidaan todentaa esimerkiksi sillä, että eri arvioijat päätyvät samanlaiseen tulokseen. Halutessaan tutkija voisi vertailla saamiaan tuloksia kansainvälisesti kehitetyillä mittareilla ja vertailla eri maissa saatuja tuloksia. (Hirsjärvi ym. 231.) Opinnäytetyöni kohdalla koen kuitenkin kansallisen vertailun olevan riittävää reliabiliteettia arvioidessa.

Tulosten luotettavuuteen osaltaan vaikuttaa yhteiskunnan monimuotoisuus eivätkä saman kyselyn tulokset välttämättä päde eri aikoina. Jokainen kyselyyn osallistunut opiskelija on vastannut kysymyksiin oman senhetkisen tietämyksensä ja kokemustensa perusteella, joten reliabiliteettia voi olla vaikea todentaa. Tutkimusasetelmaa voidaan kuitenkin pitää reliabelina, sillä se on toistettavissa uudelleen milloin tahansa. (Havanka 2011, 52; Kinnunen 2015, 34.) Opinnäytetyöni luotettavuutta lisää se, että olen rakentanut käyttämäni kyselylomakkeen jo aikaisemmin toteutettujen kiusaamiskyselyjen pohjalta ja käyttänyt hyvin samansuuntaisia ja osittain jopa täysin samoja kysymyksiä omassa lomakkeessani kuin aikaisemmat tutkijat. Kyselystäni saatuja tuloksia vertaillen aikaisempiin tutkimustuloksiin voidaan todeta niiden samankaltaisuus siitäkin huolimatta, että kyselyt ovat toteutettu eri vuosina ja eri kohderyhmille.

Kyselylomake esiteltiin ennen sen varsinaista käyttöönottoa ja siitä saadun palautteen mukaan lomakkeen ulkoasua korjattiin ja joitakin kysymyksen asetteluja hieman muokattiin helpommin ymmärrettävään muotoon. Kyselyn toteutushetkellä pyrin siihen, että tilanne olisi mahdollisimman rauhallinen ja aikaa lomakkeen täyttämiseksi olisi riittävästi. Huomasin kyselyn toteuttamisen kannalta oppitunnin alun olevan parempi ajankohta kuin oppitunnin loppu. Oppitunnin alussa opiskelijat saattoivat kokea, ettei heillä ole kiire pois tilanteesta ja kokemukseni mukaan tällöin opiskelijat

käyttivät enemmän aikaa vastausten täyttämiseen. Toisin kuin oppitunnin lopussa, jossa opiskelijat pääsivät lähtemään kotiin täyettynään kiusaamiskyselyn ja vaikka aikaa lomakkeen täyttämiseen olikin varattu runsaasti (30 minuuttia), opiskelijoilla saattoi olla halu täyttää lomake nopeammin jotta pääsevät lähtemään pois koulusta.

Opinnäytetyön luotettavuutta lisää se, että tietopohjan perustana on käytetty asianmukaista ja ajan tasalla olevaa lähdemateriaalia. Tämän opinnäytetyön kohdalla on hyödynnetty aikaisempia AMK-opinnäytetöitä sekä pro-gradu- tutkielmia. Valtaosa käytetyistä lähteistä ovat luotettavien ja tunnettujen suomalaisten kirjoittajien teoksia niin tutkimuksen teosta kuin kiusaamisesta ilmiönä. Opinnäytetyön kirjoittamisessa olen noudattanut tieteellisen kirjoittamisen sääntöjä ja hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Tieteellisillä käytännöillä tarkoitetaan luotettavia tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä, muiden tutkijoiden kunnioittamista, aikaisempien tutkimustulosten- ja tiedon hallintaa sekä rehellistä että vilpittöntä toimintaa. (Vilkkä 2007, 28-29.)

7.2 Eettiset kysymykset

Kiusaaminen aiheena voi olla monelle arka ja siksi opinnäytetyön toteutuksen lähtökohtana on pyritty ihmisarvon kunnioittamiseen. Silloin kun tutkimuksen teettäminen kohdistuu ihmisiin, on selvitettävä miten osallistujien suostumus hankitaan, millaista tietoa heille annetaan ja sisältyykö heidän osallistumiseensa jonkinlaisia riskejä (Hirsjärvi ym. 2013, 25).

Eettiset kysymykset olen huomionut kiusaamiskyselyn toteutuksessa siten, että vastaukset on kerätty nimettöminä ja niin, ettei vastaajan henkilöllisyys tule vastausten perusteella millään tavalla aineistosta esille. Ennen varsinaisen kyselyn toteuttamista olin selvittänyt mahdollisen tutkimusluvan hakemista Lahden ammattikorkeakoululta, mutta sitä ei tässä tapauksessa tarvittu. Tämän jälkeen otin yhteyttä luentoja pitäviin lehtoreihin, esittelin itseni heille ja kerroin mitä olen tekemässä ja pyysin lupaa saada osan heidän pitämiensä luentojen ajasta. Yhteistyössä opettajien kanssa

sovimme sopivat ajankohdat kyselyn toteuttamiselle. Ennen kyselylomakkeiden jakoa opiskelijoille esittelin itseni kullekin ryhmälle, kerroin kuka olen, mistä tulen ja miksi olen kyselyä toteuttamassa. Nämä samat tiedot opiskelijat saivat vielä itselleen kirjallisen saatekirjeen muodossa. Kerroin, että kyselyyn vastaaminen perustuu täysin vapaaehtoisuuteen ja lomakkeen saa myös jättää täyttämättä niin halutessaan.

Olin myös varautunut siihen, etteivät jotkut opiskelijoista välttämättä halua vastata kiusaamista koskeviin kysymyksiin muiden opiskelijoiden läsnäollessa, erityisesti sellaisissa tapauksissa joissa omakohtaista kokemusta kiusaamisen kohteeksi joutumisesta olisi paljon. Tästä syystä olin lisännyt saatekirjeeseen omat yhteystietoni ja kerroin esittäytymiseni yhteydessä mahdollisuudesta lähettää lisävastauksia ja kommentteja vielä jälkempäinkin. Näin ei kuitenkaan kukaan kyselyyn osallistuneista opiskelijoista tehnyt.

Koska vastaukset kyselyyn kerättiin kirjallisessa muodossa paperilomakkeiden avulla, on tällöin myös asiakirjojen säilyttämiseen ja niiden asianmukaiseen hävittämiseen opinnäytetyön valmistumisen jälkeen kiinnitettävä erityistä huomiota.

Eettisessä työskentelytavassa huomioitavaa on myös toisten plagioinnin välttäminen, tuloksien kritiikitön yleistäminen, tulosten sepittämisen ja kaunistelemisen välttäminen, harhaanjohtavan tai puutteellisen raportoinnin välttäminen sekä se, ettei toisia tutkijoita tule vähätellä. (Hirsjärvi ym. 2013, 26- 27.) Näitä edelläminittuja kohtia kunnioittaen olen toiminut oman opinnäytetyöprosessini eri työskentelyvaiheissa ja pyrkimyksenäni on ollut harjaantua tieteellisten käytäntöjen ja eettisten kysymysten mukaiseen toimintaan tutkimus- ja kehittämistyöskentelyssäni.

8 POHDINTA

8.1 Johtopäätökset

Aluksi ajattelin, että koska kiusaaminen on jo paljon puhuttu ja tutkittu aihe, ei minulle olisi mitään uutta annettavaa kiusaamisilmiöön liittyen. Tämän opinnäytetyön tulokset kuitenkin myös omalta osaltaan vahvistavat jo olemassa olevien kiusaamistutkimusten tuloksia siitä, että kiusaamista tapahtuu myös ammattikorkeakouluopiskelijoiden keskuudessa.

Koska kiusaamisen esiintyvyyttä ei ole aikaisemmin tutkittu Lahden ammattikorkeakoulussa ja aiheena se oli hyvin ajankohtainen juuri päivityksen alla olevan Lahden ammattikorkeakoulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman puitteissa, toivon opinnäytetyöni kautta tarjoavan oppilaitoksen käyttöön ajankohtaista tietoa oppilaiden omakohtaisista kokemuksista koulukiusaamisesta ja siihen puuttumisesta Lahden ammattikorkeakoulussa, jotta opiskelijahyvinvointia ja oppilaitoksen ilmapiiriä olisi mahdollista kehittää entistä viihtyisämmäksi.

Hieman yllättävää oli, että jopa reilusti yli puolet kyselyyn vastanneista opiskelijoista olivat sitä mieltä, että kiusaamista oppilaitoksessa esiintyy. Suurin osa kyselyyn osallistuneista opiskelijoista olivat myös sitä mieltä, että oppilaitos ei tarjoa riittävästi tukea kiusatuille, tai jos tarjoaa, niin opiskelijat eivät ole tietoisia mistä apua tulisi hakea. Tämä varmasti myös osaltaan selittää niitä vastaustuloksia, että kavereita pidetään tärkeimpänä ja perheenjäseniä heti toiseksi tärkeimpinä tukipilareina kiusaamistapauksissa. Ystävien tuen puuttuessa saattaa kiusattu jäädä hyvinkin yksin voimattomuutensa kanssa.

Tulosten perusteella on selkeää todeta, että Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikössä tapahtuu kiusaamista. Tästä voidaan myös johtaa yleistävä oletusarvo siihen, että kiusaamista tapahtuu myös koko Lahden ammattikorkeakoulun tasolla. Kuten aikaisemmissakin tutkimuksissa on tuotu ilmi, kiusaamisen yleisin esiintymismuoto korkeakoulu-

opiskelijoiden keskuudessa ovat psyykkisen kiusaamisen muodot ja sosiaalisesti ulkopuolelle jättäminen. Sosiaalipedagogisesta viitekehyksestä tarkasteltuna tulisi jokaisen yksilön ja yhteisön kyettävä tasapainoiseen yhteiselämään, joten vastuu eriarvoisuuden, syrjinnän ja syrjäytymisen ennaltaehkäisemisestä sekä lievittämisestä tulisi nähdä kokonaisvaltaisena sosiaalisena ilmiönä, jossa jokaista yksilöä kunnioitetaan yhteisön jäsenenä (Sosiaalipedagogiikka 2015). Koska todettua on, että kiusaamisen esiintyvyys on tullut esille jokaisen kiusaamista tutkitun ammattikorkeakoulun kohdalla, kiusaamisilmiön huomionti koko Lahden ammattikorkeakoulun tasolla on tarpeen, jotta oppilaitoksessa jokainen opiskelija voisi kokea olevansa tasavertainen yhteisön jäsen.

Uskon itsekin siihen, mitä maailman terveysjärjestö WHO (2002) on tuonut esille kansainvälisessä tutkimuksessaan siitä, miten kiusattujen lukumäärä on ollut pienempi silloin, kun kiusaamiseen kiinnitetään enemmän huomiota. Kyselyssä tuli esille, ettei opiskelijoiden mielestä kiusaamisesta puhuta riittävästi oppilaitoksessa, lähestulkoon kaikki vastanneista olivat tätä mieltä. Voisiko siis olla mahdollista, että pelkästään kiusaamisilmiön puheeksiottaminenottaminen ryhmien sisällä ja koko oppilaitoksen tasolla riittäisi herättämään opiskelijat pohtimaan omaa toimintaansa suhteessa muiden huomioon ottamiseen ja kunnioittavaan käytökseen jokaista oppilaitoksessa toimivaa henkilöä kohtaan? Olisiko oppilaitoksessa mahdollista järjestää säännöllisiä ”asenne työpajoja”, joiden yhteydessä niin opiskelijat kuin henkilökunnan jäsenetkin voisivat tarkastella sekä kohdata omia asenteitaan ja ennakkoluulojaan?

Kyselyssä esiin nousseet kommentit tukipalveluiden madaltamisesta ovat tärkeitä huomioita. Se, että koulupsykologi, erityisopettaja ja koulupastori esittäytyisivät opiskelijoille lukuvuoden alussa, helpottaisi varmasti heidän puheilleen hakeutumista opintojen myöhemmässä vaiheessa jos tuen tarvetta esiintyy. Myös kouluterveydenhoitajan tuki nähtiin tarpeellisenä ja esiin nousi toive mahdollisuudesta terveydenhoitajan tapaamiseen omalla oppilaitoksella. Tämä mahdollisuus on Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikössä jo olemassa ja terveydenhoitajalla on tunnin

mittainen ”Terkkapysäkki” joka kuukauden ensimmäinen keskiviikko oppilaitoksen aulatilassa, jolloin terveydenhoitaja on vapaasti tavattavissa. (Lamk 2015). Terkkapysäkestä ilmoitetaan opiskelijoille oppilaitoksen sähköisen järjestelmän, reppusivujen kautta.

Vastoin suunnitelmaani en kyselyni tueksi päässyt haastattelemaan opiskelijahyvinvointiryhmään kuuluvia työntekijöitä, kuten esimerkiksi psykologia, pastoria, terveydenhoitajaa tai opinto-ohjaaja. Haastattelu olisi voinut tuoda mielenkiintoista lisänäkökulmaa koulun henkilökunnan edustajilta kiusaamisen esiintyvyyteen ja tuen tarjoamiseen liittyen. Syynä haastattelujen poisjäännille oli se, että toteutin kiusaamiskyselyt vasta huhti- ja toukokuun aikana ja varsinaisen aineiston analysoinnin ja arvioinnin suoritin kesän aikana, jolloin ei ole ollut mahdollisuutta päästä tapaamaan oppilaitoksen henkilökuntaa.

Sekä Havanka (2011), Kautonen ja Laine (2011) kuin Korvinen että Haikalakin (2014) nostivat tuloksissaan esille opetushenkilökunnan osallisuuden kiusaajina. Kautonen ja Laine sekä Korvinen että Haikala pitivät tätä osuutta tutkimustuloksissaan merkittävänä, Diakeissa opiskelleista joka kolmasosa ja Kajaanin ammattikorkeakoulusta kyselyyn vastanneista joka viides opiskelija oli kokenut tulleen opettajan kiusaamaksi. Tässä kyselyssä en pitänyt opettajien osuutta kiusaajina merkittävän suurena, mutta sivuuttaa sitä ei voida kuitenkaan täysin. Opettajien oppilaisiin kohdistama kiusaaminen voi näkyä esimerkiksi opiskelijoiden eriarvoisella kohtelulla, jonkun oppilaan silmätikuksi ottamisella tai vastaavasti jonkun täysin huomiotta jättämisellä. Koska kiusaaminen voidaan kokea hyvin eri tavoin, jäin tuloksia arvioidessani miettimään kuinka hyvin opiskelijat osaavat erottaa opettajien kurinpidolliset tai opiskelun arviointiin liittyvät toimenpiteet itse kiusaamisesta? Myös tämänkaltaiset kokemukset voivat vaikuttaa opiskelijoiden vastaamiseen koskien opettajien toimimista kiusaajina.

Kysymykseen siitä, miksi juuri naisvaltaisilla aloilla, kuten sosiaali- ja terveydenhuollossa, esiintyy huomattavan paljon kiusaamista, on varmasti olemassa paljon erilaisia selityksiä. Jos mukana kiusaamiskyselyssä olisi

ollut myös muita koulutusaloja, olisi vertailua miesten ja naisten välisen kiusaamisen esiintyvyydestä ja kiusaamisen kohdistumisesta ollut mahdollista arvioida ja sitä kautta pyrkiä löytämään selityksiä naisten keskuudessa esiintyvään koulu- sekä työpaikkakiusaamiseen. Tämän opinnäytetyön kohdalla se ei kuitenkaan ole mahdollista. Tutkimustulokset kiusaamisen ilmenemismuodoista vastasivat ennakko-oletuksia siitä, että kiusaaminen ilmenee sanojen muodossa ja usein piilossa muilla.

Myös Korvinen ja Haikala (2013) pohtivat opinnäytetyössään naisten osuutta kiusattuina ja arvioivat, ovatko naiset herkempiä kokemaan sanat ja teot eri tavalla kiusaamisena kuin miehet. Tämä voi osaltaan pitää paikkansa. Siinä missä miesten keskuudessa voi esiintyä harmitonta huumoria ilman, että tarkoittaisivat sillä mitään erityistä, naiset voivat etsiä sanoista enemmän merkityksiä. Naiset voivat myös herkemmin tulkita tahattomat sanat ja teot kiusaamisena. Kyselyn tuloksista tuli myös vahvasti ilmi kiusaamisen kohdistuvan sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoiden keskuudessa erityisesti luonteen piirteeseen, esimerkiksi toisen henkilön ujouteen tai räväkkyYTEEN. Useimmissa sosiaali- ja terveystieteiden työyhteisöissä työtä toteutetaan tiiviissä yhteistyössä muiden työntekijöiden kanssa, ja tällöin vaarana voi olla toisistaan eroavien luonteenpiirteiden ”törmäämistä”. Kyselyssäni eräs vastanneista oli kommentoinut, että tyttöluokassa tulee helposti kohdanneeksi selän takana puhumista ja kemioiden kohtaamattomuutta, mutta kertoo itse pyrkivänsä tekemään oman osuutensa, ettei osallistuisi sellaiseen (kiusaamis) toimintaan.

Kiusaamiskyselyssä melko merkittävänä voidaan pitää kohtaa, jossa selvitetiin kiusaamisen haittavaikutuksia. Kiusaamista kohdanneista useimmat vastasivat kärsineensä heikentyneestä itsetunnosta, jonka Salmivallikin (2010, 25) on tutkimuksissaan nostanut esiin yhtenä merkittävämpänä kiusaamisen seurauksena. Erityistä huomiota kiinnittivät vastausten määrät kohtiin, joissa sanottiin kiusaamisen aiheuttaneen alentunutta opiskelumotivaatiota sekä jopa poissaoloja koulusta. Kuten on jo todettua, kiusaamisella voi olla vakaviakin seurauksia ja siitä syystä yksikin kiusaamistapaus on jo yksi liikaa.

8.2 Kehittämis- ja jatkotutkimusesitykset

Opinnäytetyön tuloksista tulee selkeästi ilmi, etteivät opiskelijat olleet tietoisia avun saannin mahdollisuuksista, he eivät kokeneet oppilaitoksen tarjoavan riittävästi tukea kiusaamiseen ja opettajien rooliin kiusaamistilanteiden väliintulemisessa toivottiin lisää aktiivisuutta. Opinnäytetyön tulokset kuitenkin kertoivat kiusaamisen olevan osittain näkymätöntä, eivätkä opettajat ole siitä tietoisia ja tästä syystä heidän voi olla vaikea puuttua tämän kaltaisiin tilanteisiin. Koska kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden lähes yksimielinen kanta oli, ettei oppilaitoksen sisällä kiusaamisesta puhuta riittävästi, voisi miettiä, pystyisivätkö opettajat lisäämään aktiivista keskustelua kiusaamiseen liittyvästä ilmiöstä ja luoda opiskelijoille tilaisuuksia nostaa esiin ryhmädynamiikassa esiintyviä ristiriitoja.

Tuen hakemisen helpottamiseksi Lahden ammattikorkeakoulussa voitaisiin miettiä, millä tavalla avun tarjoajat ja Lahden ammattikorkeakoulun toimintamalli kiusaamistilanteissa sekä puuttumisohjeet kiusaamiseen pystyttäisiin saattamaan opiskelijoiden tietoisuuteen paremmin. Kuten aikaisemmin on jo tullut esille, opiskelijat itse toivoivat psykologin, pastorin, erityisopettajan ja terveydenhoitajan omakohtaista esittäytymistä suoraan opiskelijoille ja kehitysideana on edellä mainittujen tuen tarjoajien kohtaamisen mahdollisuutta omalla oppilaitoksella.

Syyslukukaudella 2015 opiskelijapastorin ja terveydenhoitajan päivystysluontoiset ajat on jo ilmoitettu ja ne ovat näkyvillä kaikille opiskelijoille Lamkin reppu- sivustoilla. (Lamk 2015). Jos tuentarjoajat pääsisivät henkilökohtaisesti esittäytymään opiskelijoille, erityisesti uusille vasta opintonsa aloittaville opiskelijoille, voisi olla hyödyllistä käydä yhteisesti läpi mistä ”päivystysajat” löytyvät. Ehdotusta tuen tarjoajien tapaamisen mahdollisuudelle omalla oppilaitoksella voidaan selittää myös osaltaan sosiaali- ja terveysalan yksikön maantieteellisesti kaukaisemmalla sijainnilla, jonka takia joidenkin opiskelijoiden voi olla hankala kulkea itse sinne, missä tuen tarjoajat ovat ja tämä voi lisätä kynnystä avun ja tuen hakemiseen.

Myös toimintamalli ja puuttumisohteet kiusaamiseen tulisi nostaa paremmin esille opiskelijoiden tietoisuuteen. Koska opiskelijat eivät olleet tietoisia mistä Lamkin kiusaamistilanteiden toimintamalli ja puuttumisohteet löytyvät, olisi niiden hyvä olla myös kirjallisena versiona esillä oppilaitoksessa sellaisella paikalla, josta jokaisen opiskelijan sekä henkilökunnan jäsenen on ne mahdollista nähdä.

Yhtenä kehitysideana voisi olla myös se, että kiusaamisen toimintamalli ja puuttumisohteet jaettaisiin opiskelijoille opaslehtisen muodossa. Samassa lehtisessä voisi olla eri tukitahot yhteystietoineen mainittuina, jotta opiskelijat olisivat tietoisempia mistä apua on mahdollista saada. Myös koulun omilla kotisivuilla Internetissä voisi olla näkyvä linkki esimerkiksi omille kiusaamista käsitteleville sivuille. Internet- sivuille olisi mahdollista luoda anonyymi keskustelupalsta, jossa opiskelijat voivat nostaa esille kokemuksiaan kiusaamisesta. Keskustelussa mukana vastaamassa kysymyksiin ja kommentteihin voisivat olla myös opiskelijahyvinvointi työryhmän jäseniä, kuten esimerkiksi opinto- ohjaaja, psykologi, pastori, ja/ tai terveydenhoitaja.

Pelkkä kiusaamisesta puhumisen lisääminen oppilaitoksessa ei kuitenkaan ole riittävää vaan hyvän ja suvaitsevan yhteishengen luomiseen ja ylläpitämiseen tarvitaan jatkuvia käytännön menetelmiä. Opiskelijatutor toiminnan voidaan nähdä olevan yksi toimiva keino ryhmäyttämisen keinoin saavuttaa ryhmien sisällä hyvä yhteishenki, jonka voidaan nähdä toimivan suojaavana tekijänä kiusaamiselta. Kyselyyn vastanneista opiskelijoista lähes puolet oli kokenut opiskelijatuotereiden toiminnalla olleen vaikutusta paremman yhteishengen luomisessa ryhmän sisällä. Opiskelijoiden kommentteissa nousi myös vahvasti esille toive ryhmäyttävän toiminnan jatkuvuudelle koko koulutuksen ajan.

Tärkeänä kehitysideana on myös kiusaamisen säännöllisen seuraamisen Lahden ammattikorkeakoulussa, jotta siihen puuttuminen olisi tehokkaampaa ja käytössä olevien puuttumismenetelmien käytön toimivuutta pystyttäisiin paremmin arvioimaan ja kehittämään.

Jatkotutkimusaiheena on tarpeellista selvittää kiusaamisen esiintyvyyttä koko Lahden ammattikorkeakoulun tasolla. Kysely olisi mahdollista toteuttaa sähköisesti, jolloin jokainen Lahden ammattikorkeakoulun opiskelija pystyisi osallistumaan kyselyyn. Lahden ammattikorkeakoulussa teetetään opiskelijoille säännöllisesti opiskelijahyvinvointikysely, joissa kysymyksien avulla selvitetään opiskelijoiden jaksamiseen ja hyvinvointiin liittyviä tekijöitä, mutta koulukiusaamista kysely ei varsinaisesti koske. Koko Lahden ammattikorkeakoulun tasolla teetetty kiusaamiskysely mahdollistaisi vertailun kiusaamisen mahdollisista eroavaisuuksista eri koulutusalojen välillä.

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa sain kysymyksiä kansainvälisten opiskelijoiden mukaan ottamisesta kyselyyn. Rajasin opinnäytetyön koskemaan kuitenkin vain suomenkielisiä, nuorisopuolen opiskelijoita. Jatkotutkimusaiheena kansainvälisten opiskelijoiden kokemukset kiusatuksi tulemisesta ja avun saannista olisi tarpeellinen ja antaisi Lahden ammattikorkeakoululle uutta tietoa kehittää toimintaansa kohti kansainvälisempää ja suvaitsevampaa ammattikorkeakoulua.

Yhtenä näkökulmana jatkotutkimusaiheena olisi mahdollisuus tarkastella niin opiskelijoiden kuin henkilökunnankin asenteita ja ennakkoluuloja sekä niiden vaikutuksia koulukiusaamisen esiintyvyyteen. Kehitysideana esittämäni opaslehtisen tai Internet-sivuston luomisessa on myös mahdollisuus seuraaville opiskelijoille toiminnallisen opinnäytetyön muodossa.

8.3 Oma ammatillinen kehittyminen

Opinnäytetyön tekeminen on ollut pitkä ja aikaavievä prosessi, joka on opettanut uudenlaista tutkimusaiheeseen perehtymistä ja pitkäjänteisyyttä. Opinnäytetyöprosessin jakaminen osiin ja hyvään suunnitteluun panostaminen ovat auttaneet prosessissa etenemistä.

Opinnäytetyön tekeminen on kehittänyt valmiuksiani niin tutkimuksellisten otteiden, tieteellisten käytäntöjen kuin eettisten työskentelytapojen hyödyntämisessä. Koko opinnäytetyöprosessi ja siihen liittyvät tutkimus- ja kehittämismenetelmien kurssit ovat auttaneet minua paremmin sisäistämään

reflektiivisen, sekä tutkivan ja kehittävän työotteen käyttämistä. Opinnäytetyötyöskentelyni kautta olen päässyt kriittisesti tarkastelemaan ja esittämään tarkoituksenmukaisia kehittämismenetelmiä yhteiskunnallisesti tärkeästä aiheesta omalla ammattialallani. Koen opinnäytetyön kautta saaneeni lisää ammatillisia valmiuksia toiminnan kehittämiseksi tutkimuskohteessani toteuttaman kyselyn tuloksia arvioimalla ja niitä hyödyntämällä.

Tarkastellessani omaa ammatillista kehittymistäni yleisten sosiaalialan kompetenssien (sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010) kautta, voin todeta osaamiseni syventyneen eri osaamisen osa-alueilla. Eettisen osaamisen mukaisesta tieteellisen tutkimuksen tuottamisesta sain lisää käytännön kokemusta niin tiedon hakuun, teorialähteiden käyttöön, kyselyn suunnitteluun, toteuttamiseen kuin tulosten arviointiinkin liittyen. Opinnäytetyöni tekemisen kautta pääsin myös pohtimaan eettisesti huomioitava yksityiskohtia työskentelyssä, jossa tutkimuksen kohteena ovat olleet ihmiset ja heidän kokemusmaailmansa. Koen, että kiusaamisilmiö ja sen selvittäminen opinnäytetyönikohteena on jo lähtökohtaisesti tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta edistävä aihe ja sen pyrkimyksenä on huono-osaisuuden ehkäiseminen niin yksilön kuin yhteiskunnankin näkökulmasta. Kiusaamisilmiöön perehtyessäni olen ymmärtänyt miten ainutlaatuisia jokaisen yksilön omakohtaiset kokemukset ovat, eikä kenenkään kokemuskohdaisia tunnetiloja voi vähätellä. Sosiaalialan työntekijänä minun on tunnistettava myös oma arvomaailmani, erilaiset tunnetilani ja kyettävä toimimaan ammatillisesti arvoriistiriitoja sisältävissä tilanteissa.

Siitä huolimatta, että koulukiusaaminen on paljon tutkittu aihe ja siitä on olemassa paljon tietoa, koen oman opinnäytetyöni kautta tuottaneeni uutta- ja ennalta tutkimatonta tietoa koulukiusaamisesta Lahden ammattikorkeakoulun opiskelijahyvinvoinnin kehittämiseksi. Koen opinnäytetyön täyttäneen sille asettamani tarkoituksen ja tavoitteen, ja siten myös kehittäneen omaa valmiuttani suunnitella, toteuttaa, arvioida ja raportoida omaan alaani liittyvää kehittämishanketta.

Opinnäytetyötyöskentely on myös entisestään lisännyt itsenäisiä työskentelytaitojani ja kriittisen tiedonhaun toteuttamista. Parityöskentely olisi voinut mahdollistaa kiusaamisaiheen laajempaa tutkimista erilaisia näkökulmia hyödyntäen ja antaa tilaa laajemmalle reflektiiviselle työotteelle. Olen kuitenkin oppinut paljon lisää aikuisten keskuudessa tapahtuvasta kiusaamisesta, sen ennaltaehkäisemisestä vastuullisuudesta ja puuttumisen tärkeydestä. Näitä tietoja pystyn varmasti soveltamaan tulevaisuudessani työskennellessäni eri-ikäisten ihmisten parissa sosiaalialan eri työtehtävissä.

LÄHTEET

Arseneault, L., Maughan, B. & Takizawa, R. 2014. The American journal of Psychiatry. Adult Health Outcomes of Childhood Bullying Victimization: Evidence From a Five-Decade Longitudinal British Birth Cohort. Volume 171 Issue 7, 777–784 [viitattu 5.7.2015]. Saatavissa: <http://ajp.psychiatryonline.org/doi/full/10.1176/appi.ajp.2014.13101401#>

Dupper, D. 2013. School Bullying, New Perspectives on a Growing Problem. Oxford Workshop Series. New York: Oxford University Press.

Gellin, M. 2011. Sovittelu koulussa. Juva: Bookwell Oy.

Haapasalo, I. 2007. Koulukiusaaminen ja nuorten oireilu- entisen Vaasan läänin alueen suomen- ja ruotsinkielisten koulujen oppilaiden vertailua perusopetuksen 8. ja 9. luokilla. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, terveystieteiden laitos [viitattu 21.3.2015]. Pro gradu -tutkielma. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/12273/URN_NBN_fi_jyu-2007304.pdf?sequence=1

Haikala, K. & Korvinen, V. 2014. Opiskelijoiden kokemuksia koulukiusaamisesta Kajaanin ammattikorkeakoulussa. Kajaani: Kajaanin ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysala [viitattu 17.3.2015]. AMK- opinnäytetyö. Saatavissa: http://theseus.fi/bitstream/handle/10024/80585/Korvinen_Vesa-Haikala_Kasper.pdf?sequence=1

Hamarus, P. 2012. Haukku haavan tekee, puututaan yhdessä kiusaamiseen. Juva: Bookwell Oy.

Hamarus, P. 2008. Koulukiusaaminen. Helsinki: Kirjapaja.

Havanka, M. 2011. Minäkö kiusaaja? Kiusaamiskysely Saimaan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikön opiskelijoille. Saimaa: Saimaan ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysala [viitattu 5.3.2015]. AMK- opinnäytetyö. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2011100513501>

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Heiniluoto, M. & Nikkanen R. 2011. Työpaikkakiusaaminen sosiaali- ja terveysalalla – systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Lappeenranta: Saimaan ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysala [viitattu 10.7.2015]. AMK- opinäytetyö. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/34370/Heiniluoto_Mona%20ja%20Nikkanen%20_Rilla.pdf?sequence=1

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 18. painos. Helsinki: Tammi.

Huang, H., Hong, J. & Espelage, D. 2012. Understanding factors associated with Bullying and Peer [viitattu 14.3.2015]. Saatavissa: http://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=rMVvA0EAAAAJ&citation_for_view=rMVvA0EAAAAJ:UebtZRa9Y70C

Itkonen, T. & Talib, M-T. 2013. Aito yhdenvertaisuus koulussa, syrjinnän vastainen pedagogiikka. Sisäasiainministeriön julkaisu 24/ 2013. Sisäasiainministeriö.

Kananen, J. 2008. Kvantti. Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylän yliopistopaino.

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2013. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kautonen, E. & Laine, K. 2011. Tutkimus koulukiusaamisesta - Kiusaataanko Diakonia-ammattikorkeakoulussa? Länsi-Pori: Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysala [viitattu 5.3.2015]. AMK- opinäytetyö. Saatavissa: <http://www.theseus.fi/handle/10024/29395>

Keränen, K. 2006. Koulukiusaaminen, sosiaaliset suhteet, minäkäsitys ja fyysiset ominaisuudet peruskoululaisilla. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Kinnunen, K. & Manninen, A. 2015. "ON SILLÄ VÄLIÄ". Kyselytutkimus kiusaamisesta Karelia-ammattikorkeakoulun opiskelijoille. Joensuu: Karelia-ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysala [viitattu 12.8.2015]. AMK- opinnäytetyö. Saatavissa: http://theseus.fi/bitstream/handle/10024/88690/Kinnunen_Kati.pdf?sequence=1

Koistinen, E. 2012. Koulukiusaaminen- Miten opettajan tulisi oppilaiden näkökulmasta siihen puuttua? Tampere: Tampereen yliopisto, kasvatustieteiden yksikkö [viitattu 21.3.2015]. Pro gradu- tutkielma. Saatavissa: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/83508/gradu05863.pdf?sequence=1>

Kukkula, P. 2010. Opiskelijoiden välinen vuorovaikutus. Satakunnan ammattikorkeakoulun 2. vuoden opiskelijat, Porin tekniikka, Porin liiketoiminta ja Porin hoitotyö. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysala [viitattu 5.3.2015]. AMK- opinnäytetyö. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010052310210>

Kunnat.net 2015. Uusi yhdenvertaisuuslaki ja tasa-arvolain osittaisuudistus. Yleiskirje 7/2015. Suomen Kuntaliitto. [viitattu 2.9.2015]. Yleiskirjeet. Saatavissa: <http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/yleiskirjeet-lausunnot/yleiskirjeet/2015/Sivut/Y-7-2015.aspx>

Lahden ammattikorkeakoulun tasa-arvosuunnitelma 2015. Lahti: Opiskelijanäkökulma tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan Lahden ammattikorkeakoulussa.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998. [viitattu 19.3.2015]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>

LAMK 2015. Opiskeluhyvinvointi [viitattu 20.8.2015]. Saatavissa Lahden ammattikorkeakoulun intranetissä: <http://reppu.lamk.fi/course/view.php?id=528&sectionid=52650>

LAMKO 2015. Uutiset: Lamko on julistautunut syrjinnästä vapaaksi alueeksi! [viitattu 6.3.2015]. Lahden ammattikorkeakoulun opiskelijakunta. Saatavissa: <http://www.lamko.fi/fi/uutiset>

Laurila, H. 2008. Koulukiusaamista ammatillisessa oppilaitoksessa. Koulukiusaamisilmiön selventäminen ammattiopisto Luovin Limingan yksikössä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Kehittämishankeraportti.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2009. Miksi kertoisin kun se ei auta? Raportti nuorten kiusaamiskyselystä [viitattu 14.3.2015]. Saatavissa: <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/332076091f78e902916228b836e6b254/1396348423/application/pdf/8577382/MLL%20Kiusaamiskyselyraportti%20web.pdf>

Moon, B., Hwang, H-W. & McCluskey, J. 2011. Causes of school bullying, Empirical Test of a General Theory of Crime, Differential Association Theory, and General Strain Theory. Sage Journals, Crime & Delinquency. Vol 57(6) [viitattu 22.9.2015]. Saatavissa: <http://cad.sagepub.com/content/57/6/849.full.pdf+html>

Mäkihalvari, P. 2000. Koulukiusaaminen- vihollinen luokahuoneessamme. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteen laitos [viitattu 17.3.2015]. Pro Gradu- tutkielma. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/8833/pmakihalvari.pdf?sequence=1>

Perusopetuslaki 477/2003. [viitattu 19.3.2015]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030477>

Pörhölä, M. 2010. Korkeakouluopiskelijoiden kiusaamiskokemukset. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, viestintätieteiden laitos [viitattu 14.3.2015]. Pro gradu -tutkielma. Saatavissa: http://www.yths.fi/filebank/662-Porhola_Maili_Kiusaamiskokemukset.pdf

Rainivaara, S. 2004. ”Sinä olet varmasti hyvä jossakin.” Kiusatun näemyksiä viestinnästä ja työyhteisön tuesta työpaikkakiusaamistilanteissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, viestintätieteiden laitos [viitattu 18.3.2015].

Pro gradu- tutkielma. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/11211/G0000454.pdf?sequence=1>

Salmivalli, C. 2010. Koulukiusaamiseen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja. Juva: WS Bookwell Oy.

Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010. Esitys sosionomi (AMK) – tutkinnon kompetensseista [viitattu 17.7.2015]. Saatavissa: http://reppu.lamk.fi/pluginfile.php/417149/mod_resource/content/0/Sosionomi_AMK_Kompetenssit_15042010.pdf

Sosiaalipedagogiikka 2015. Suomen sosiaalipedagoginen seura ry. [viitattu 5.9.2015]. Saatavissa: <http://www.sosiaalipedagogiikka.fi/sosiaalipedagogiikka/>

Talentia 2013. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry, Helsinki: Ammattieettinen lautakunta [viitattu 21.8.2015]. Saatavissa: http://www.talentia.fi/files/558/Etiikkaopas_2013_net.pdf

Thl 2014. Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000- 2013. Kouluterveyskyselyn tulokset. Raportti 25/ 2014. Terveystieteiden tutkimuskeskus [Viitattu 5.8.2015]. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-280-5>

Vaininen, S. 2011. Sosiaalityöntekijät sosiaalisen ammattilaisina: Sosiaalityöntekijöiden ja yhteistyökumppanien käsitykset sosiaalityöntekijöiden ammatillisesta toiminnasta 2000-luvun alussa. Tampere: Tampereen yliopisto, Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö [viitattu 15.8.2015]. Akateeminen väitöskirja. Saatavissa: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66803/978-951-44-8591-6.pdf?sequence=1>

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä. Gummerrus Kirjapaino Oy.

WHO 2002. Youth violence, publications [viitattu 20.3.2015]. World Health Organization. Saatavissa: http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/global_campaign/en/chap2.pdf?ua=1

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. [viitattu 6.3.2015]. Saatavissa: <http://www.edilex.fi/saadokset/lainsaadanto/20141325>.

LIITTEET

LIITE 1.

Saatekirje

Kiusaamiskysely Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille, kevät 2015.

Hyvä Lahden ammattikorkeakoulun opiskelija,

Olen koulumme kolmannen vuoden sosionomiopiskelija ja tutkin opinnäytetyössäni kiusaamisen esiintyvyyttä Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikössä. Tutkimus tuotetaan Lahden ammattikorkeakoululle ja sen tavoitteena on selvittää esiintykö sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden keskuudessa kiusaamista, millä tavoin kiusaaminen ilmenee ja ovatko koulun menetelmät riittäviä kiusaamisen ennaltaehkäisemiseen ja puuttumiseen.

Vastaamalla kyseiseen lomakkeeseen pääset tuomaan esille omat kokemuksesi ja havaintosi koulukiusaamisen esiintyvyydestä omassa opiskeluympäristössäsi ja olet mukana vaikuttamassa paremman ja viihtyisemmän opiskelijaviihtyvyyden kehittämisessä.

Kyselyyn vastataan täysin nimettömästi eikä henkilöllisyyttäsi tulla millään tavalla kyselyssä tunnistamaan. Lomakkeet käsitellään täysin luottamuksellisesta ja hävitetään tutkimuksen päätyttyä. Tästä syystä toivoisinkin mahdollisimman rehellistä suhtautumista vastaamiseen. Mikäli haluatte saada lisätietoja tutkimuksesta tai ottaa minuun yhteyttä muussa tutkimusta koskevassa asiassa, yhteystietoni löytyvät alta. Vastaan mielelläni kaikkiin tutkimusaiheittani koskeviin kysymyksiin tai lisäkommentteihin.

Kiitos etukäteen vastauksistanne ja hyvää kesän odotusta!

Henna Selin

henna.selin@student.lamk.fi

050 4033496

TAUSTAKYSYMYKSET

LIITE 2.

1) Sukupuoli

- 1. Nainen ☐
- 2. Mies ☐

2) Ikäryhmä

- 1. 20 vuotta tai vähemmän ☐
- 2. 21- 25 vuotta ☐
- 3. 26- 30 vuotta ☐
- 4. yli 30 vuotta ☐

3) Opiskeltava koulutus

- 1. Sairaanhoitaja ☐
- 2. Fysioterapeutti ☐
- 3. Sosionomi ☐

4) Opintojen kesto

- 1. 1. Lukuvuosi ☐
- 2. 2. Lukuvuosi ☐
- 3. 3. Lukuvuosi tai enemmän ☐

KIUSAAMISEN ESIINTYVYYS

5) Esiintyykö mielestäsi opiskeluyksikössäsi kiusaamista?

- 1. Ei esiinny ☐
- 2. Esiintyy vähän ☐
- 3. Esiintyy kohtalaisesti ☐
- 4. Esiintyy paljon ☐
- 5. Esiintyy erittäin paljon ☐
- 6. En osaa sanoa ☐

6) Jos kiusaamista mielestäsi esiintyy, niin millä tavalla se ilmenee?

- 1. *Sanallisesti* (haukkuminen, valehtelu, uhkailu, juoruilu, selän takana puhuminen ym.) ☐
- 2. *Fyysisesti* (lyöminen, töniminen, tavaroiden vieminen/ vahingoittaminen ym.) ☐
- 3. *Sosiaalisesti* (sulkemalla ulos ryhmästä, huomiotta jättäminen, manipulointina, teeskentelynä, ilmeinä/ eleinä) ☐
- 4. *Internetissä tapahtuvana* (esim. Facebook, koulun reppu- sivut ym.) ☐
- 5. Jotain muuta, millaista _____

7) Mihin kiusaaminen mielestäsi kohdistuu?

1. Ulkonäköön ☐
2. Vaatteisiin ☐
3. Ruumiinrakenteeseen ☐
4. Luonteen piirteeseen (Esim. hiljainen, räväkkä) ☐
5. Uskontoon ☐
6. Aatteisiin ☐
7. Seksuaaliseen suuntautumiseen ☐
8. Kansalaisuuteen ☐
9. Ikään ☐
10. Johonkin muuhun, mihin _____

8) Missä kiusaamista tapahtuu?

1. Oppitunneilla ☐
2. Tauoilla ☐
3. Piha-alueella ☐
4. Koulun muissa tiloissa ☐
5. Koulumatkoilla ☐

9) Kuinka usein olet havainnut kiusaamista oppilaitoksessasi?

1. Päivittäin ☐
2. Viikoittain ☐
3. Kuukausittain ☐
4. Kerran lukukaudessa tai harvemmin ☐
5. En ole havainnut kiusaamista ☐

10) Jos kiusaamiskertoja on ollut useita, ovatko kiusaajat olleet samoja?

1. Kyllä ☐
2. Ei ☐
3. En osaa sanoa ☐

11) Jos kiusaamiskertoja on ollut useita, ovatko uhrit olleet samoja?

1. Kyllä ☐
2. Ei ☐
3. En osaa sanoa ☐

12) Ovatko kiusaajat olleet samasta opiskelijaryhmästä kuin kiusattu?

1. Kyllä ☐
2. Ei ☐
3. En osaa sanoa ☐

13) Kiusaaja on ollut

1. Mies ☐
2. Nainen ☐
3. En osaa sanoa ☐

14) Kiusaaja on ollut

1. Opiskelija ☐
2. Opettaja ☐
3. Muu henkilökunnan jäsen ☐
4. En osaa sanoa ☐

15) Onko kiusaamiseen osallistunut useita henkilöitä?

1. Kyllä ☐
2. Ei ☐
3. En osaa sanoa ☐

16) Jos olet *havainnut* kiusaamista, oletko kertonut siitä kenellekään?

1. Kyllä ☐
2. Ei ☐
3. Jos *kyllä*, niin kenelle:

Opettaja ☐
Opiskelija tutor ☐
Opinto-ohjaaja ☐
Koulupsykologi ☐
Koulupastori ☐
Terveystenhoitaja ☐
Kaveri ☐
Perheenjäsen ☐
Jollekin muulle, kenelle _____

17) Jos olet *havainnut* kiusaamista, oletko *itse* puuttunut tilanteeseen jotenkin?

1. Kyllä ☐ Miten? _____
2. En ☐
3. En ole havainnut kiusaamista ☐

18) Miten *opettajat* ovat reagoineet kiusaamiseen?

1. Opettajat eivät ole olleet tietoisia kiusaamisesta ☐
2. Opettajat ovat olleet tietoisia kiusaamisesta, mutta eivät ole puuttuneet siihen ☐
3. Opettajat ovat olleet tietoisia kiusaamisesta ja puuttuneet siihen ☐
4. Opettajat ovat olleet tietoisia kiusaamisesta ja saaneet sen loppumaan ☐

19) Miten *muut opiskelijat* ovat reagoineet kiusaamiseen?

1. Muut opiskelijat eivät ole tietoisia kiusaamisesta ☐
2. Muut opiskelijat ovat olleet tietoisia kiusaamisesta, mutta eivät ole reagoineet siihen ☐
3. Muut opiskelijat ovat yrittäneet saada kiusaamisen loppumaan ☐
4. Muut opiskelijat ovat saaneet kiusaamisen loppumaan ☐
5. Muut opiskelijat ovat yhtyneet kiusaamiseen ☐

KIUSAAMINEN

20) Oletko itse kiusannut tämänhetkisessä oppilaitoksessa?

1. Kyllä ☐
2. Ei ☐
3. En osaa sanoa ☐

21) Onko sinua kiusattu nykyisessä oppilaitoksessasi?

1. Ei ollenkaan ☐
2. Vähän ☐
3. Paljon ☐
4. Erittäin paljon ☐

Jos vastasit edelliseen kysymykseen *ei ollenkaan*, voit siirtyä kysymykseen numero 29.

22) Onko kiusaaminen ollut:

1. Lyhytaikaista ☐
2. Jatkunut pidempään ☐ Kuinka pitkään? _____

23) Onko kiusaaminen alkanut:

1. Jo aikaisemmassa koulussasi ☐
2. Vasta Lahden ammattikorkeakoulussa ☐

24) Onko kiusaamisesta mielestäsi vaikea puhua?

1. Kyllä ☐
2. Ei ☐

25) Hävettääkö kiusaamisesta puhuminen?

1. Kyllä ☐
2. Ei ☐

26) Kenelle olet puhunut kiusaamisesta?

1. Opettaja ☐
2. Opiskelija- tutor ☐
3. Opinto-ohjaaja ☐
4. Koulupsykologi ☐
5. Koulupastori ☐
6. Terveystenhoitaja ☐
7. Kaveri ☐
8. Perheenjäsen ☐
9. Jollekin muulle, kenelle? _____
10. En ole puhunut kiusaamisestani kenellekään ☐

27) Oletko hakenut apua kiusaamiseen?

1. En ole hakenut apua ☐
2. Hain apua, mutta en saanut ☐ (Mistä? _____)
3. Hain apua ja se auttoi ☐
4. Hain apua ja kiusaaminen saatiin loppumaan ☐
5. Mistä sait apua? _____

28) Onko kiusaaminen aiheuttanut sinulle jotakin seuraavista?

1. Opiskelumotivaation heikentymistä ☐
2. Poissaoloja koulusta ☐
3. Haluttomuutta siirtyä työelämään ☐
4. Stressiä ☐
5. Univaikeuksia ☐
6. Päänsärkyä ☐
7. Pelkoja ☐
8. Heikentänyt itsetuntoa ☐
9. Aiheuttanut alemmuudentunnetta ☐
10. Mielialan muutoksia (esim. alakuloa, masentuneisuutta) ☐
11. Kroonisia kiputiloja ☐
12. Fyysisiä vammoja ☐

TUKEMINEN

29) Puhutaanko kiusaamisesta mielestäsi riittävästi oppilaitoksessasi?

1. Kyllä ☐
2. Ei ☐
3. En osaa sanoa ☐

30) Onko kiusaamiseen mielestäsi helppo hakea apua oppilaitoksessasi?

1. Erittäin vaikeaa ☐
2. Vaikeaa ☐
3. Helppoa ☐
4. Erittäin helppoa ☐
5. En osaa sanoa ☐

31) Tiedätkö mistä apua voi tarvittaessa hakea?

1. Kyllä ☐
2. En ☐
3. En osaa sanoa ☐

32) Miten mielestäsi oppilaitoksessasi kerrotaan mistä apua voi hakea kiusaamiseen?

1. Ei kerrota ollenkaan ☐
2. Huonosti ☐
3. Hyvin ☐
4. Erittäin hyvin ☐
5. En osaa sanoa ☐

33) Miltä seuraavilta tahoilta hakisit tarvittaessa apua?

1. Opettaja ☐
2. Opiskelija- tutor ☐
3. Opinto-ohjaaja ☐
4. Koulupsykologi ☐
5. Koulupastori ☐
6. Terveystenhoitaja ☐
7. Opiskelijakunta LAMKO ☐
8. Kaverit ☐
9. Perheenjäsen ☐
10. Muualta, mistä? _____

34) Onko tutor- opiskelijoiden toiminnalla ollut mielestäsi vaikutusta paremman yhteishengen luomisessa ryhmäsi sisällä?

1. Kyllä ☐
2. Ei ☐
3. En osaa sanoa ☐

35) Miten hyvin mielestäsi Lahden Ammattikorkeakoulu tarjoaa tukea kiusatuille?

1. Erittäin heikosti tai ei ollenkaan ☐
2. Heikosti ☐
3. Kohtalaisesti ☐
4. Hyvin ☐
5. Erittäin hyvin ☐
6. En osaa sanoa ☐

36) Minkälaisia tukipalveluita toivoisit saavasi oppilaitokseltasi?

---

37) Onko sinulla ehdotuksia miten kiusaamista voitaisiin paremmin ennaltaehkäistä ja kiusaamistilanteisiin puuttua oppilaitoksessasi?

LAMKIN TOIMINTAMALLI KIUSAAMISTAPAUKSISSA

38) Tiedän mikä on Lahden ammattikorkeakoulun toimintamalli kiusaamistilanteissa?

1. Kyllä ☐
2. Ei ☐
3. En osaa sanoa ☐

39) Tiedätkö mistä Lahden ammattikorkeakoulun puuttumisohjeet kiusaamiseen löytyvät?

1. Kyllä ☐
2. Ei ☐
3. En osaa sanoa ☐

40) Löytyvätkö Lahden ammattikorkeakoulun puuttumisohjeet kiusaamiseen mielestäsi helposti?

1. Kyllä ☐
2. Ei ☐
3. En osaa sanoa ☐

41) Toivoisitko että kiusaamiseen puuttumisesta puhuttaisiin enemmän ja puuttumisohjeet esiteltäisiin opiskelijoille paremmin?

1. Kyllä ☐
2. Ei ☐
3. Puuttumisohjeet ovat jo riittävän selkeästi esillä ☐

KYSELYLOMAKE

42) Tämä kysely oli:

1. Riittävän selkeä
Kyllä ☐
Ei ☐
2. Riittävän kattava
Kyllä ☐
Ei ☐
3. Sai minut ajattelemaan omaa rooliani kiusaamisilmiön kannalta opiskeluyksikössäni
Kyllä ☐
Ei ☐
4. Uskon että kiusaamiseen voidaan paremmin puuttua kiusaamiskyselyiden avulla
Kyllä ☐
Ei ☐

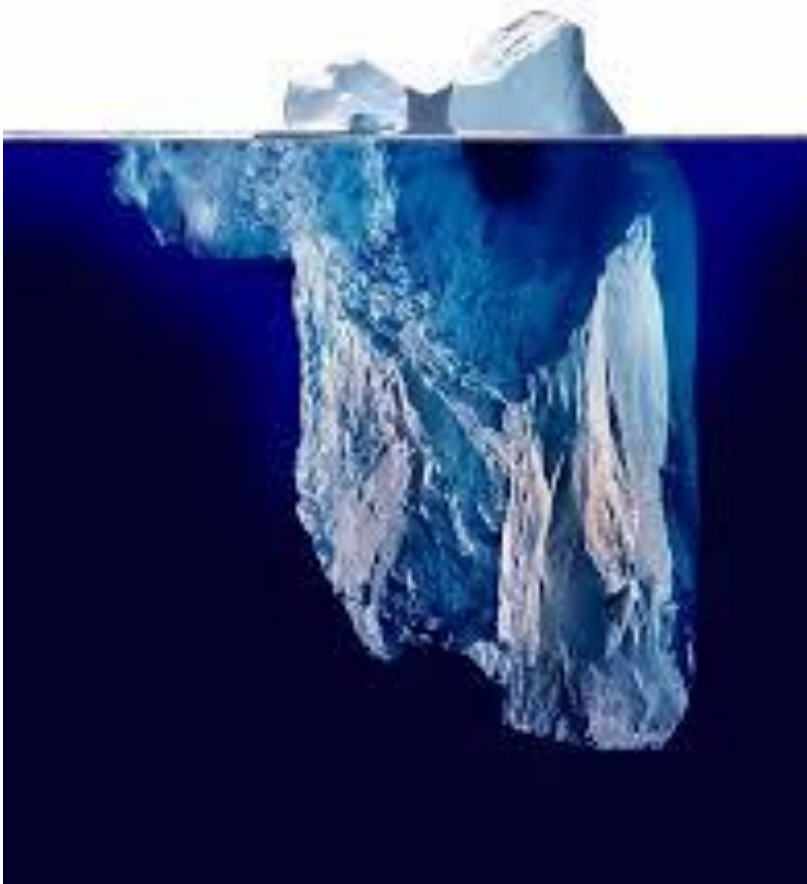
43) Muuta kommentoitavaa, palautetta, vapaa sana:

KIITOS VASTAUKSISTASI! ☺

LIITE 3.

Jäävuori-esimerkki kiusaamistapauksista.

Tietoon tulleet kiusaamistapaukset **21 %**

Kiusaamistapaukset, jotka eivät ole tulleet ulkopuolisten tietoon **79 %**

Kiusaamisen kätketyt vaikutukset: stressi, pelokkuus, masennus ja heikko itsetunto.